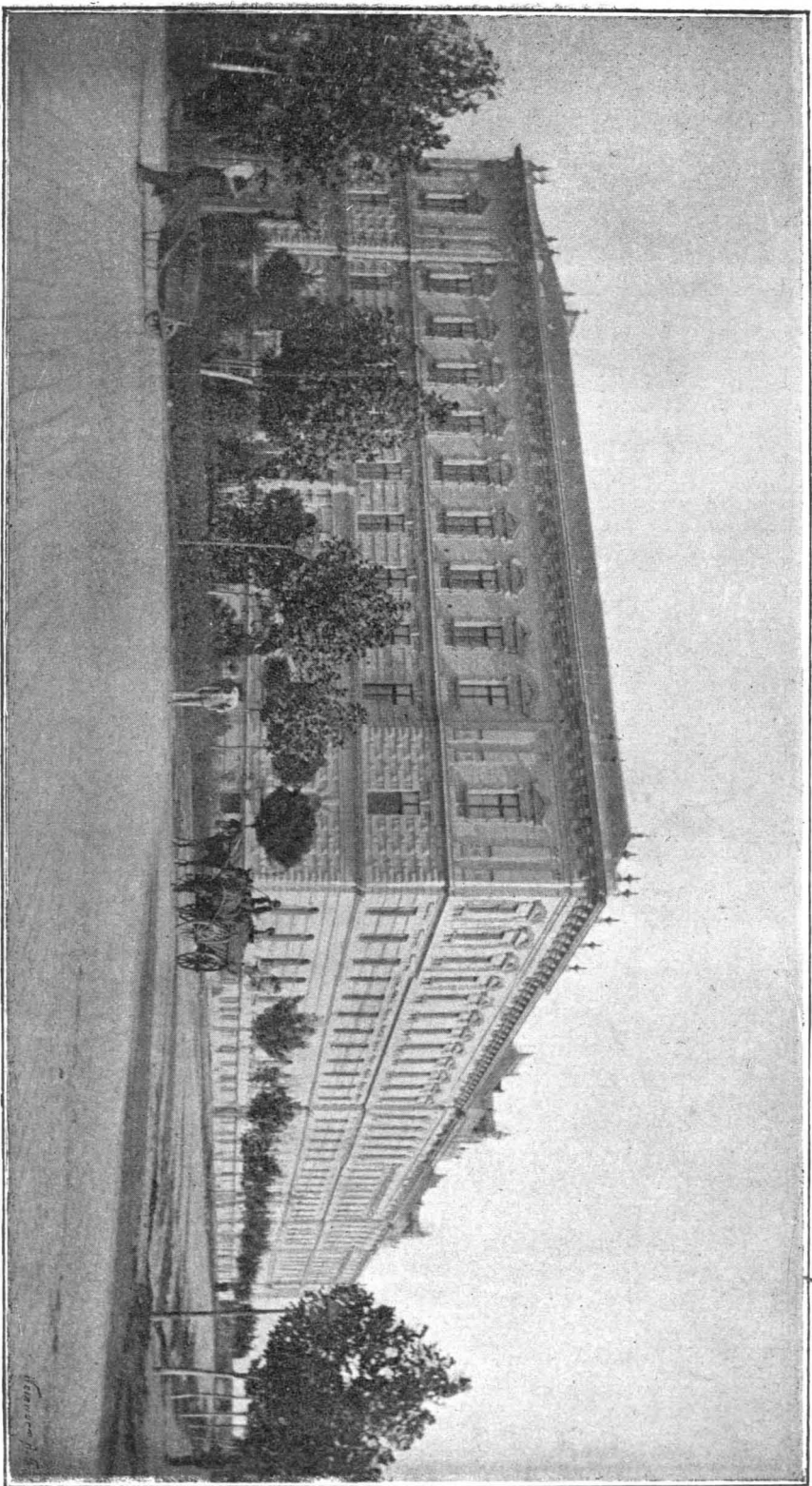

Ed. szegedi főgymnasium és kegyesrendi ház.

A szegedi főgymnasium legújabb története.

Lazai tanintézetek a millennium alkalmából terjedelmes kötetekben beszélnek el multjukat. Hogy mi ebben kivételes állást foglalunk el s csak ily szerény füzetkével lépünk elő, annak oka az, hogy midőn főgymnasiumunk jelenlegi épületét 1886-ban elfoglalta, Pap János, a kegyesrendi ház főnöke és a főgymnasium tanára „A Piaristák Szegeden.”¹⁾ című művében megírta már annak történetét 1720—1886-ig, vagyis a kegyesrendnek Szegeden történt megalapításától az új főgymnasiumi épület és kegyesrendi ház átvételéig; a főgymnasium 1885—86. és 1886—87. tanévi értesítőiben pedig az igazgató ismertette az új főgymnasiumot visszapillantással az intézet történeti vázlatára.

Közölve levén ezekben intézetünk élete egészen 1886-ig, az alábbiakban annak csak utóbbi tíz évét, 1886—1896. kívánjuk ismertetni s a multakhoz némi adalékokkal járulni.

Czélszerűnek véltük mégis ezt megelőzőleg az intézet rövid történeti vázlatát alapításától kezdve 1886-ig előre bocsájtani, hogy az érdeklődő az említett munkák nélkül is szerezhessen áttekintést intézetünk multjáról.

Kötelességemnek tartom itt felemlíteni, hogy tanártársaim nemcsak az adatok összegyűjtésében, de azok földolgozásában is segítettek. Így a főgymnasiumban 1721-től 1896-ig működött kegyesrendi igazgatók és tanárok névsorát Pap János állította össze; a tanári könyvtárról Cserép Sándor, a

¹⁾ A Piaristák Szegeden. (1720—1886.) Írta Pap János k.-r. tag. A régi és új főgymnasium rajzával. Szegeden, 1886. Engel Adolf könyv- és könyomdájából.

segélyző-egyesületről, az ifjúsági önképző-körrel és az ennek kebelében rendezett iskolai ünnepekről, továbbá az ifjúsági könyvtárról Sáfrán József, a gyorsíró iskoláról Varjú János, a természettani szertárról Schandl Miklós, a természetrajzi és vegytaniról pedig Zvér Endre írtak történeti ismertetést; végül a statisztikai adatokat Jászai Rezső állította össze.

I.

A főgymnasium történetének vázlata 1720—1886.

A szegedi főgymnasium egyike az ország régibb és nevezetesebb középiskoláinak; alapítása azon nehéz időkre esik, midőn hazánk a török járom alól fölszabadult s új életre hitt ősi intézményeit a Rákóczy fölkelés által megmentette s újra biztosította.

Szeged népe, amint a török által okozott súlyos bajaiból lassacskán lábadozni kezdett, egyéb ügyei közt buzgón karolta föl a hívek lelki oktatásának s az ifjúság nevelésének szent ügyét, átlátva azt, hogy a társadalmi élet ezen első tényezői nélkül nemcsak a régibb századokban birt jelentőségét vissza nem varázsolhatja, de elparlagiasodott állapotából sem emelkedhetik ki.

Népiskolákkal, mint erről a város régi számadásaiból is meggyőződhetünk, már régebben rendelkezett és pedig városrészenként, de középiskolákat, milyeneket már e század elején is nem egy, Szegednél kisebb város létesített, nehéz körülményei közt még nem állíthatott.

Egyetlen régi parochiája, a palánki, a török idők alatt megszűnt, temploma elpusztult, s a kath. lakosság lelki ügyeit, még a XVIII. század első éveiben is az egész nagy kiterjedésű városban egyedül szent Ferencz buzgó fiai, az »alsóvárosi barátok« gondozták.

A parochia helyreállítása s az iskolaügy rendezése nem kis gondot adhatott a városnak, melynek szegényes állapotban levő pénztárát a legnélkülözhetlenebb középületek emelése is nagyon igénybe vette.¹⁾

A két nagyfontosságú kérdést oly módon hitte legkönnyebben megoldhatni, ha kebelébe fogadja a kegyes-tanítórendet s az ifjúság tanítását a parochialis teendőkkel együtt erre bízza.

Az esztergomi érsek, kinek közvetlen joghatósága alá tartozott azon időben a szegedi parochia, a város ezen elhatározását nemcsak helyeselte, de annak a király által történendő megerősítésére közbenjárását is megígérte.

A kegyesrend a XVII. század végsőnegyedében telepedett meg hazánkban s az 1715-iki országgyűlésen vétetett be törvényesen az ifjúság nevelésére. Veszprém, Vác, Kecskemét, Pest éppen ezen időben fogadta be kebe-

¹⁾ Városi levéltár 1719.

lébe s bizta reá ifjúsága nevelését. A rend különben már előbb más városokban is meg volt telepedve s mindenütt elismerés kísérte működését.

A város és a kegyesrend közt 1719. aug. 5-én jött létre a szerződés, melynek erejénél fogva a rend kötelezi magát: az ifjúságot a rhetorikaig (VI. oszt.) bezárólag oktatni s a parochialis teendőket az egész városban végezni; a város viszont az iskolákat minden szükségesekkel ellátva föntartani, a rend hat tagjának ellátására évenként 800 frtot fizetni, a parochia jövedelmét rájuk ruházni s számukra a templom mellett lakóházat (residencia) és ugyanott az ifjúságnak iskolát építeni.¹⁾

Ezen szerződés 1720. febr. 20-án III. Károly király által helybenhagyván, a rend három tagja megérkezett Szegedre, s a parochialis ügyek kezelését azonnal átvette, de az iskolát alkalmas helyiség hiányában csak a következő év őszén nyithatta meg.

1721—22. tanévben nyitattott meg a parva és principia (I. és II. osztály) 110 tanulóval, 1722—23-ban a syntaxis és grammatika (III. és IV. osztály) s végre 1723—24-ben a poësis és rhetorika (V. és VI. osztály).

Miként felelt meg a rend a beléhelyezett várakozásnak, következethetjük azon látogatottságból, melynek az iskola mindjárt az első években örvendett. Már 1727-ben 300 volt az ifjúság száma, a század derekán pedig a 400-at is meghaladta, s az intézet az ország nevezetesebb iskolái közé számíttatott, s ezen állását későbbben is állandóan megtartotta s működésével nemcsak a városra gyakorolt jótékony hatást, de az országra is, a délvidék idegen ajkú ifjúságának művelése és magyarosítása által.

A kegyesrend kiváló gondoskodása tárgyává tette e nagy hivatású tanintézetet kezdettől fogva; a század derekán maga a rend főnöke is ide tette át székhelyét egy időre, hogy közvetlen jelenlétével is hasson az iskola emelésére. A tanszékeket folyton jeles képzettségű tanárokkal látta el, kik közül többen mint szónokok és írók az iskola falain kívül is nagy hatással működtek, s a reájuk bízott intézmény fölvirágoztatásával Szegeden a városias elem első megteremtői levének.²⁾

II. József mindent fölforgató erőszakos újításai, mint egyéb intézményeinkre, úgy iskoláinkra is zsibbasztó hatást gyakoroltak. Nem kerülhette ezt ki a szegedi tanintézet sem, melynek népessége a császár trónraléptétől kezdve évről-évre alább szállott, úgy annyira, hogy 1790-ben már csak 90 volt az ifjúság száma. De amint II. Lipót alatt a kölcsönös bizalom kormány és nemzet között helyreállott s hazai ügyeink örvendetes lendületnek indultak, a tanintézet újra népesedett, s pár évtized múlva már az egész hazában legnagyobb látogatottságnak örvendett.

¹⁾ A kegyes-tanítórend levéltára.

²⁾ Csaplár Benedek. Révai Miklós élete I. k. Budapest 1881. 14—66. l.

Az 1792—93. tanévvel új korszaka kezdődik a tanintézetnek. Szeged népe érezvén azon áldásos hatást, melyet a tanintézet több mint félszázadon át, úgy szellemi, mint anyagi tekintetben a városra gyakorolt, elhatározta, hogy hat osztályú gymnasiumát bölcsészeti tanfolyammal (VII., VIII. osztály) kiegészíti. Már az 1791-iki országgyűlésre fölküldött követei buzgón működtek ez ügyben felsőbb helyen, de II. Lipót halála miatt a város nemes törekvésének megvalósulását csak 1792-ik évi okt. 15-én érhetette el. E napon hagyta helybe I. Ferencz király a város abbéli kérelmét, hogy saját költségén a bölcsészeti tanfolyamot megnyithassa, úgy azonban, hogy abban az újabban tökéletesbített tanrendszer érvényesüljön, s ennek biztosítására a város jól képzett alkalmas tanerőkről gondoskodik.

Midőn a m. kir. helytartó-tanács a kegyelmes leiratot 24,241. sz. a. nov. 2-ről leküldötte, a tanév a gymnasiumban már megkezdődött: ennek daczára, jöllehet sem tanerő, sem helyiség nem állott rendelkezésre, a város a kegyesrenddel egyetértve mindezen akadályokat elhárította, s a tanfolyamot 1792-iki decz. 11-dikén 16 tanulóval ünnepélyesen megnyitotta.¹⁾

A bölcsészeti tanfolyam megnyitása új viszonyokat teremtett, melyeknek megfelelőleg egyrészt a tanárok számának szaporításáról, másrészt az iskolák czélszerű elhelyezéséről kellett gondoskodni. Ide járult azon körülmény, hogy időközben, 1789-ben, a plébánia hivatal a csanád-egyházmegyei papságra szállván át, a kegyesrendiek eddigi jövedelmök egy részétől elestek, s az ezért nyert kárpótlásból a változott viszonyok közt magukat föntartani képesek alig voltak.

Ezen körülmények elkerülhetlenül szükségessé tették a város és a rend között még 1719-ben létesült egységnek az adott viszonyok kívánalmaihoz való módosítását.

1793. február 3-án jött létre az új szerződés, mely nemcsak a lyceumról,²⁾ hanem a gymnasiumról is intézkedik. Ennek értelmében a rend kötelezi magát úgy a gymnasiumot, mint a lyceumot elegendő számú alkalmas egyénekkel (12) ellátni, a város viszont ezeknek évenként 2600 frtot fizetni, számukra illendő lakásról gondoskodni s azt jókarban tartani, a gymnasium és lyceum számára alkalmas iskolaépületet emelni, föntartani s a szükséges tanszerekről gondoskodni,³⁾ továbbá a plébánost a kegyesrendi házból kitelepíteni s az általa eddig elfoglalt lakást a kegyesrendnek visszaadni.

¹⁾ Annales Collegii Szegediensis Scholarum Piarum. II. k. 48—54. l.

²⁾ A régi görögöknél a testgyakorlást meztelen testtel végezte az ifjúság; innen a görög gynoszótól, mely meztelent jelent, a gymnasium elnevezés. Athénében Apollon Lükeiosznak a világosság istenének templomához közel feküdt egy ilyen gymnasium, mely Apollon melléknevetől egyszerűen Lükeionnak neveztetett. Ezen gymnasiumban tanította Aristoteles bölcsész az ő philosophiáját, innen későbbben e bölcsész tiszteletére azon humanisztikus irányú felsőbb latin iskolák, melyekben a bölcsészet tanított, latinos elnevezéssel Lyceumoknak neveztettek. Hazánkban az ilyen irányú iskolák 1850. óta kevés kivétellel, mind főgymnasium nevet viselnek.

³⁾ Annales Domus Szegediensis Scholar. Piarum. II. k. 55—56. l.

A szerződés megkötése után az 1793—94. tanévvel a lyceum második osztálya is megnyitott, s valamint a gymnasium, úgy ez is nagy népszerűségnek örvendett. A fővárostól le az ország határáig, az egész alföldön és délvidéken nem lévén több teljes középtanoda, az egész alföld és délvidék ifjúsága idesereglett; voltak évek, melyekben 250—290 ifjú látogatta egyedül a lyceumot, s minthogy e mellett a gymnasium régibb népessége is állandóan megmaradt, a tanintézet 1849-ig az egész országban leglátogatottabb lett.

Az új tanrendszer behozatalával (1850.) midőn a tanintézet a főgymnasiumok sorába iktatott, az emlékezetes politikai viszonyok következtében népessége felényire szállott le, de 1860. után, jöllehet azóta a délvidéken több fő- és algynasium szerveztetett, a forradalom előtti számát visszanyerte, s azt pár év kivételével, mely alatt országszerte a reáliskolák örvendettek nagyobb keresettségnek, nemcsak megtartotta, de már 1879-ben 850-re, alapításától fogva napjainkig a legmagasabbra emelte.

Az ifjúság nagy száma megkívánta a népes osztályoknak két, sőt három részre való megosztását; így állított föl 1875-ben az első párhuzamos osztály, melyet a következő három év alatt még újabb három követett.

Ezen osztályok az árvíz után egy évig szüneteltek, de azután fokozatosan újból megnyitattak, sőt szaporítottak.

A tanárok javadalmazása 1852-ben, majd ismét 1873-ban szabályoztatott, a midőn is egy-egy kegyesrendi tanár fizetése és ellátása a lakáson kívül 720 forintban lőn megállapítva.

Az intézet keletkezésének és fejlődésének ezen rövid történeti vázlata kiegészítéséül ide iktatunk egy pár statisztikai kimutatást, melyből tájékozást szerezhetünk az iránt, hogy mely vidékek gyermekei s mily számmal látogatták a tanintézetet e század elejétől kezdve, midőn Pesttől le egész Törökországig az alföld és alvidék egyetlen kulturális intézete, hol e vidék értelmiségének színe-java találkozott, a szegedi lyceum volt.¹⁾

¹⁾ Szeged sz. kir. város közönségének nm. Trefort Ágoston v. és k. magyar kir. miniszter úrhoz intézett fölirata a harmadik egyetemnek Szegeden leendő föllállításának módoszatai iránt. Szeged 1882. 11. lap.

I. A szegedi főgymnasiumi ifjúságnak statisztikai kimutatása származási hely szerint 1810—1886-ig.¹⁾

Származási hely	T a n é v															
	1810	1820	1830	1840	1850	1860	1870	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	
Szeged városa	165	211	206	231	134	163	189	343	275	320	296	299	317	338	312	
Abaujmegye.	—	—	—	1	—	—	2	2	1	—	—	1	1	3	—	
Alsó-Fehérmegye.	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	2	3	2	3	
Aradmegye	2	10	14	28	6	4	2	11	3	4	4	5	11	7	15	
Árva megye	21	26	17	12	6	5	6	2	—	—	—	—	—	—	—	
Baranyamegye.	9	6	7	1	1	2	1	1	2	1	2	1	—	1	2	
Barsmegye	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
Bács-Bodrogmegye	85	54	65	50	23	59	52	81	31	40	31	43	45	46	46	
Bereghmegye	—	1	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	
Beszterczemegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Békésmegye	3	2	4	6	1	3	7	—	—	2	2	8	13	9	12	
Biharmegye	—	1	1	2	1	—	3	—	1	4	3	2	1	3	5	
Borsodmegye	—	1	4	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	4	5	
Brassó megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Csanádmegye	9	7	14	18	6	10	17	27	14	15	11	23	23	25	19	
Csikmegye	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
Csongrádmegye	15	25	17	24	12	15	28	40	17	26	37	28	24	31	34	
Esztergommegye	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	2	2	
Fehérmegye	3	1	—	3	—	2	2	4	1	1	1	6	1	—	2	
Gömörmegye	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	2	1	
Győrmegye	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Háromszékmegye	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	2	1	1	1	1	
Hevesmegye.	1	6	2	2	1	3	7	1	2	2	1	1	1	1	4	
Hontmegye	2	1	2	1	1	1	2	—	—	—	—	1	—	—	2	
Hunyadmegye	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	3	2	2	4	
Jász-Nagy-Kun-Szolnokm	1	5	3	3	—	2	1	2	2	1	2	4	4	4	6	
Kolozsmegye	2	1	—	—	—	1	—	—	—	3	4	4	4	—	—	
Komárommegye	3	—	1	—	—	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	
Krassó-Szörénymegye.	11	11	15	11	5	8	17	24	8	13	14	14	12	14	15	
Küküllőmegye	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	
Liptó megye	2	13	—	2	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	1	
Maros-Tordamegye	—	—	—	—	—	2	—	1	1	1	2	1	1	2	2	
Máramarosmegye	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	
Mosonymegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Nógrádmegye	1	—	—	—	—	3	—	1	—	1	—	1	1	3	2	
Nyitra megye	9	13	8	10	1	3	—	1	—	1	—	—	2	1	1	
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunm.	22	18	27	18	11	27	26	11	13	16	14	20	23	20	28	
Pozsonymegye	2	4	7	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	
Sáros megye	4	3	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	
Somogymegye	—	3	2	1	—	—	1	1	1	—	4	4	3	2	2	
Sopronmegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szabolcsmegye.	3	1	2	—	—	—	2	2	2	2	1	—	1	3	2	
Szalmármegye.	1	1	—	3	—	1	1	3	2	3	1	1	3	—	1	
Szebenmegye	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	
Szepesmegye	3	3	1	2	1	—	1	—	—	—	1	1	2	2	4	
Szilágymegye	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—	—	—	
Szolnok-Dobokamegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	
Temesmegye	15	18	37	59	8	21	39	53	15	38	39	51	50	40	54	
Tolnamegye	1	5	—	1	2	1	—	2	—	1	2	2	3	1	1	
Torontálmegye.	38	47	67	122	30	90	141	200	78	102	140	149	161	153	145	
Trencsénmegye	18	2	4	10	1	1	—	2	1	—	1	1	3	5	3	

²⁾ E két statisztikai tabellát Firtinger Jakab tanártársam szíves közreműködésének köszönöm.

Származási hely	T a n é v															
	1810	1820	1830	1840	1850	1860	1870	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	
Turóczmegye	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
Udvarhelymegye	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ugocsamegye	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Unghmegye	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Vasmegye.	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
Veszprémmegye	4	1	2	1	—	3	—	2	1	2	1	2	1	4	5	
Zalamegye	4	1	2	2	3	1	—	2	2	1	2	2	2	—	—	
Zemplénmegye.	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Zólyommegye	2	5	1	—	—	—	—	2	—	1	—	—	1	1	1	
Magyar tengerpart (Fiume)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Katonai határőrvidék	7	6	1	20	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	
Horvát-Tótország	17	28	13	16	5	1	2	12	2	4	1	1	2	—	1	
Ausztria	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	1	3	5	
Csehország	—	—	3	1	—	—	1	1	—	2	2	1	1	1	1	
Galiczia.	—	7	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Bukovina	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
Krajna	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
Morvaország	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	1	4	3	3	
Stájerország	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	2	
Bajorország	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szerbia	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	
Herczegovina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Amerika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	

II. A szegedi főgymnasiumi ifjúságnak statisztikai kimutatása helybeli és vidéki illetőség szerint 1808—1886.¹⁾

Tanév	Gymnasium		Lyceum		Össze- sen	Tanév	Gymnasium		Lyceum		Össze- sen
	helybeli	vidéki	helybeli	vidéki			helybeli	vidéki	helybeli	vidéki	
1808	136	163	11	130	440	1830	177	173	29	187	566
1809	153	171	10	116	450	1831	182	146	22	190	540
1810	150	168	15	158	491	1832	184	182	27	209	602
1811	164	181	12	150	507	1833	167	205	34	198	604
1812	162	173	8	153	496	1834	162	201	39	210	612
1813	165	200	15	168	548	1835	179	221	34	222	656
1814	168	166	14	149	497	1836	208	242	27	223	700
1815	179	160	20	137	496	1837	217	191	25	203	636
1816	185	123	24	131	463	1838	230	202	29	208	669
1817	188	127	20	109	444	1839	220	182	31	241	674
1818	204	140	14	138	496	1840	199	218	32	227	676
1819	230	184	17	143	574	1841	201	225	34	210	670
1820	195	192	16	157	560	1842	219	255	40	211	725
1821	226	168	22	151	567	1843	237	238	27	177	679
1822	217	190	27	175	609	1844	252	249	36	160	697
1823	234	200	21	201	656	1845	230	287	41	172	730
1824	241	229	23	234	727	1846	260	290	31	193	782
1825	247	238	25	220	730	1847	230	260	41	187	718
1826	261	223	20	225	729	1848	220	228	38	184	670
1827	235	204	27	268	734	1849	156	85	—	—	241
1828	228	209	28	264	729	1850	100	77	34	52	263
1829	228	192	29	230	679						

1812-ben 70 másodéves bölcsész között egy helybeli sem volt.

¹⁾ A helybeliek alatt szegedi születésűek értendők.

Nyolcz osztályú főgymnasium.

Tanév	Helybeli	Vidéki	Összesen	Tanév	Helybeli	Vidéki	Összesen
1851	107	162	269	1869	258	417	675
1852	119	177	296	1870	189	373	562
1853	116	143	259	1871	160	320	480
1854	126	142	268	1872	147	273	420
1855	162	140	302	1873	131	219	350
1856	186	143	329	1874	190	187	386
1857	172	162	334	1875	228	219	447
1858	189	164	353	1876	294	242	536
1859	171	249	420	1877	267	375	642
1860	163	280	443	1878	311	470	781
1861	185	348	533	1879	343	507	850
1862	225	430	655	1880	275	210	485
1863	255	449	704	1881	320	294	614
1864	274	439	713	1882	296	336	632
1865	271	444	715	1883	299	396	695
1866	281	489	770	1884	317	422	739
1867	291	497	788	1885	338	413	751
1868	275	468	743	1886	312	455	767

1806—1886-ig a gymnasiumi és lyceumi tanulók száma 45,438; ezek közül 17,947 szegedi, 27,491 pedig vidéki születésű.

Az érettségi vizsgálatot sikerrel végezte e tanintézetben 1851/2—1885/6. tanévig 1114 tanuló, kik közül 323 szegedi és 791 vidéki.

* * *

Az 1808. előtti időkből nem találjuk följegyezve az ifjúság származási helyét, s ennek következtében nem mutathatjuk ki, hogy azon 23,916 ifjú közül, kik a tanintézet alapításától az említett évig látogatták, hány volt helybeli s hány vidéki; de azon körülményből, hogy az 1808—1886-ig beírt 45,438 tanuló közt 17,947 helybelivel 27,491 vidéki áll szemben, bátran következtethetjük, hogy a vidék kezdettől fogva mindig nagyobb számmal volt képviselve, mint maga a város.¹⁾

E kimutatásból, azt hisszük, eléggé kitűnik, minő szolgálatot tett e tanintézet egy századon át kulturális és nemzetiségi tekintetben a városnak, a délvidéknek és az egész országnak, s hogy méltán lön hangoztatva a közelmúltban a városi közgyűlésben, miszerint „alig van a tudomány, művészet terén és közpályán szolgáló és működő fia Délmagyarországnak, ki ifjúkori neveltetését e tanintézetben ne nyerte volna, ki a magyar nyelvet teljesen

¹⁾ A szegedi főgymnasium anyakönyvei 1808—1886.

itt ne sajátította volna el, s ennél fogva az intézetre, vezetőire s városunkra hálásan ne gondolna vissza.¹⁾

Főntebb megjegyeztük, hogy Szeged városias jellegének megteremtését e tanintézetnek köszöni. Ezen állításunk támogatására ide ígatunk egy, a század elejéről szóló följegyzést, mely ez intézetnek a városra és az egész délvidékre gyakorolt hatásáról így nyilatkozik: »Említést érdemel Nemes Szeged Városának az a különös szívessege, mellyel a Tudományoknak terjesztésekre esztendőnként jó pénzben többet hatezer forintnál szokott feláldozni. Ha valaki foganattját akarja tudni ennek a költségnek, elsőben vegye számba, hogy a Szegedi Polgárok az idegen tanuló ifiaktul leg alább hat ezer helyett, harmintz hat ezret vesznek be : ez egy olyan nyereség, melly minden három esztendőben a hat ezernek tőke pénzét vissza szerzi, és mozgásba hozza. Azután magokra a Polgárookra nézve mit nem mivelnek a jóltevő Tudományok ? nem tsinosodnak-é ők ezek által ? nem válnak-é alkalmasabbakká a mestersegekre és az industria gyarapítására ? nem nyujtanak-é még a szegényebb sorsú lakosoknak is alkalmatosságot gyermekeik szerentsébb nevelésekre ? az előtt harmintz vagy negyven esztendővel a tisztviselők többnyire jövevényekből állottak : a valamire való mester emberek idegenek valának : a járás-keles Pestnél és Bajánál tovább nem terjedett. Ki hinné ? egy valamire való kerti gyümölsöt, melly itten termett volna, a piatzon soha látni nem lehetett : ha tsak egy halász hajó kívántatott is, a mi a vizek mellett elkerülhetetlenül szükséges, Pestre kellett azért menni. Mai nap pedig, boldog Isten ! melly ellenkezőképpen vagyon a dolog ? maga a Város nem csak tudós Hazafiak által kormányozttatik, hanem máshová is értelmes Papokkal, Földmérőkkel, Orvosokkal, hadi Tisztekkel szolgál ; jól tanult mester emberekkel és legényekkel maga is bővelkedik, más Városokat is segít : halász hajók mellett leg szebb' s leghirebb gálya hajókat épít ; száraz és vizi malmokkal Bánátot és Batskát megrakja : zsindelt, létzet, deszkát milliommként készít és adogál az idegeneknek : szekeresseinél az Ausztriai Tartományoknak nagy része esmértes.

Még tsudálatossabb ezeknél a népszaporodás, melyből minden szomszéd Vármegyékbe a kertészszégek el terjedtek, és gyarapodtak.

Közönséges mondás az : hogy ha Szegednek szállítványi öszvegyülnének, három Szeged kerekedne belőlök. Piatza ennek a Városnak termékenyebb esztendőben, a kellemetesebb s ritkább gyümölsők mindenféle nemeivel Olasz országot inkább, mint az Alföldet ábrázollja. Egy szóval ; az említett időszakasztúl fogva Szeged dupplázta lakosainak számát, s egy két száz mester embereit ezekkel szaporította. Mi ennek az oka ? a szorgalmatos nevelés, és

¹⁾ Városi levéltár. Reizner J. beszéde a köztörv. hat. bizottság rendkívüli ülésében 1883. jan. 4.

a szelid Tudományoknak szerentsés bé folyások minden ágaira az emberi boldogságnak.*¹⁾

A mondottak után természetesnek találjuk, hogy Szeged városa mint a tanintézet patronusa, kezdettől fogva állandóan kiváló figyelemmel és gondoskodással viseltetett a tanintézet iránt, melynek 1886-ban, a lehető legnehezebb pénzügyi viszonyai között, majdnem 300,000 frtra menő áldozatot hozott, emelve annak a kor igényeinek megfelelő díszes épületet.

II.

A főgymnasium régibb és újabb épületei 1721 — 1886.

1720-ban, midőn a kegyesrendiek Szegedre beköltözének, hogy itt a hívek lelki oktatását s az ifjúság nevelését átvegyék, a ma palotaszerű épületekkel díszeskedő város úgyszólván egy romhalmazhoz hasonlított, rendetlen utcákkal és posványos terekkel. Ilyenné tette a másfél százados török hódoltság, mely megfosztá a lakosságot anyagi jólététől, s ezzel kapcsolatban megakadályozá mindazon intézmények létesítésében, mik a városias jelleg követelményeihez tartoznak.

Akkorában azon telektömb, melyen ma a belvárosi róm. kath. templom és a körülötte fekvő középületek állanak, mint azt egy a XVIII. század első feléről szóló térképről láthatjuk, teljesen elhagyatott állapotban volt.²⁾

Maga a hajdan díszes nagy templom romjaiban hevert, melyekből csak harmincz évvel utóbb kelt ki jelenlegi alakjában; túl rajta a mai Somogyi- és Révai-utcákra néhány kisebb épület nézett, délkeleti és északnyugati oldalán pedig egy-egy roskatag épület állott, mely kevéssel előbb 1709-ben, a nagy mirigyhalál idejében, a pestises betegek kórházául szolgált.³⁾

Mint fönnebb említők, midőn a város a kegyesrendet kebelébe fogadta, arra kötelezte magát, hogy a kegyesrendi-házat és az iskolát a templom mellett építi föl. E célra a templom délkeleti oldalán azon hely volt kiszemelve, melyen az említettük kórházul használt épület állott. Itt szándékozott a város a házat és iskolát mindjárt a beköltözés idején fölépíteni, azonban ezt nyomasztó pénzügyi viszonyai miatt akkorában meg nem tehetette.

Igy történt azután, hogy a kegyesrendiek beköltöztek e kitartározott épületbe, melyet a nép jellemzően sokáig »Hatrongyos«-nak nevezett, mivel hat szobából s néhány mellékhelyiségből állott.⁴⁾

A ház építésével együtt elmaradt az iskoláé is, mely az 1721. év őszén ideiglenesen a ház udvarán egy szerény, két szobából álló épületben, majd

¹⁾ Dugonics András, Magyar példabeszédek és jeles mondások Szegeden. 1820. című műben K. Chrysostom, Dugonics életírója. 13. 14 l.

²⁾ Ez érdekes térkép Reizner J. ur birtokában van.

³⁾ A szegedi kegyesrendi-ház története. I. k.

⁴⁾ Annales Domus Szegediensis. Schol. Piarum. II. k. 208. l.

egy év múlva, midőn a III. és IV. osztály is megnyitott, a templom északnyugati oldalán fekvő, előbb szintén kórháznak használt házacskaiban helyeztetett el.¹⁾

1732. évben emeltetett azon nyolcz ölnyi szélességű új iskolai épület, melynek két oldalán voltak a tanuló szobák, közepén, pedig egy széles folyosó.²⁾ Ezen, már határozottan iskolai célra szánt épületben folyt azután a tanítás 1793. év október haváig.

A lyceumnak az 1792. év végén történt megnyitásával egy tágasabb helyiségről kellett gondoskodni, mely a gymnasiummal együtt ezt is befogadhatta.³⁾

Ekkor építette a város a Szt. Demeter-templom mellett azon tekintélyes épületet, mely ma polgári iskolául szolgál, előbb azonban 1886-ig a gymnasium és lyceum s részben a nép- és rajziskola rendeltetésére állott. Az 1793—94. tanév már ezen épületben nyitott meg⁴⁾ s azután még 93 évig szolgált a gymnasium céljaira.

Az új tanrendszer behozataláig (1850.) a középtanodák egyszerűbb igényeinek megfelelt, de újabb időben, midőn hazai tanügyünk oly nagymértű lendületet nyert, már a szerényebb kívánalmakat sem elégítheték ki, jóllehet a népiskolák termei is hozzácsatoltattak (1875—1881.) a fokozatosan föllállított párhuzamos osztályok elhelyezésére.

Tantermekkel ugyan rendelkezett, de szertárakban s egyéb, az iskola kormányzásához szükséges helyiségekben nagy hiányt szenvedett, téli torna-helyisége pedig éppen nem volt. Tetézte e bajokat s teljesen elviselhetlenné tette az állapotot azon körülmény, hogy a földszinti tantermek alacsonyak és nedvesek valának, s az ifjúság egészségét veszélylyel fenyegeték.

A bajok orvoslásával már régebben s több ízben foglalkozott a város, de az évről-évre nagyobb veszélylyel fenyegető árvizek annyira igénybe vették erejét, hogy ez irányban ápoltnemes szándékát meg nem valósíthatta.

Az 1879-iki árvíz után 6000 frtnál többet költött a gymnasium-épület helyreállítására, de ezzel a bajon csak részben és csak rövid időre segített; az épület ez idő óta még nedvesebb s az egészségügyi viszonyokra már annyira aggasztó lőn, hogy új épületről gondoskodni elodázhatlan szükséggé vált.

Ily előzmények után történt, hogy a köztörvényhatósági bizottságnak 1883. évi jan. 4-én tartott rendkívüli ülésében Reizner János bizottsági tag, a Somogyi-könyvtár igazgatója, miután az ügy szeretetétől áthatott emelkedett szellemű beszédben méltatta azon hatást, melyet a főgymnasium a városra és vidékére gyakorolt, fölhívta a bizottság figyelmét az épület tarthatatlan állapotára, mely ha gyökeresen meg nem javíttatik, az intézet jó hírnevét aláássa, és a vidéket a tanintézettől elidegeníti. Indítványozza ezért:

¹⁾ A szegedi kegyesrendi-ház története. I. k.

²⁾ Vedres István. A szegedi múzsák százados ünnepe. Szeged. 1820. 44. l.

³⁾ Annales Domus Szeged. Schol. Piarum. II. k. 50. l.

⁴⁾ U. ott. 63. l.

mondja ki a közgyűlés, hogy a gymnasium-épület többé sem közegészségi, sem biztonsági, sem paedagogiai tekinteteknek megfelelő nem lévén, a város egy új gymnasium fölépítését elvileg elhatározza.¹⁾

A köztörvényhatósági bizottság az indítványt általános helyesléssel fogadta, s a kiviteli módozatok megállapítására Szabados János tanácsnok elnöklete alatt egy bizottságot nevezett ki,²⁾ mely már ápril havában a következő javaslattal lépett a közgyűlés elé: Intézzon a közgyűlés a vall.- és közokt. miniszter úrhoz fölterjesztést, melyben jelentse ki, hogy a jelenlegi főgymnasiumi épület tarthatatlanságánál fogva egy megfelelő s a párhuzamos osztályok befogadására is alkalmas épületet emelni s az építkezési munkálatokat lehetőleg még ez év folyamában megindítani kész; minthogy azonban az ezen épületre kívántató alappal nem rendelkezik, kérje meg önmagyméltóságát, hogy az előzetes terv szerint 150,000 forintban előirányzott költségekhez a párhuzamos osztályok férhelyiségeinek előállítására 50,000 forintnyi államsegéllyel járuljon s ugyancsak a párhuzamos osztályok főtartására biztosítson megfelelő évi állami segítyt. Eszközöljön ki továbbá önmagyméltósága a város által fődözendő építkezési kiadásokra valamely állami alapból előnyös föltételek mellett hosszabb idejű törlesztésre 100,000 forintnyi kölcsönt.

Minthogy pedig a kegyesrendi társház talán még rosszabb s közegészségi szempontból tűrhetetlenebb állapotban van, mint maga a főgymnasiumi épület, határozza el a tek. közgyűlés, hogy a kegyesrendi tanároknak, kik hasznos és hazafias működésükkal az intézetet felvirágoztatván s annak jóhírnevét megállapítván, a város elismerésére és hálájára tettek magukat érdemesekké, ugyanezen alkalommal kész egy új társházat építeni s e célból a rend által készséggel följajánlott 40,000 frtot kölcsönként igénybe veszi, a még szükséges összeget pedig három éven át a közkölség-előirányzatba foglalja. Végül felterjesztésben sejezze ki a tek. közgyűlés hálás köszönetét királyi biztos úr ő nagyméltóságának azon meleg gondoskodásért, melylyel a gymnasium ügyét is felkarolta s a kormány figyelmének felhívásával a megoldást megkönnyítette s kérje meg ő nagyméltóságát, hogy a várost ez ügyben teendő további lépéseiben is támogatni kegyeskedjék.³⁾

Ezen kimerítő javaslat a köztörvényhatósági bizottság ápril 15-én tartott ülésében köztetszéssel találkozáván, a következő végzéssel határozattá emeltetett:

»A főgymnasium részére új épületnek emelése iránt tett bizottsági javaslat, mint a város és az állam jelen viszonyai között egyedül sikerre vezethető, egyhangúlag elfogadtatott.

Szintazon módon elfogadtatott a kegyesrendi új lakóház emelésére vonatkozólag tett javaslat is.⁴⁾

¹⁾ Városi levéltár. 1883. év.

²⁾ U. ott.

³⁾ Városi levéltár. 1883. év.

⁴⁾ Városi levéltár. 1883. év.

Miután e határozat a vall. és közokt. miniszter úr tetszését megnyerte,¹⁾ csakhamar megoldatott a hely kérdése is.

A tanács a gymnasium helyül a Tisza Lajos-körút, Gizella-tér, Árpád- és Péchy-utczák által határolt mintegy 6200 □-méternyi területet ajánlotta

»részt azért, mert ezen terület az érintett célra, úgy fekvésénél mint nagyságánál fogva egyaránt alkalmas, különösen pedig azért, mert a főgymnasium hosszú évek során át e hely közvetlen közelében a kegyesrendiek és az ifjúság által látogatott s jövőre is nélkülözhetetlen templom szomszédságában volt s annak más, távolabbi területre való áthelyezése sem célszerűségi, sem egyéb tekintetekkel nem lenne indokolható. De különben is e helyen való számításal már a kir. biztosság műszaki osztálya által kidolgozott vázlatos terv és költségvetés is létezik, mely úgy kir. biztos úr ő nagyméltósága, valamint a közoktatásügyi miniszterium kiküldöttjei részéről elfogadásra talált.*²⁾

Meg kell itt jegyeznünk, hogy Tisza Lajos kir. biztos úr ő excjának mindenre kiterjedő figyelmét már régebben foglalkoztatta a gymnasium ügye, s míg egyrészt azon működött, hogy azt a közoktatási miniszter úr is fölkarolja s támogatásában részesítse, másrészt a szükséges építkezési költségek iránt tájékoztatást nyújtandó, műszaki osztálya által már tervvázlatot és költségvetést is készítettett, mely a későbbi tervek készítésénél irányadóul szolgált.

A közgyűlés a tanács által ajánlott telket 50 szóval 25 ellen elfogadván, utasította a tanácsot a terv elkészítésére s az építkezési költségek előteremtésére.³⁾

A terv elkészítésével Bachó Viktor szegedi műépítész bízott meg, ki a kir. biztosság műszaki osztálya által készített tervnek szemmel tartásával s a vett irányadó utasítások alapján oly munkát készített, mely csin és célszerűség tekintetében mindenkinek tetszését megnyerte, de mivel az előirányzott költségeket jóval felülmúlta, annak újból való átdolgozására utasított egyebek közt oly meghagyással, hogy az épületnek a Péchy-utczára tervezett szárnyát, mely konviktusi célokra szolgált volna, ejtse el.⁴⁾

Míg a terv ezen utasítások alapján átdolgoztatott, a vall. és közokt. miniszter úr kiküldötte és a város között létrejött az előzetes megállapodás a felveendő kölcsön és az állami hozzájárulás ügyében,⁵⁾ mely a terv végleges elfogadása után mind a miniszterium, mind a város részéről véglegesen jóváhagyatott.

E szerint a vall. és közoktatásügyi miniszter a gymnasium építési költségeire Szeged város közönségének 100,000 frt 50 év alatt törlesztendő

¹⁾ Városi levéltár. 1883. év.

²⁾ Városi levéltár. 1883. év.

³⁾ Városi levéltár. 1883. év.

⁴⁾ Városi levéltár. 1884. év.

⁵⁾ Városi levéltár. 1884. év.

6%-os állami kölcsönt biztosít; a rendes nyolcz osztályon kívül szükséges parallelosztályoknak az épületben való elhelyezéseért a gymnasium építési költségeihez az államkincstárból egyszer s mindenkorra 50,000 frt kamat és visszafizetés terhe nélküli segélyösszeggel járul s az intézetben elhelyezendő párhuzamos osztályoknak tanerőkkel valamint kellő felszereléssel való ellátására tanévenként és párhuzamos osztályonként 1000 frt segélyt fog nyújtani, úgy azonban, hogy ezen segély négy parallel osztály után esedékes 4000 frtot meg nem haladhat.

Szeged város közönsége viszont kötelezi magát, hogy a gymnasiumi épületet a kijelölt helyen olyképp fogja kiépíteni, hogy az a nyolcz rendes és négy párhuzamos osztály felállítására szükséges termeket és gymnasiumi oktatáshoz megkívántató tan- és mellékhelyiségeket magában foglalja, továbbá hogy az intézet berendezéséről és az épület föntartásáról, mint tulajdonos, saját költségén fog gondoskodni.

Miután az építkezés körébe vágó összes ügyeket a belügyminiszterium is jóváhagyta, 1885. évi június hó 15-én megkezdték az építkezést s jöllehet az alapásatásoknál oly nehézségek merültek föl, melyek a kivített hetekkel hátráltatták s az alapozási költségeket tetemesen nevelték, a munka mégis oly gyorsan folyt, hogy deczember hó elejére már az egész épület tető alá került s 1886. október hó 7-én az iskola használatára átadott.

A renaissance stílus impozans kétemeletes épület, mint már többször említettük, a Tisza Lajos-körút, a Gizella-tér, az Árpád- és Péchy-utcák által határolt 6200 □-méter telken fekszik s egyike a város legdiszesebb alkotásainak. Főhomlokzata, melylyel a körútra néz, 151 méter, a mellékhomlokzat pedig a Gizella-téren 49 méter hosszú. Az iskola az épület Gizella-térre néző szárnyát és a főhomlokzat felét foglalja el; a kegyesrendi ház pedig a főhomlokzat Tisza felé terülő részében van elhelyezve. A kettőnek telkét a tornacsarnok választja el egymástól. A kegyesrendi ház beépített telke 1025·51 □-méter, az iskoláé pedig 1462·90 □-méter.¹⁾ Az iskola bejárata a Gizella-téren, a kegyesrendi házá pedig a körúton van

Az iskolaépületbe egy tágas csarnok vezet, melyből néhány lépcsőn jutunk a földszinti folyosóra. Ezen jobbfelé haladva találunk hat tantermet s ezután a tanári könyvtárt. Ezen túl a folyosó el van zárva; itt már a kegyesrendi ház kezdődik. A tanári könyvtárral szemközt van a lejárát a tornaterembe s egyszersmind az udvarba, mely körül parkirozva nyári tornatérül szolgál. — A csarnoktól balra a szolgák lakása s ezután az árnyékszék fekszik. A szolgák lakásával átellenben van a főlejárát az udvarra; e főlejárát mellett jutunk a pinczébe, mely az egész épület alagsorát képezi.

A csarnokkal szemközt fekszik a lépcsőház, melyben fehér karszti márványlépcsőkön jutunk az első emeletre, honnan a Gizella térre három tanterem néz; ezután következik az igazgatósági iroda és levéltár (egy teremben),

¹⁾ Erdélyi Mihály vállalkozó építész kimutatása.

melyből átjárás van a szomszéd tanácskozási terembe ; még három tantermet s a földrajzi és régiségi tárgyak helyiségét találjuk e folyosón. Ezeken túl van az igazgató magánlakása, mely már a kegyesrendi házban fekszik. A Gizella-térre néző termék egyikével egy rendelkezésre álló szoba van kapcsolatban, melybe a bejárat egyik tanteremből nyílik. E szobán belül az Árpád-utca és az udvar felé az árnyékszék.

A második emeleten a Gizella-téri szárnyban találjuk a rajztermet, melyből egy benyíló jutunk a rajzszertárba. A rajzterem mellett fekszik az ifjúsági könyvtár, ezentúl a természetrajzi dolgozószoba és a természetrajzi szertár. A természettani szertár, a természettani és vegytani dolgozószoba s a természettani előadó terem, mindhárom egymással kapcsolatban, következnek ezután. A természettani előadó termet a dolgozószobától elválasztó falban van elhelyezve a vegytani műhely, ellátva a szükséges gázvezetővel. A természettani előadó-termen túl találjuk a vizsgálati vagy dísztermet, mely a folyosó hozzácsatolása következtében 10·40 méter széles ; kapcsolatban van e terem egy kétszárnyú nagy ajtó által a kápolnával, s nemcsak vizsgálati termül, de arra is szolgál, hogy az ifjúság nagyobb része itt hallgassa a sz. misét, míg a kisebb rész e díszteremhez mint sanctuáriumul szolgáló kápolnában foglalhat helyet.

A kápolnán túl van még egy kisebb szoba, mely sekrestyéül szolgál. Ezen túl a kegyesrendi ház fekszik, melyből a földszinten és első emeleten a folyosókon, a második emeleten pedig a dísztermen át juthatunk az iskolába.

A gymnasium helyiségeinek méretei.

I. Földszint.

A helyiség neve	Magassága	Hossz.	Szélessége	Területe m. ²	Térfogata m. ³
I. a) Tanterem	4·55	10·94	6·84	74·82	340·43
I. b) „	4·55	11·23	7·42	83·32	379·10
I. c) „	4·55	10·02	6·84	68·53	311·81
I. d) „	4·55	9·65	6·84	66·00	300·30
I. e) „	4·55	9·94	6·84	67·98	309·30
I. f) „	4·55	10·30	7·42	76·42	347·71
II. Tanári könyvtár	4·55	7·42	6·01	44·59	202·88
III. Tornaterem	9·36	19·33	8·00	154·64	1447·43
IV. Lejáró a tornaterembe	—	11·88	2·88	34·21	—
V. Előcsarnok	5·92	9·50	6·68	63·46	375·68
VI. Lépcsőház	5·00	7·61	6·00	45·66	228·30
VII. Szolgák lakása	4·55	6·84	3·64	24·89	113·24
„ „ „	4·55	6·84	3·40	23·25	105·78
„ „ „	4·55	6·84	3·58	24·48	111·38
„ „ „	4·55	7·42	3·43	25·45	115·79
IX. Árnyékszék	4·55	6·90	3·35	23·11	105·15
X. Tornatér	—	43·65	34·00	1484·10	—

II. Első emelet.

A helyiség neve	Magas-sága	Hossz.	Szélessége	Területe m. ²	Térfoglata m. ³
I. a) Tanterem	4·55	10·84	7·00	75·88	345·25
I. b) „	4·55	9·50	7·00	66·50	302·57
I. c) „	4·55	11·12	7·00	77·84	354·17
I. d) „	4·55	9·65	7·00	67·55	307·35
I. e) „	4·55	9·95	7·00	69·65	316·90
I. f) „	4·55	10·30	7·50	77·25	351·48
II. Igazgatósági iroda és levéltár	4·55	11·23	7·50	84·22	403·20
III. Tanácskozási terem	4·55	10·02	7·00	70·14	319·13
IV. Szerlár rendelkezésre	4·55	7·82	3·43	26·82	122·03
V. Földrajzi és régiségi tárgyak tára	4·55	7·50	6·91	51·82	235·78
VI. Az igazgató lakása	4·55	6·83	5·68	38·79	176·94
VI. „ „	4·55	5·68	5·13	29·13	131·54
VII. Lépcsőház	5·00	7·89	6·00	47·34	236·70
VIII. Folyosó	4·70	91·48	2·50	228·70	1074·89
IX. Árnyékszek	4·55	7·00	3·35	23·45	106·69

III. Második emelet.

A helyiség neve	Magas-sága	Hossz.	Szélessége	Területe m. ²	Térfoglata m. ³
I. Rajzterem	4·60	17·72	7·00	124·04	570·58
II. Rajzszerlár	4·60	7·46	3·51	26·18	120·42
III. Ifjúsági könyvtár	4·60	9·84	7·00	68·88	316·84
IV. Természettajzi szerlár	4·60	11·23	7·50	84·22	387·41
V. „ dolgozó szoba	4·60	7·00	4·00	28·00	128·80
VI. Természettani szerlár	4·60	13·67	7·00	95·69	440·17
VII. „ és vegytani dolg. szoba	4·60	7·00	6·00	42·00	193·20
VIII. „ előadó terem	4·60	9·80	7·00	68·60	315·56
IX. Vizsgálóti terem	7·30	17·38	10·40	180·75	1319·47
X. Kápolna	4·60	10·26	5·68	58·27	268·04
XI. Sekrestye	4·60	5·68	2·82	16·01	73·64
XII. Lépcsőház	4·98	7·89	6·00	47·34	235·75
XIII. Árnyékszek	4·60	7·00	3·51	24·57	113·02
XIV. Följáró a padlásra	—	3·26	2·93	9·51	—

Az egész épület alatt magas pinczehelyiségek vannak, melyek fűtőanyagok tartására és gazdasági célokra szolgálnak.

A tantermek és egyéb helyiségek *fűtésére* Meidinger-féle vaskályhák használatnak, s a fűtéssel kapcsolatban van a *szellőztetés* oly módon, hogy a friss levegő a folyosókról vezetetik a kályhákhoz, az elhasznált levegő pedig a termek falaiba kevéssel a padozat fölött behelyezett szellőztető kürtők által vitetik tova.

A tanteremek részben délnek, részben nyugotnak fekszenek. Mindenik tanterem három ablakkal van ellátva, s mivel az ablakok 1·35 méter szélesek s 2·64 méter magasak, kellő *világítást* nyernek. Az ajtók 1·40 méter szélesek s 2·70 méter magasak.

A vizsgálati vagy díszterem, a természettani, vegytani és természetrajzi szertárak és laboratóriumok, a természettani előadóterem, a tornaterem, továbbá az igazgatósági iroda és a tanácskozási terem *gázvilágításra* vannak berendezve, mint szintén a folyosók és a lépcsőház is.

Vízzel az udvaron ásott kút s a vízvezeték látja el az épületet s a mi egészségügyi és tisztasági tekintetben szerfölött fontos: az árnyékszékek pissoirjai vízcsofolással vannak szagtalanná téve.

A tornaterem fűtése hasonló a tantermekéhez, világítását egyik oldalon 5, másikon 3 nagy ablak által nyeri; kapcsolatban van vele a tornaszertár és öltöző hely.

A főgymnasium és a kegyesrendi ház épülete, továbbá a tanteremek, szertárak és egyéb iskolai helyiségek bebútorozása 286,981 frt 24 krba került. Ezen összeghez az államkincstár a rendes nyolcz osztályon kívül szükséges parallel-osztályoknak az épületben való elhelyezése czimén, mint fentebb említettük, egyszer s mindenkorra 50,000 frt kamat- és visszafizetés nélküli segílyt adott, a többi költséget Szeged szab. kir. város közönsége sajátjából fedezte.

III.

A főgymnasium története 1886 — 1896.

1. Az iskola bútorzata.

Az 1886. év korszakalkotó főgymnasiumunk történetében. Mit évtizedek óta óhajtottunk, de mit e város évről-évre súlyosbodó bajai miatt egyhamar várni alig mertünk, teljesedésbe ment.

Tanintézetünk ez évben elbúcsuzott régi, még 1793-ban emelt épületétől, mely előhaladott tanügyünk kívánalmainak már sem nevelés-tanítási, sem egészségügyi tekintetből megfelelő nem volt s beköltözködött új, díszes, a mai kor igényeit minden tekintetben kielégítő helyiségébe.

Azon reményünk, hogy az 1886 — 87. tanévet már ez új épületben kezdjük meg, hiú maradt ugyan; mert sem az épület, sem a bútorzat nem készült el a kitűzött időre, azonban a hiányok fontosabb része csakhamar pótolott, úgy hogy a kholera-járvány miatt beállott kényszerszünet alatt október hó 7-én már megkezdhattuk a könyv- és szertárak átszállítását az új épületbe s a járvány megszűntével, november hó 3-án már az előadásokat is itt folytathattuk.

Tíz év múlt el azóta iskolánk életéből, s ezen idő alatt szerzett tapasztalataink alapján elmondhatjuk, hogy az épülethez fűzött reményeink mind nevelés-tanítási, mind egészségügyi tekintetekben megvalósultak. Az ifjúság széépérzéke fogékonyabb, munkakedve fokozottabb, e mellett arczáról első pillanatra leolvasható az egészséges tanterem jótékony hatása.

A mint az épület tervezésénél, úgy a tanteremk bútorozásánál sem tévesztettük szem elől, hogy az iskolának, ha minden irányban meg akarja oldani föladatát, első sorban el kell távolítani falai közül mindazt, a mi az ifjúság testi fejlődését akadályozhatná, vagy éppen veszélyeztetelhetné.

Jelszavunk volt: világos, tiszta levegőjű tanterem, czélszerű bútorzat; mert ha e kellékek megvannak, akkor az iskolának tulajdoníttatni szokott betegségek mind ritkábban lépnek föl.

E kellékek fontosságáról különben mindenkit meggyőzhet már az a tény is, hogy napjainkban az ifjak 5—6 órát ülnek naponkint az iskolában, mi-dőn testi fejlődésük még teljes folyamatban van.

Az épület jókarban tartásáról s annak berendezése és fölszereléséről a város, mint az iskola föntartója gondoskodott. A tantermeket új bútorokkal látta el s a szer- és könyvtárakba is csak a beillő darabokat tartotta meg a régiékből, a többieket újakkal pótolta. A kápolnát egy évvel később nemes-keblű adakozók szerelték fel. Bold. emlékű Trantwein Nep. János, kegyes-rendi kormánytanácsos egy díszes oltárt és oltárképet, mely Kalazanti szent Józsefet, a kegyesrend alapítóját ábrázolja, továbbá több értékes szerelvényt ajándékozott a k. r. háznak s az oltárt annak készítője, Mayböhm József budapesti műasztalos által föl is állíttatta.

A nemes példa nem maradt követők nélkül; így Pap János kegy. r. ház-főnök úr egy ciboriumot, egy pódiumtakarót s a szl. misénél szolgáló ifjak számára öltönyöket; Pap József tanár úr egy ezüst kelyhet és egy misekönyvet, továbbá az egyházi ruhák tartására egy nagyobb szekrényt; özv. Wöber Györgyné úrnő a szegedi jótékony nőegylet nevében, egy szépen himzett oltárterítőt, Török Sándorné szül. Koór Etelka úrnő 2 drb díszes aranyhímzésű vörös-bársony oltárpárnát, Rainer Károlyné úrnő egy értékes velumot, Zombory Mátyásné úrnő egy himzett csegetyűhúzót ajándékoztak.

A kápolnának és az iskolának fölszentelését 1887. évi október hó 30-án Rózsa Ferencz apát, belvárosi plébános végezte minden külső ünnepélyességek nélkül, kizárólag a tanári testület és az ifjúság jelenlétében. Emelte az ünne-pély magasztosságát az emelkedett szellemű egyházi beszéd, melyet ezen alkalommal Sáfrán József főgymn. tanár és hitszónok tartott.

Ezen idő óta a kápolnában végzi a kath. ifjúság napi ájtatosságát s csak nyáron és nagyobb ünnepek alkalmával veszi igénybe a szomszédos belvárosi templomot, melyhez az intézet régi jogát továbbra is fön-tartotta.

Miután még a város 1888-ban a díszterem számára egy nagyobb szabású orgonaharmoniumot és 50 drb nádszéket vásárolt, az egész tanintézet bebútorozását bevégeztnek tekinthetjük.

Az alábbiakban röviden ismerteljük a tantermek bútorzatát, a fontosabbakat rajzvázlatokkal és méretekkel is feltüntetve.

A) A tantermek bútorzata.

a) Az iskolapad.

Az iskola összes bútorzatában első helyen tartjuk főlemlítendőnek az ifjak ülőhelyét, a padot, mely a terem világossága és jó levegője mellett az egészségre fő fontossággal bír; innen van, hogy újabb időben oly nagy figyelmet fordítanak annak szerkesztésére. Orvosok és nevelők behatóan foglalkoznak e tárggyal, de, jóllehet körülötte már egész irodalom keletkezett, megállapodásra jutni még nem sikerült. Már az 1878-iki párisi kiállításon az iskolapadoknak nem kevesebb, mint 71 fajtája volt kiállítva,¹⁾ melyhez azóta újabb és újabb szerkezetűek járultak, s mai napság már mintegy száz, kisebb-nagyobb eltérést feltűntető alakban állanak előttünk.

Nem célunk itt e tárggyal tüzetesen foglalkozni, csak azon irányelveket akarjuk jelezni, melyeket mi szem előtt tartottunk padjaink szerkesztésénél. Ez elvek a következők:

a) A padok a tanulók nagyságához mértek legyenek s azokban mindnyájan akkora helylyel rendelkezzenek, hogy írásközben egymást ne akadályozzák.

b) Hogy azokban a tanulók kényelmesen, egyenesen ülhessenek, hátukat megtámaszthassák s lábaikat derékszög alatti térdhajlással egész talppal nyugtathassák a padozaton.

c) Hogy az asztallapig ne kelljen nagyon előrehajolni, se pedig írás alkalmával a karokat magasra emelni.

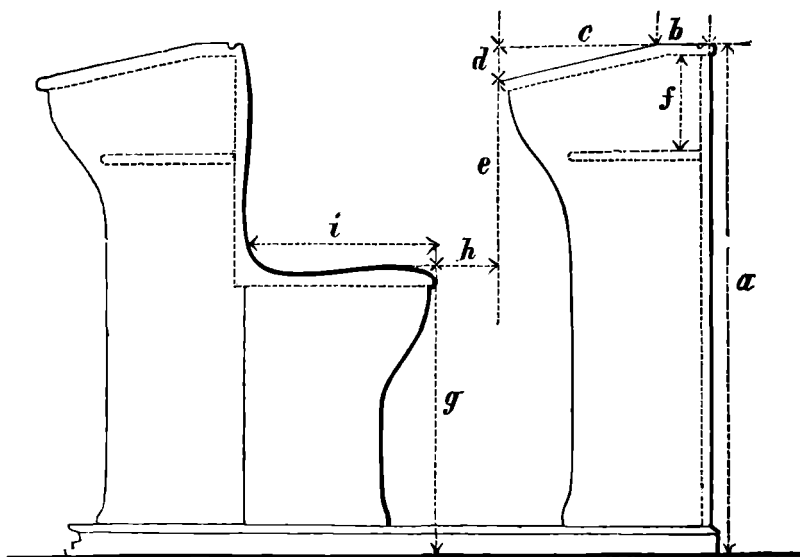
d) Hogy a tanulók helyükön könnyen felállhassanak s elég szabadon mozoghassanak.

Ez utolsó pontból könnyen megérthető, hogy mi a régi divatú padokat alkalmaztuk, úgy azonban, hogy a distantiára, vagyis az asztallap²⁾ belső széle s az ülőlap közti távolságra — azaz a fölálló helyre — gondot fordítottunk, hogy azon a tanuló egyenesen állhasson és szabadon mozoghasson ugyan, de az oly nagy még se legyen, hogy miatta írás alkalmával nagyon előre kelljen hajolni.

¹⁾ Handbuch der Schulhygiene von dr. Adolf Baginsky. Stuttgart. 1883. — Schul-Hygiene von dr. Tosclowski. Berlin. 1883. — Az országos tanáregylet közlönye. Budapest. 1875. A distantiátlan iskolapad. Felsmann Józseftől.

A padokat hatféle nagyságban szerkesztettük s azokból az ifjak nagyságához mérten minden osztályban két, esetleg háromfélét alkalmazunk.

A padok alakját és méreteit a következő rajz és táblás kimutatás tünteti föl:

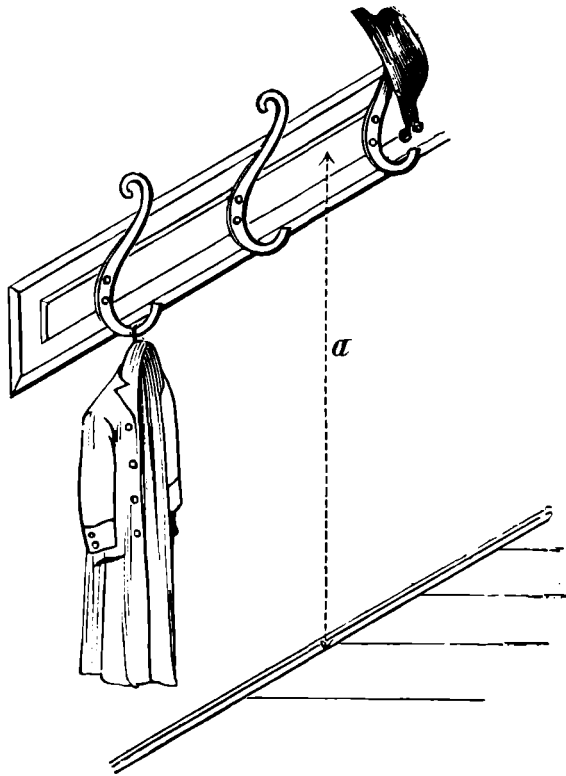
A padok osztályozása nagyság szerint	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Az asztallap külső magassága (a) . .	71*	74	77	80	82	84
Az asztallap belső magassága (e+g) .	67	70	73	76	78	80
Az asztallap szélessége (c+b) . .	34	34	34	34	34	34
Az asztallap lejtős része (c) . .	28	28	28	28	28	28
Az asztallap vízszintes része (b) . .	6	6	6	6	6	6
Az asztallap hajlása (d) . .	4	4	4	4	4	4
Distantia (az asztallap belső széle és az ülőlap közti vízszintes távols.) (h) . .	10	11	12	13	14	15
Az ülőlap szélessége (i) . .	27	28	29	30	32	32
Az ülőlap magassága (g) . .	40	42	44	46	47	48
Differentia (az ülőlaptól az asztallap belső széleig) (e)	27	28	29	30	31	32
A könyvtartó fiók magassága (f) . . .	15	15	15	15	15	15

*) A méretek ccentiméterekben vannak számítva.

Az alsóbb osztályokban 4, a felsőbbekben pedig 3 ifjú ül egy padban, mely 236 cm. hosszú s erős vaslécczel van a következőhöz kötve ; két vége s asztallapja tölgy-, egyéb része pedig fenyőfából van készítve.

A két padsort három út szegélyezi, melyek mindegyike 76 cm. széles ; az első pad és a kathedra közt pedig 120 cm. távolság van.

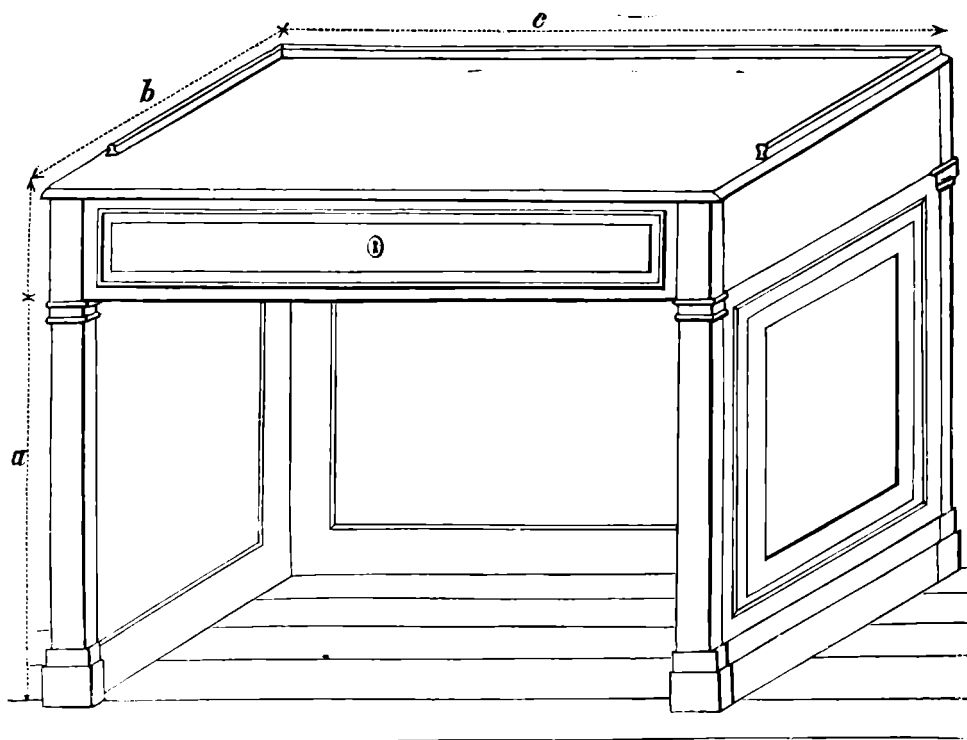
b) A ruhatartó fogas.

A rend és tisztaság föntartására nem kis fontossággal bírnak a ruhatartó fogasok, melyek a tanterem két oldalán, az ifjak nagyságához mért magasságban ($a = 140-160$ cm) vannak elhelyezve. Mint képünk mutatja, a fogas alsó része az öltöny, felső része pedig a föveg fölakasztására szolgál. A fogak egy vasléczbe vannak erősítve s tisztogatáskor ezzel együtt levehetőek a falra erősített 7 cm. széles keményfa léczről.

Ugyanily fogas van a tanár számára is 3 foggal.

c) A tanári asztal.

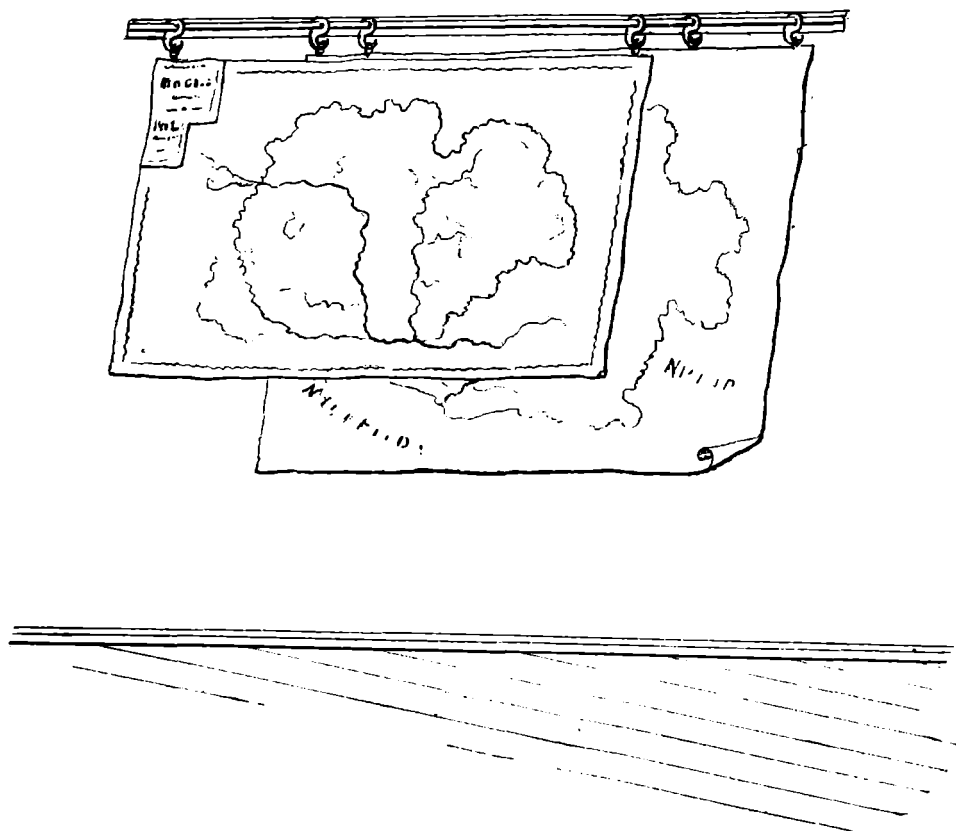
A tanterem csinját s egyszersmind méltóságát is emeli a tanári asztal, miért is ezt egy iskolában sem szabad figyelmen kívül hagyni. A tanári asztal magassága (a) 80, szélessége (b) 70, hosszúsága (c) 120 cm., három oldalról borítva s fönt 2 cm. magas prémmel, a felső lap alatt pedig egy három osztályra osztott fiókkal ellátva. Színe ókeményfa, erezéssel.

Az asztal egy 240 cm. hosszú, 180 cm. széles és 30 cm. magas, két végén egy-egy lépcsővel ellátott fenyőfa dobogón nyugszik.

d) A táblák.

Minden tanteremben két tábla van, melyek egyike 240 cm. hosszú, 120 cm. magas, alul 20 cm. széles lappal; ez a tanár használatára szolgál s ezért az asztal fölött van a falra akasztva. A másik 160 cm. hosszú, 110 cm. széles, egy négylábú állványon nyugszik a tanári asztaltól jobbra; ezt a tanulók használják.

c) A térképtartók.

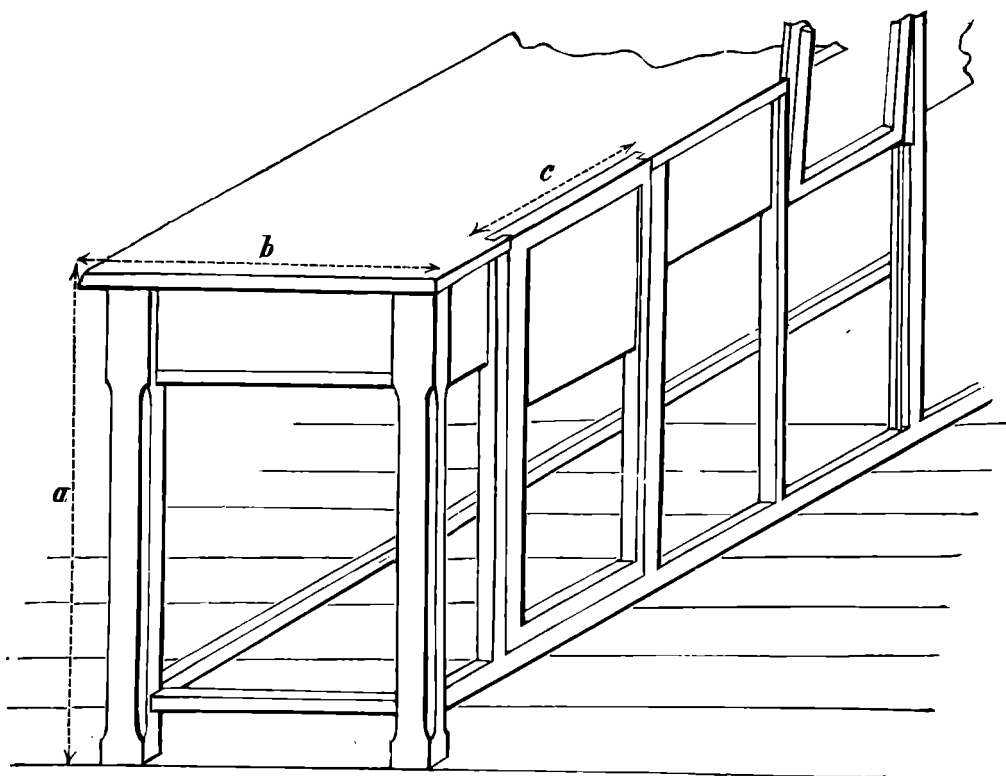
A térképek helye az asztaltól balra fekvő falrész.

E tanszerek fölfüggesztésére 160 cm. hosszú vaslapra erősített erős vassodrony szolgál, melyre ide-oda tolható horgocskák vannak alkalmazva, hogy egyszerre több és különböző nagyságú térkép is fölfüggeszthető legyen.

Az itt előszámláltakon kívül még két szék, egy kis asztalka a kréta és szivacs, továbbá egy köpőtál és egy hőmérő egészítik ki a tanterem bútorzatát, mely mind a 12 tanteremben egyforma, úgyannnyira, hogy a tantermekeket csakis a padok nagysága s a ruhafogasok magassága különbözteli meg egymástól.

B. A rajziskola.

A rajziskola asztalainak magassága (a) 76, szélessége (b) 55 cm., le- és fölhuzható karja (c) 32 cm. széles, mely 45 cm. magasságig fölhuzva, ráamátának bemetszésében megerősíthető. Minden egyes tanuló számára egy külön, 46 cm. magas támlátlan szék szolgál, mely, mint az asztal, szintén ókeményfa színű, erezéssel.

A tanári asztal hasonló a tantermekéihez; e fölött függ egy nagy tábla, a terem két oldalán a fogasok s ezek fölött a falakra erősített léczeken a mintarámák; végül a terem bútorkészítést kiegészíti egy mosdószekrény vízmedenczével, két szék s egy köpőtál.

e) A természettani előadó-terem padjai lejtősen vannak elhelyezve; bútorkészítést a vegytani konyha, a kísérleti asztal, mely egy 400 cm. hosszú, 200 cm. széles s 20 cm. magas katedrán áll, továbbá egy nagy függőtábla és a ruhaakasztó fogasok.

D. A tornaterem.

E terem szerelvényei a következők: 4 db függélyes mászópózna, egy csomós és egy csomótlan mászókötel, egy nyújtó, egy korlát, egy pár gyűrűhinta, egy ugrópolcz, egy rézsutos lajtorja, két ugrómércze, négy ugródeszka, száz db keményfabot, negyven pár súlyzó 2, 2½ és 3 kg. súlyú, tizenkét ugrórúd, hat gerelyrúd, egy bőrrel bevont kitömött ló, egy bőrrel bevont kitömött bak, két könyvtartó állvány.

A teremmel kapcsolatban levő szertárban : egy mosdószekevény, szivacsok, törülközők s végül a ruhaakasztó fogasok.

A mennyiben ezen eszközök hordozhatók, a nyári helyiségben is használtatnak, különben a nyári helyiség állandó eszközei : két oszlopon nyugvó harántgerendán négy függélyes és négy rézsutos mászópózna, egy csomós és egy csomótlan mászókötel, egy pár gyűrűhinta, egy vasfogakkal ellátott oszlop az ugrópolez alkalmazásra, két korlát, egy nyújtó, egy ramasz s egy gerelycél.

2) A tanárok, a tanterv és ennek végrehajtása.

Intézetünkben alapításától fogva állandóan a kegyesrend tagjai tanítanak. Szeged szab. kir. város és a kegyesrend között az 1719-ik és az 1793-ik évben létrejött s a király által is megerősített szerződések értelmében a kegyesrend kötelezte magát az intézetet elegendő számú alkalmas egyénnel ellátni, a város viszont ezek illendő lakása- ellátása- és honorálásáról gondoskodni. E szerződések mindkét fél tiszteletben tartotta. Ennek kifolyása volt ama kölcsönös méltányosság, hogy a város 1873-ban a tanárok ellátásáról elismerésre méltóan gondoskodott, a kegyesrend viszont a párhuzamos osztályok tanítására is adott tanerőket.

A középiskolákról és azok tanárainak képzéséről szóló 1883. év XXX. t.-cz. a szerzetes rendek által ellátott intézetekben a rendes tanárok és igazgatók alkalmazására az eddigi gyakorlatot továbbra is érvényben hagyta. E szerint intézetünkben az igazgatót és a rendes tanárokat ezóta is maga a rend alkalmazza.

Az intézetben működő nem kegyesrendi rajz- és tornatanárokat a város választja, azonban a megerősítést ezekre nézve a közoktatásügyi miniszter gyakorolja. A nem kötelezett tantárgyak tanítására az igazgató hoz javaslatba alkalmas egyéneket, kiknek azután a közoktatásügyi miniszter adja meg a tanítási engedélyt.

Az ének és a nem kötelezett szabadkézi rajz tanárait ez idő szerint a város javadalmazza, a francia nyelv és a gyorsírás tanításaért pedig maguk a tanulók fizetik a közokt. minisztérium által megállapított évi díjat.

A nem kath. vallású ifjak vallástani oktatását a közokt. miniszternek bejelentett és általa elfogadott egyének végzik. A tandíjat a tanulók fizetik.

E tíz év alatt a tanári személyzet intézetünkben a következő volt :

A) A kötelezett tantárgyak tanárai.

ARÁNYI ÁGOST, a német s latin nyelv és irodalom tanára. Született Budapesten, 1841. szept. 28. Intézetünkben tanított 1871—1886. Ezen idő alatt egyszersmind a francia nyelv tanára is volt.

Irodalmi és társadalmi működése: »Lessing mint drámaköltő« — Szegedi főgymn. Értesítő, 1873—74. — »Az emberi nyelv eredetéről« — Szegedi Híradó 1875. 36. s köv. számaiban. — »A jegesekről« — Szegedi Híradó 1877. 20. s köv. számaiban, valamint Délmagyarországi term. tud. társ. kiadv. XIII. köt.-ben i. aláírással. — »A jégkorszak« — Délmagy. term. tud. társ. kiadv. XIV. köt. i. aláírással, s ugyanitt XIII. s XIV. kötetben több apró közlemény i. aláírással. — »Svédországi utamból« — felolvasás 1890.

A k. m. term. tud. társ.-nak; a sz. István társ.-nak és a kecskeméti »Katona József kör«-nek rendes tagja.

BACSKOR ISTVÁN, a természetrajz és mennyiségtan tanára. Született Donavallon (Zólyom vm.), 1845. jan. 2. Intézetünkben tanított 1886—1894.

BAKSAY JÓZSEF, a klasszika filologia tanára. Született Félégyházán, 1863. aug. 31. Intézetünkben tanított 1887—1890.

BALOGH SÁNDOR, a természet- és mennyiségtan tanára. Született Szegeden, 1869. okt. 5. Intézetünkben tanít 1893—1896.

BECK ALAJOS, hittan, magyar- s latin nyelv és irodalom tanára. Született Márm.-Szigeten, 1847. nov. 20. Mgh. Budapesten, 1895. jul. 15. Intézetünkben tanított 1867—1868. és 1889-ben.

Irodalmi működése: A »Veszprém« ujságban, mint ennek belmunkatársa, sok cikket közölt.

BITE BÉLA, magyar s latin nyelv és irodalom tanára. Született Kecskeméten, 1869. nov. 6. Intézetünkben tanít 1894—1896.

BOLGÁR MIHÁLY, a természet- és mennyiségtan tanára. Született Gyerken (Hont vm.), 1861. szept. 1. Mgh. Veszprémben, 1895. márcz 10. Intézetünkben tanított 1889—1892.

Irodalmi működése: Értekezései a Délmagyarországi Term.-tud. Társulat füzetekben, a veszprémi főgymn. értesítőiben, hirlapokban és önállóan jelentek meg. Czimeik: A photometria. A gázvilágítás. Az absolut villamos mértékek. A Balaton természettani ismertetése. A légkör villamos tűneményei. Veszprém meteorologiai viszonyai és kútviizei. Egészségi szempontok a veszprémi főgymn. kibővítésénél. Természettani kísérletek a villamossággal. Az erők hatása a testen. A hang és tulajdonságai. Kísérletek a fénytől. A statikai és légköri villamosság. A mágnesség és állati delejesség. Az aneroid barométer. A főzés titkai. Veszprém kútviizeinek elemzése. A veszprémi talajvizek összefüggése. Vízkérdés. Siózsilip. Veszprém vízvezetéke. Villamos világítás Veszprémben. stb.

BUDAVÁRI JÓZSEF, a klasszika filologia tanára. Született Rózsahegyen (Liptó vm.), 1844. ápr. 30. Intézetünkben tanított 1870—1891.

Irodalmi működése: Phaedi Augusti Liberti, fabularum Aesopiarum libri quinque. Szótárral ellátta, Pest, 1870. »Taciti Annales.« Magyarázta. U. ott, 1871. (Görög és latin remekírók 16.) Szepesi Imre latin alaktanát átdolgozta, I. rész, 13. kiadás. Bpest, 1878. II. rész 8. k. 1877. 9. k. 1881. U. ott. Latin gyakorló- és olvasókönyv az I. és II. gymn. osztály számára. Szerk. magyarázó jegyzetekkel és szótárral. U. ott. 1883.

CSERÉP SÁNDOR, a magyar és latin nyelv és irodalom tanára, okleveles gyorsíró. Született Félégyházán, 1849. nov. 12. Intézetünkben tanít 1877—1896.

Irodalmi s társadalmi működése: »Szép« a természetben és az emberi szel-
lemben (Félégyháza cz. lapban 1874.) A bécsi codex nyelvének alaktani sajátosságai (szegedi kegyr. főgymnasium Értesítője 1880.) Petőfi és a magyar Alföld (Félégyháza és Vidéke

1887.) Vajda János lírai költészete (Dugonics-Társaság Évkönyve 1893.) — A k. m. természettudományi társulatnak s a Dugonics-Társaságnak rendes tagja.

CSERTO ANTAL, a klasszika filológia tanára. Született Sátoralja-Ujhelyen (Zemplén vm.), 1856. okt. 27. Mgh. Szegeden, 1886. október 25. Intézetünkben tanított 1884—1886.

Dr. CZIRBUSZ GÉZA, a német nyelv és irodalom, a földrajz és történelem tanára. Szül. Kassán, 1853 szept. 7. Intézetünkben tanított 1884—1888.

Irodalmi s társadalmi működése: Szegedi tanársága alatt dolgozott a Szegedi Naplóba, Krassó-Szörénymegyei Lapokba. — Irodalmi munkássága, publicistikai, szépirodalmi és tudományos. A Magyar Államnak, az Erdélyi Közművelődésnek évek óta dolgozó társa. — A vidéki lapok közül cikkei megjelentek: a Zala, Veszprém, Veszprémi Közlöny, Veszprémi Hírlap, Ellenzék, Szatmármegyei Közlöny, Nagy-Károly Vidéke, Délmagyarországi Közlöny, Fehérmegyei Napló, Eperjeser Zeitung rovataiban. — Szépirodalmi dolgozatait a lapokon kívül a Magyar Szemle közölte. — Tárccagyűjteményél »Hegyen-völgyön« cím alatt Nagy-Károlyban adta ki 1896.

Tudományos cikkei: a Földrajzi Közlemények (melyeknek 20 éve állandó dolgozó-társa), az erdélyi Kárpát-egyesület közlönye, a temesvári Természettudományi Füzetek, Kath. Szemle, a Turisták lapja hozza. Dolgozó-társa, ezenkívül az Osztrák-magyar-monarchia írásban és képen című vállalatnak, a Die Völker Oesterreich-Ungarns (Wien—Teschen) féle cyclusnak, a Biblia s Tudománynak.

Önálló munkái: A délmagyarországi bolgárok magánrajza (magyarul, németül), Balbi geographiájának újból megírása (eddig 3 kötet, a IV. sajtó alatt). — A Krassóvárak. Temesvárott titkára volt a délmagyarországi term. tud. társaságnak és szerkesztette a Természettudományi Füzeteket.

Elvértve írt a Magyarország és Nagy Világ, Philologiai Közlöny, Vasárnapi Ujság (Hollós G. alatt), Egyetértés, Hazánk-ba.

Választott tagja a Szt. István társulat irodalmi s tud. osztályának, választmány tagja az Erdélyi-Kárpát-egyesületnek.

FARKAS LÁSZLÓ, a természet- és mennyiségtan és bölcsészettan tanára. Született Kecskeméten, 1841. jan. 4. Mgh. Tatában, 1896. jan. 15. Intézetünkben tanított 1880—1890. 1886—1890-ig a francia nyelvet is tanította.

Irodalmi működése: »Az évszakokról« — Nagy-Kanizsa. 1876. — »Nevelési elvek, különös tekintettel a fegyelemre« — Nagy-Kanizsai főgymn. Értesítőjében, 1870. — »A tárgyak nagysága s távolsága iránti tájékozottság« — u. o. 1872. — »Emberismeret: a nevelés és fegyelmezés alapja« — u. o. 1877.

FEKETE IPOLY, a klasszika filológia tanára. Született Esztergomban, 1858. nov. 5. Intézetünkben tanít 1891—1896.

Irodalmi működése: »A szülők és gyermekek közt fennállott jogviszony Attikában«, a váci főgymn. 1887—88. évi Értesítőjében. — »Fröbel Frigyes évszázados jubileuma«, a Nyitrai megyei Közlöny vezércikke 1882. évf. — »A nők a classikus hajdanokban s napjainkban«, a »Váci Hírlap« 1888. évf. — Kisebbségi közlemények a »Nyitrai megyei Közlöny« és a »Veszprémi Közlöny« hasábjain.

FINDA ANTAL, a földrajz és történelem tanára. Született Muzsajon (Sopron vm.), 1868. jan. 14. Intézetünkben tanít 1892—1896.

FIRTINGER JAKAB, a német nyelv és irodalom és történelem tanára. Született Budapesten, 1850. január 8. Intézetünkben tanított 1878—1891. A magyar tört. társ. rendes tagja.

GLASS FERENCZ, a magyar és latin nyelv és irodalom tanára. Született Debreczenben (Hajdú vm.), 1868. febr. 29. Intézetünkben mint helyettes tanár tanított 1889—1890.

HADADY GÉZA, a német és latin nyelv és irodalom tanára. Született Szabadkán, 1869. nov. 29. Intézetünkben tanított 1891—1895.

HAJNAL IMRE, a klasszika filologia tanára. Született Félégyházán, 1851. máj. 12. Intézetünkben tanított 1878—1890. A budapesti philol. társ. rendes tagja.

KÁTAY LAJOS, világi, a rajzoló geometria és a szabadkézi rajz tanára. Született Szegeden, 1858. márcz. 22. Intézetünkben tanít 1891—1896.

KARÁTSONYI MIKLÓS, a természet és mennyiségtan tanára. Született Szamos-Ujvárott, 1858. nov. 21. Intézetünkben tanított 1891—1893.

KOVÁCS ev. JÁNOS, a magyar és latin nyelv és irodalom tanára. Született Kecskeméten, 1841. szept. 13. Intézetünkben tanított 1864—1865. és tanít 1889—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: Irodalmilag 1864. óta működik, a mikor K. I. aláírással a »Pesti Hölgy-Divatlap«-ban egy népdalt és egy fordított költeményt közölt, ez időtől fogva részint a saját neve, részint pedig álnevek Árva Imre, Árpádalmi, Csöndes, Kelendi, Majzik alatt több költeményt és kötetlen nyelvű dolgozatot közölt a következő lapokban: »Kecskemét«, »Kecskeméti Lapok«, »Kecskemét és Vidéke«, »Szeged«, »Katholikus Néplap«, »Magyar-Állam«, Gazdasági Lapok«, »Figyelő«, »Egyetértés«, »Függetlenség«, »Veszprém«, »Veszprémi-Közlöny«, »Szabad Egyház«, »Szentesi Lapok«, »Kath. Népbarát«, »Pesti Napló«, »Szegedi Híradó«, »Hazánk«, »Zemplén«, »Jászkúnság« és »Váci Közlöny«-ben, van tőle dolgozat a »Kucserik emlékében« és XIII. Leó pápa tiszteletére kiadott »Emlék«-ben. Dolgozatai közül legyen itt czimleg egy keltő főlemlítve: A halak mesterséges tenyésztése. A réz elterjedése. A szaporodási különbség az állatvilágban. Katona Dénes, az első indigó termelő hazánkban, (gymnasiumunk hajdani igazgatója). Peck Ágoston emléke. Kossuth Lajos, a világhírű magyar, tanuló kora. Pelófi és a szenvedő ige. Vörösmarty M.: A lélek halhatatlanságról. Kazinczy Ferencz morálja. A dal hatása. Molnár Borbála, Szirmai Antal ismeretlen költeményei. Katona D. Egy ismeretlen hősköltemény. Küzdés a széppért. Áldozat, széptani tanulmány stb.

Szerkesztette a sátoralja-újhelyi gymn. értesítőjét 6 éven át, melyben a még itt nem említett dolgozata: »Jeles tanulók« is helyet foglal. — Megjelent költeményei számosak, van közülök a »Dugonics-Társaság Évkönyvében is; legújabb költeményei tanító irányúak, mint »Andor«, »Rügyek«, »Hulló levelek«, »Karesi« stb. — Önálló, külön füzet- vagy kötetben megjelent művei 1. »A testgyakorlat mint nevelési eszköz. — 2. Az ősök emléke. — 3. Netli, a magyar zsidónő. — 4. Latin-magyar Zsebszótár Horatius Flaccus műveihez; (e nemben ez az első magyar mű). — 5. Hálaoszorú Jézus keresztjére ezredévünk emlékeül. 6. Tornászok indulója. Zenéjét szerzé Szögédi Endre, zenedei igazgató. Nyomatott Bába Sándornál Szegeden. — A Dugonics-társaság rendes tagja.

KOVÁCS ISTVÁN, világi, néptanító, tornatanár. Született Szegeden, 1845. szept. 5. Intézetünkben működött 1876—1886.

Irodalmi és társadalmi működése: Kisebb közlemények a tornászatról, melyek egyike a »Csongrád megyei tanító-egyesület«-nél pályadíjat nyert. — A »Szegedi torna-egylet« mestere. — Közlövényhatósági bizottsági tag.

KOVÁCS JÓZSEF, a klasszika filológia tanára Született Nyitrán, 1861. máj. 22. Intézetünkben tanított 1886—1889.

Irodalmi és társadalmi működése: »Apollonius Rhodius s Valerius Flaccus Argonauticája« — a lévai k. r. főgymn. Értesítőjében, 1894—95.

Tagja a budapesti philologiai, a k. m. term. tud. társ.-nak s az Erdélyi Muzeum-egylet bölcsélet nyelv és tört. tudományi szakosztályának.

LAUCH JÁNOS, a természet és mennyiségtan tanára. Született Aranyos-Maróton (Bars vm.), 1848. máj. 15. Intézetünkben tanított 1873—1874. és 1887—1891. A k. m. term. tud. társ. rendes tagja.

MADARÁSZ PÁL, a klasszika filológia tanára. Született Nagy-Kanizsán (Zala vm.), 1891. jun. 25. Intézetünkben tanít 1889—1896.

MARKOS IMRE, a természet- és mennyiségtan tanára. Született Devceserben (Veszprém vm.), 1855. okt. 15. Intézetünkben tanított 1882—1887.

Irodalmi működése: »A görög nyelv s a túlterhelés« Pesti Hirlap, 1889. jul. 23. sz. — »A felekezeti tanárok nyugdíjügyéről« — Egyetemes Protestans Lapokban. Több helyi érdekű s társadalmi kört érintő cikket, tárczákat, természettudományi cikkeket írt még a kör. lapokba: »Kiskunsági Híradó«, — »Szamos«, — »Szatmár és Vidéke«, — »Szalmár«, — »Szatmári Hirlap.«

MAGYAR GÁBOR, a földrajz és történelem tanára. Született Félegyházán, 1842. január 10. Intézetünkben működik mint tanár 1865—1866. és 1867—1871, mint igazgató 1871—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: Az ifjúsági képes hetilapban, a Jóbarátban (Szeged 1882.) ismertette a szegedi főgymnasiumot. — A Dugonics-Albumban megírta a Dugonics-szobor történetét. — Szeged, 1876. Felolvasást tartott Dugonics írói működése és hatásáról, felolvasott továbbá Toldy Ferencz írói működésének 50-ik s Petőfy Sándor születésének 50-ik évfordulóján. Szegedi Híradó 1876. 18. »A szegedi főgymnasium új épülete, visszapillantással az intézet történeti vázlatára.« Szegedi főgymnasiunmi Értesítő 1886. és 1887.

A kegyes tanítórend kormányába bevásztott kormánytanácsos. a főgymnasium igazgatója a Ferencz József-rend lovagja, Szeged szab. kir. város közlövényhatósági bizottságának, a magyar tört. és földr. társ. rendes, az orsz. magy. gyorsíró-egylet tiszt. tagja s a Dugonics-Társaság osztályelnöke.

Dr. MÓCZÁR JÓZSEF, a magyar és latin nyelv és irodalom tanára. Született Félegyházán, 1869. szept. 30. Intézetünkben tanított 1893—1895.

Irodalmi működése: »A magyar népdal« Félegyházi Hirlap VI. é. f., — »Pompilius boldoggá avatása« — Nyitra, 1891. — »A sátán Madáchnál«, »Napoleon hite« — Magyar ifjúság rózsafüzére, I. é. f. — »Miképen őrizhetjük meg kedélyünk vidámságát?« U. o. II. é. f. — »A mesemondás« — Veszprémi Közlöny VIII. é. f. — »Hugó Károly élete és színművei.« Irod. tört. tanulmány, Szeged, 1894. — Tárczák a Félegyházi Hirlap VIII. é. f.-ban.

NOVÁKY BERTALAN, világi, a mértani és szabdkézi rajz tanára. Született Szegeden, 1852. aug. 24-én. Intézetünkben működik 1873—1896.

NAGY FERENCZ, a magyar s latin nyelv és irodalom tanára. Született Debreczenben, 1865. aug. 3. Mgh. u. ott, 1893. szept. 16. Intézetünkben tanított 1890—1893.

ORAFTSIK JÓZSEF, a klasszika filologia tanára. Született Podolinban, 1866. jul. 23. Intézetünkben tanít 1890—1896.

Dr. ORMÁNDY MIKLÓS, a természetrajz és vegytan tanára. Született Tölgyesen (Hont vm.), 1846. szept. 28. Intézetünkben tanított 1884—1888.

Irodalmi és társadalmi működése: »Néhány szó a madarokról« Veszprémi Értesítő, 1875. — »A szőlőknek.« (Paed. érték.) Tatai Értes., 1877. — »Apáczai Cseri János életrajza és botanikai munkássága.« Kolozsvári Ért. 1879. — »Adatok a Mirabilis Jalappa tömlős edényeinek ismeretéhez.« Kolozsvár, 1881. — »Az Infusoriák.« Nagy-Kanizsai Ért. 1882. — »A kender természetrajza«, 36 ábrával. S.-A.-Ujhely, 1889. — »A mai modern nevelésről.« (Paed. ért.) S.-A.-Ujhely. Ért. 1891. — »A szőlő (Vitis vinifera)« S.-A.-Ujh. Ért. 1892. — »A dohány (Nicotiana Tabacum)«, (8 ábrával) S.-A.-Ujh. Ért. 1893. Van még ezenkívül néhány, a vidéki lapokban megjelent részint zoológiai, részint botanikai cikke.

A s.-a.-ujhelyi k. r. tárház főnöke, a gymnasium igazgatója, a k. m. term. tud. társ. rendes, a zemplénmegyei orvos gyógyszerész egyesület tiszteletbeli, Zemplén vármegye törvényhatósági bizottságának és a róm. kath. iskolaszéknak tagja.

PAP NEP. JÁNOS, a természetrajz, természettan és mennyiségtan tanára. Született Szegeden, 1843. szept. 27. Intézetünkben tanít 1877—1879. és 1885—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: Irodalmi munkásságát 1865-ben a »Zempléni Híradó«-ban kezdte meg. — Önálló művei: Mihálka Antal, Állattan alapvonalai. Átdolgozás. Bpest. 1873. — Természetrajz elemei. I. r. Állattan. Bpest, 1873. II. és III. r. Ásványtan. Növénytan. Bpest, 1873. Mindkettő egyben dr. Vangel Jenő átdolgozásában. 8. kiadás. 362 ábrával. Bpest. 1893. — Az ásványok természetrajza. Bpest. 1874. — A növények természetrajza. Bpest. 1875. — Az állatok természetrajza. Bpest. 1876. — Az állatok szaporodása és fejlődése. Bpest. 1877. — Az emlős állatok. Szöveg a Schubert-állatképekhez. Bpest. 1876. — A madarak. Szöveg a Schubert-állatképekhez. Bpest. 1877. — Az ásványtan és a földtan elemei. Bpest. 1880. — A növénytan elemei. Bpest. 1881. — Az állattan elemei. Bpest. 1882. — Tamás családja. Költői elbeszélés. Nagy-Kanizsa, 1883. — A piaristák Szegeden. Szeged. 1886. — Programm-értekezései: Az elődiség a természetben. A bpesti k. r. főgymn. Értesítőjében. 1871. — A rovarrendszer kifejlődés története. U. o. 1876. — Szeged város birtokterületének földtani és talajviszonyai. A szegedi főgymn. Értesítőjében. 1878. — A nagykanizsai főgymn. és k. r. tárház vázlatos története. A nagy-kanizsai főgymn. Értesítőjében. 1880. — Az állatok és a növények szereplése a magyar mythológiában és a költészetben. U. o. 1884. — Képek Szeged város birtokterületének növényvilágából. A szegedi főgymn. Értesítőjében. 1893. Önállóan megjelent alkalmi költeményei: Emlékhangok. Dr. Tóth János k. r. kormánysegéd áldozópapsága 50 éves emlékére. Szeged. 1878. — Örömdal. Dr. Kovács Zsigmond veszprémi püspök első nagykanizsai bérmlása alkalmára. Nagy-Kanizsa, 1880. — Örömdal. Kalmár Endre kegyesrendi tartományi rendfőnökké választása emlékére. Bpest. 1888. és 1892. — Örömdal. Rudolf trónörökös házassága alkalmára. Bpest, 1881. — Prolog. A szegedi iparcarnok megnyitására. Szeged. 1881. — Háladal Szegednek. A szegedi piaristáknak új lakásukba költözésük emlékére. Szeged, 1887. — Örömdal. Bonnaz Sándor csanádi püspök főpásztori jubileumára. Szeged, 1887. — Örömdal. Budaváry Kal. József kegyesrendi tag áldozópapsága 50 éves ünnepére. Szeged, 1890. Örömdal. Dessewffy Sándor csanádi püspök

főpásztori beiktatása emlékére. Temesvár. 1890. Alkalmi költeményeket írt még a Kucserik Sándor k. r. tag 50 éves tanársága emlékére kiadott (1878), továbbá a Magyar Gábor főgymn. igazgató születése 50-ik évfordulója alkalmából (Szeged. 1892) megjelent »Emléklapok«-ba, valamint a Szegeden kiadott Ibolyába, a Szegedi- és a Baross-Emléklapokba és XIII. Leó pápa jubileumára. Bpest. 1887. Ezeken kívül tárcza- és paedagogiai cikkeket közölt a »Zempléni Híradó«-ban (1865—6), a »Tanodai Lapok«-ban (1867). Gazdasági dolgozatokat írt a »Magyar Gazdába« (1871), természetrajzi értekezésekkel látta el, mint főmunkatárs (1870—79) a »Természet«-et, ugyanilyeneket közölt a Délmagyarországi term. tud. társ. Közlönyében (1881), könyvbírálatát jelent meg a Tanár-egyleti Közönyben (1875), al-dunai utazását leírta a »Szegedi Napló«-ba (1878). Költeményeket adott ki a »Zalá«-ban (1882), a »Zalai Tanügy«-ben (1882), a »Szegedi Híradó«-ban (1883), a »Szegedi Napló«-ban (1886), a »Magyar Állam«-ban (1876 és 1883). a Wajdits által szerkesztett »Mária Naptár«-ban (1881—82) és a »Veszprém« 1886—1893-ig terjedő számaiban, valamint a »Magyar Szemlé«-ben, mely »Boszorkány-sziget« című legendás költeményét az általa hírdetett pályázaton dícséretre méltatta.

A kegyes-tanítórend kormányába beválasztott kormánysegéd, a szegedi társház főnöke, Szeged szab. kir. város köztörvényhatósági bizottságának, a Dugonics-társaság igazgató-tanácsának, a k. m. term. tud., és a budapesti math. és phys. társ. rendes, a szegedi ipartárs. pedig tiszteleti tagja.

PAP JÓZSEF, a földrajz és történelem tanára. Született Szegeden, 1846. júl. 16. Intézetünkben tanít 1870—1873. és 1875—1896.

SÁFRÁN JÓZSEF, a hittan, magyar nyelv s irodalom és bölcsészettan tanára. Született Kecskeméten, 1857. máj. 18. Intézetünkben tanít 1884—1896.

SCHANDL MIKLÓS, a természet- és mennyiségtan tanára. Született Doborján (Sopron vm.), 1866. szept. 8. Intézetünkben tanít 1892—1896.

SUTÁK JÓZSEF, a természet- és mennyiségtan tanára. Született Szabadkán, 1865. nov. 5. Intézetünkben tanított 1890—1891.

Irodalmi és társadalmi működése: »Az isoklin normalisok görbéinek meghatározása és alkalmazása a másodrendű felületekre« — »Egy Eisenstein-féle tétel új bebizonyítása.« — »Eisenstein tételének általánosítása.« — »A másodosztályú felületek általános elmélete.« — »Alaprendszerek egyváltozós algebrai függvényeknél.«

A budapesti m. kir. tud. egyetemen magántanár, a Báró Eötvös József-collegium szakvezető tanára, a budapesti országos tanárvizsgáló bizottság tagja, a Sz. István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának tagja.

SZINGER KORNÉL, a magyar és német nyelv és irodalom tanára. Született Högyészen (Tolna vm.), 1863. augusztus 8. Intézetünkben tanít 1888—1896.

Irodalmi működése: »A Toldi-kérdés és Arany János Toldi trilogiája.« Szegedi főgymn. Értesítő 1891—92.

SZÖLLÖSY JENŐ, a földrajz, természetrajz és számtan tanára. Született Székesfehérváron (Fehérmegye), 1868. szept. 26-án. Intézetünkben mint helyettes tanár működött 1889—1890.

SZVARATKÓ KÁLMÁN, a magyar s latin nyelv és irodalom tanára. Született Gyöngyösön, 1879. jan. 27. Mgh. u. ott, 1890. júl. 13. Intézetünkben tanított 1882—1889.

Irodalmi működése: »B. Eötvös József élete és működése« — a váci gymn. Értesítőben, 1879. — »A magyar nyelvi és irodalmi oktatásnak széplani hatása« — a vesz-

prémi gymn. Értesítőben, 1882. — »Tanulmány a széptan köréből« — a szegedi gymn. Értesítőben, 1883. — »Vörösmarty emlékezele« — a Magyar Állam tárczájában, 1874. — »Virág Benedek« ugyanott 1882. — »A tanuló ifjúsághoz tartott beszéd Deák Ferencz halálakor« — a Vácvidéki Lapokban, 1876. — »A mikrokosmos széptani oldalról« és »A világosság« részletek a szerzőnek kiadásra szánt nagyobb aesthetikai tanulmányából, 1882. a Veszprém című hetilapban. — »Arany János emlékezele«, »Ányos Pál«, »Kisdedővő intézetet a községeknek« — ugyanott 1882. — »Révai Miklós«, »A csángók Szegeden«, — »Mozgalom a szegedi Dugonics-társaság megalakítása körül«, — »A király Szegeden« 1883-ban szintén a »Veszprém« cz. hetilapban. »Egy fényes csillag (Faludi Ferencz)«, »A szegedi színház katasztrófája« — a Veszprémi Közlönyben 1885. — »Szvórényi Józsefről« — u. ott 1886.

TIMINA ÖDÖN, világi, tornatanár. Született Kapnikbányán (Szatmár vm.), 1847. márcz. 29. Intézetünkben tanít 1886—1896.

TÓTH NÁNDOR, világi, táviró tiszt, tornatanár. Született Szegeden, 1848. okt. 18. Intézetünkben mint kisegítő tornatanár működött 1878—1886.

VALÓ MIHÁLY, a klasszika filologia tanára. Született Tatában. 1825. jun. 29. Intézetünkben tanított 1867—1878. és 1887—1893.

VÁRADI KÁROLY, a klasszika filologia tanára Született Budapesten, 1861. okt. 21. Intézetünkben tanít 1884—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: A fővárosi és vidéki lapokban megjelent költeményeken és kisebb cikkeken kívül: Horváth Cyrill concretismusa. Bpest. 1885. — A gymnasium reformja és Fray Rezső munkája a latin nyelv kérdéséről. Szeged, 1886. — A középiskola kérdése. Szeged, 1889. — A görög nyelv tanításáért folyt vita. Szeged, 1891. Szegedtől Rómáig. Szeged. 1893. — Róma városa, templomai és műkincsei. Temesvár. 1893. — A colosseum. Szeged. 1893. — Három hét görög földön. Szeged. 1894. — Az Erechtheion és a Nike apteros. Budapest. 1895. — Raphael Sanzio. Szeged. 1895. — A gyermek, annak erényei és hibái Dupanloup paedagogiájából. Szeged. 1895.

A Dugonics-Társaság rendes s a szegedi Tisztviselők Otthonának választmányi tagja.

VÁRKONYI ENDRE, a klasszika filologia tanára. Született Szegzárdon, 1857. szept. 20. Intézetünkben tanított 1885—1888.

VARJÚ JÁNOS, a klasszika filologia tanára. Született Balassa-Gyarmaton (Nógrád vm.), 1861. febr. 10. Intézetünkben tanít 1888—1896. — 1893. óta a gyorsírást is tanítja az intézetben.

Irodalmi és társadalmi működése: »A régi rómaiak nyilvános játékaikról, a nagy-károlyi gymnasium 1885—86. évi Értesítője. — »Az ó-classikus irodalmak művelődéstörténeti hatása és szerepe a középiskolákban«, a szegedi gymnasium 1889—1890. Értesítője és külön lenyomatban, Szeged, 1890. Bába S. kiadása. — »Vörösmarty lyrai költészete.« (Felolvasa a nagy-károlyi irodalmi kör felolvasó-estélyén 1886. január 20.) — »Plautus vígjátéki alakjai.« (Kecskeméti Katona-körben 1888. márczius 10.) — »Jókai mint humorista.« (A szegedi alsóvárosi társalgó-egyesület Jókai-ünnepélyén 1894. január 3.) — »A hitszónoklati Folyóiratok«, »Szathmármegyei Közlöny«, »Nagy-Károly és Vidéke« s a »Kecskeméti Lapok« munkatársa. — A magyar Gyorsíró-Egyesület választmányi tagja.

ZVÉR ENDRE, a természetrajz és mennyiséglan tanára. Született Szegeden. 1850. okt. 26. Intézetünkben tanít 1888—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: Nagyheti szent elmélkedések a tanuló ifjúság részére. Szeged, 1896. 21 drb vasárnap és ünnepi szent beszéd, megjelentek a Hitszónok-

lali folyóiratban. 1889—96. Szeged. Az áthasonlítás és anyagcsere a növényeknél. Temesvár, 1878. Kirándulás a krassó-szörényi hegyekbe. Temesvár, 1886. A hőmérsék hasznos és káros hatása a növényekre. Szeged, 1891.

Tagja a Szt. István-Társulatnak s a m. kir. természettudományi társulatnak.

A nem kath. vallású ifjak hitoktatói:

BERECZK SÁNDOR ev. ref. lelkész, hitoktató. Született Hód-Mező-Vásárhelyen, 1864. június 22-én. Intézetünkben működik 1889—1896.

JEVRICS GYÖRGY, gör. kel. lelkész, hitoktató. Született Aradon, 1840. márcz. 15-én. Intézetünkben működik 1884—1896.

Dr. LŐW IMMANUEL főrabbi, izraelita v. hitoktató. Született Szegeden, 1854. jan. 20-án. Intézetünkben működik 1878—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: I. Önállóan megjelent művei: »Aramäische Pflanzennamen.« Lipcse 1881. — »Inádságok« zsidók számára I. és II. kiadás 1883. és 1895. Szeged. — »A szegedi zsidók«, Lőw és Kulinyi. Szeged. — »A szegedi Chevra«, Lőw és Klein S. Szeged, 1887. — Számos ünnepi-, emlék-, halotti- s alkalmi beszéd. II. Folyóiratok és gyűjteményekben: »Lazarus und Steinthal — Zeitschrift für Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft 1878. Recension von Wünsche, Neue Beiträge zur Erläuterung der Evangelien.« — »Oest. Monatschrift für den Orient, Wien, 1884. Rec. von Fabricius, Periplus maris Erythraei und Rec. von Ruber Tauchuma.« — Franzl-Graetz, Monatschrift, Breslau. Miscellen. — »Revue des études juvies.« Paris. Mélanges de lexicographie de talmudique 1892. és Glosses romaines dans des écrits rabbiniques. 1893. — »Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Leipzig.« Rec. Zuckermanel »To sefta« és Smith Thesaurus syriacus. — Több praedicatio a Singer »Magyar Hítszókok«-ban. — Kisebb tanügyi és felekezeti dolgozatok és műfordítások a »Magyar Zsidó-Szemlében.« — »Egyenlőség« a »Szegedi Napló«-ban. — III. Kiadta és átdolgozta: 1. Schwab-Lőw »Emlékeztetés a vallásban nyert oktatásra«, Szeged, 1883—1895. 2. Lőw Lipót »Bibliai történet«, több kiadásban. — 3. Cassel Dávid »A zsidók története.« Szeged, 1892. — 4. Lőw Lipót »Gesammelte Schriften.« — Additamentait, közli: Brockelmann, Lexicon Syricum. Berlin. — Dolgozataival résztvesz Bar Bahlul syrus glossáinak Duval-féle kiadásában. »A szegedi Dugonics-társaság« igazgatósági tagja.

THOMAY JÓZSEF, ág. hitv. lelkész, hitoktató. Született Székes-Fehérvárott 1847-ben. Intézetünkben működik 1876—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: A »Szegedi Híradó« munkatársa, írt több értékes vezércikket. A »Dugonics-társaság« r. tagja. Az »Oroszázi Újság« című lapnak, — »A mi otthonunk« című Pozsonyban megjelent hetilapnak, — a Czelder Márton kecskeméti ref. lelkész szerkesztésében megjelent »Vasárnap«, — »Evangelikus lelkész tár« és »Egyházi Figyelő« cz. folyóiratoknak munkatársa és rovatvezetője. — »A gyászoló nemzet geniusa« cz. alatt kiadott gyászbeszéd Deák Ferencz felett 1876. febr. 20. — »Hála ünnepi beszéd« az árvízveszedelemtől történt szabadulás emlékére megjelent 1876-ban. — »Bibliai történetek« című nép- és polgári iskolákra szánt tankönyvét 1892. évtől az evangelikus tanintézetekben használják. — 1885. évtől a békési evangelikus esperességben népiskolai felügyelő.

VARGA PÁL, ev. ref. lelkész hitoktató. Született Tisza-Dobon, Szabolcsmegyében, 1824. jan. 6. Intézetünkben működött 1859—1889.

B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai.

BARTOS FÜLÖP, világi, a francia nyelv tanára. Született Stanisicson, Bács-Bodrogmegyében, 1857. okt. 17. Intézetünkben működik 1893—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: Tankönyvbírálatok: a »Magyar Tanügy« »Philologiai Közlöny« és »Középiskolai Tanáregyleti Közlöny«-ben. 1883—1890. évfolyam. — Sajtó alá rendezte és szótárral ellátta dr. Heinrich »Német olvasókönyv«-ének I. rész IV. kiadását. — A reáliskolai tanterv szerint átdolgozta és olvasókönyvvel ellátta: Noël francia nyelvtanát. — Irodalmi és művészeti czikkek a »Szegedi Napló« és »Szegedi Híradó« 1891—95. évfolyamában. — »A nyelvtanítás problémája« 1890—91. értesítő — »A vidéki színészet kérdése.« — »A jövő század tudománya.« — »Felolvasók- és felolvasásokról.« — A munkások számára tartott előadásokon: »A francia munkások.« — »Hebel Schatzkästleinje« magyarázatokkal a Lampel-féle német írók iskolai kiadása számára. Az országos középiskolai tanáregylet 1893-iki közgyűlésén felolvasott: »A maximalis és minimalis tantervről.« — Munkácsi Mihály »Honfoglalás« című képéről felolvasott a Dugonics-társaságban. — A Dugonics-társaság rendes tagja s titkára. A tisztviselő-egylet igazgatója.

BÓDOGH JÁNOS, világi, távirótiszt, a gyorsírás tanára. Született Keskeméten, 1852. decz. 27-én. Intézetünkben működött 1875—1893.

Irodalmi és társadalmi működése: Gyorsírási irodalmi könyvtár alapítója. A budapesti gyorsíró-egylet 1877-ben díszokmánnyal, 1880-ban arany tollal tisztelte meg. — »Jegyzetek B. J. előadásához.« Szeged, 1880—83. három kiadás. — »Gyorsírási Olvasókönyv.« Szeged. 1881. és 1889. — »Vitaírási olvasókönyv.« 1882. — »A magyar gyorsírás tankönyve.« 1886—90. — »A levelezési gyorsírás belüli és állandó rövidítései.« 1889. — »A gyakorlati gyorsírás állandó rövidítései.« 1890.

CZÓGLER ALAJOS, világi, a francia nyelv tanára. Született Mohácscon, Baranyamegyében, 1853. decz. 23-án. Meghalt 1893. nov. 22-én Budapesten. Intézetünkben működött 1890—91.

Irodalmi működése: A 20. sz. feladat megfejtése. Műgyetemi Lapok, 1877. — Fourier hővezetési tételének elemi tárgyalása, T. Egly. K. 1879. — A physika története életrajzokban, (pályakoszorózott mű), 2 kötet. A Természettani Társulat kiadv. 1882. — Guillemin mágnesség és electromosság című munkája II. részének fordítása, 1885. — A physikai oktatás sikerességének legfőbb akadályai, 1885. T. Egly. K. — Természettan a középiskolák felsőbb osztályai számára, Budapest, 1887. — Astronomiai kirándulások. T. Egly. K. 1888. — Dimensionen und absolute Maasse. Leipzig, 1889. — Houzeau: A csillagászat történeti jellemvonásai. (Fordítás) 1889. — A méteres mértérendszer évszázados jubileuma. T. T. Közl. 1891. — Physikai egységek. Természettudományi Társulat kiadv. 1891. — Számok és eredmények. Emlékkönyv a Természettudományi Társulat jubileumára. 1892. — Heller: A physika története című művének ismertetése. Budapesti Szemle 1892. — Három más közlemény a Math. és Phys. Lapok, a T. T. Közlöny, a T. Egly. K. hasábjain. — Írta a Pallas-féle Lexikon physikai részét s elkészítette Róiti (olasz) physikai kézikönyvének 60 nyomtatott ívre terjedő fordítását.

Nyitra-zerdahelyi ZERDAHELYI ÖDÖN, világi, a francia nyelvtanára. Született Nagy-Rippényen, 1840. augusztus hó 2-án. Intézetünkben működött 1891—1893.

SZÖGEDI ENDRE, világi, énektanár. Született Uj-Szegeden, 1847. nov. 3. Intézetünkben működik 1871—1896.

Irodalmi és társadalmi működése: »Imák és Énekek« a róm. kath. ifjúság használatára I. és II. kiadás, Szeged, Bába S. 1892. (E műben a harmonia akként van átdolgozva, hogy női-férfi vegyes karra egyszerre használható.) — »Két vegyes karú mise és két férfi karú mise«, köztük van az árvízi emlékdal. — »Hazaifias kardalok« Pelófi és Pósa szövegeire. — »A hazáról.« — »A ledőlt szobor.« — »A magyarok Istene.« — »Bordal.« — »A szabadsághoz« s »Üdvözlődal.« — »Dal a dalról.« — »Kossuth Álma.« — »Király Hymnus« Baligó szövegére 1883., a király szegedi látogatása alkalmából. — Dr. Harrach J. »Arany Lantjában« dalokat írt. — Ezenkívül közel 100 népdalt férfikarra átdolgozott és számos magánéneket zongora és orgona kísérettel. — Lényegesen befolyt a szegedi országos dalárverseny létrehozásában 1876. és 1889-ben.

A kötelezett tantárgyak tanárai közül Arányi Ágost és Farkas László a francia nyelvet, Varjú János pedig a gyorsírást is tanították.

* * *

A tantárgyakban elérendő czélt és ennek alapján a tantervet a közokt. miniszter írja elő.

Jelenlegi tantervünk az 1883. évi XXX. t.-cz. és az ennek módosításáról szóló 1890. évi XXX. t.-cz. alapján készült.¹⁾

A tantervhez kimerítő »Utasítások« szolgálnak, melyek nemcsak az elérendő czélt tüntetik föl minden egyes tantárgyból, de ezek methodikus kezeléséhez is becses utbaigazításokat adnak. A tanításban szükséges egyöntetű eljárás megállapítására szolgálnak a tanári tanácskozások, melyeknek ügyrendjét szintén a közokt. miniszter által kiadott Középtanodai rendtartás szabályozza.

E szerint mindjárt a tanév kezdetén tartja a tanári testület első (alululó) tanácskozását, melyen az igazgató közli a tantárgyfelosztást s minden egyes tanárnak külön tevékenységet igénylő teendőjét.

Ezt követi ugyancsak a tanév elején az első módszeres tanácskozás, melyen megállapíttatnak az iskolai és házi feladatok, ezeknek száma és ideje s kijelöltetnek az olvasmányok és könyv nélkül megtanulandó irodalmi darabok az I. időszakra; szintén így január és április hó első hetében a II. és illetőleg a III. időszakra. Ez utóbbi gyűléseken a tanárok bejelentik a tanításban esetleg történt hátramaradásokat, azokat megokolják s az akadályok elhárításáról gondoskodnak.

Előbb 1877—1889. az általános tanterv részletes kidolgozása s a tananyagnak módszeres felosztása, a tanítás egybevágó alakítása s kezelésének megbeszélése egy-egy időszakra mind ezen konferenciákon történt, azonban 1888. végén a közokt. miniszter minden tanártestülettel elkészíttette az országos tanterv alapján a helyi vagy állandó tanmenetet, melyben a tantárgyak

¹⁾ E tantervet a használt tankönyvekkel együtt alább közöljük »Előadott tananyag« című rovatunkban.

mennyisége egy-egy időszakra már ki van jelölve s ezóta e konferenciák a főntebb jelzett szűkebb körben mozognak.

Az előadott tananyagról a tanár óráról-órára tanulmányi naplót vezet az iskolában, hogy a rokonszakok tanárai egymás tanításának menetét éber figyelemmel kísérhessék.

Az október végén, február és május közepén tartott ellenőrző tanácskozások főadata az egész intézet tanulmányi és fegyelmi állapotának föltűntetése s ennek alapján az egyes tanulóknál észlelt hiányok oszoslási módjának megállapítása.

Ugyanez a főadata a karácson előtt és márczius végén tartott ellenőrző és bíráló tanácskozásoknak is, melyeken minden tanuló ismét bírálat alá kerül úgy fegyelem, mint előmenetel tekintetében.

A vizsgálatok után tartott ülés a bizonyítványok megállapításával, az utolsó tanácskozmány pedig a tanév lezárásával s a következő tanévre vonatkozó ügyekkel foglalkozik.

A tankönyveket a közokt. miniszter által engedélyezettek vagy ajánlottak közül a tanári kar maga választja s választását megerősítés végett a felsőbb hatóság elé terjeszti.

A tanácskozmányi jegyzőkönyvek a tankerületi kir. főigazgatóhoz terjesztetnek föl, ki az intézet állapotát részint ezekből, részint és főképen az intézetben teljesített látogatásai alkalmával szerzett személyes tapasztalataiból ismeri meg. E látogatások 7—8 napot vesznek igénybe s kiterjednek az intézet összes anyagi és szellemi állapotára egyaránt.

Ezek végeztével gyűlésre hívja a főigazgató a tanári kart s közli vele az intézetben szerzett tapasztalatait, utasításokat és tanácsokat ad az észlelt bajok orvoslására. E gyűlés jegyzőkönyve a közokt. miniszterhez terjesztetik föl.

Tanintézetünk 1874-ben kivétetett a nagyváradi tankerületből s az akkor alakított előbb »Magyar határőrvidékinek,« majd 1879. óta »Szegedinek« nevezett tankerületbe osztatott be. E kerület székhelye kezdettől fogva Szeged. Ez időtől fogva főigazgatóink voltak: Mészáros Nándor királyi tanácsos, 1874—1882. Fehér Ipoly szent-benedek-rendi áldozár, kir. tanácsos, jelenleg pannonhalmi főapát, 1882—1892. Dr. Platz Bonifác zircz-csiszterci-rendi áldozár 1892-től mai napig. Fehér Ipoly távozása után 1892. ápril 20-tól október hó 1-ig, dr. Platz Bonifác megérkezéseig, Magyar Gábor kegyesrendi áldozár, a szegedi főgymn. igazgatója, mint h. főigazgató vezette a tankerület ügyeit.

3. A tanulók fölvétele. Szorgalmi idő. Fegyelem. Vizsgálatok. Statisztikai kimutatások a tanulókról.

Főgymnasiumunk az állam vezetése alatt álló iskolák sorába tartozván, benne a közokt. miniszterium által kiadott Rendtartás kötelező.

E szerint a beiratások 1891-ig augusztus hó utolsó napjain történtek, azóta pedig szept. hó első napjain eszköztetnek, miután már előbb a fölvételi, javító és pótló vizsgálatok megtartattak.

A jelentkezés két első napján csak helybeliek iratnak be, a 3-ik és 4-ik napon a vidékiek, kik közül előnnyel birnak azok, kik már az előző tanévben is e tanintézet növendékei voltak.

Az első osztályba csak oly növendékek vétetnek föl, kik életük 9-ik évét már betöltötték és vagy bizonyítványt mutatnak föl arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték vagy fölvételi vizsgálaton igazolják, hogy megfelelő képzettséggel birnak. Fölvételi vizsgálatra köteleztetnek azon növendékek is, kik más irányú középiskolából kívánnak az intézetbe belépni.

Az 1890. XXX. t.-cz. életbeléptetése óta az V. osztályba fölvétetni óhajló tanulónak szülője, illetőleg gyámja a beíráskor köteles az iránt nyilatkozni, vajjon fia, illetőleg gyámoltja a görög nyelvet vagy a törvény által e helyett megszabott tantárgyakat fogja-e tanulni.

A tanítás ünnepélyes »Veni Sancte« után rendesen szept. 5-én veszi kezdetét. Az előadások délelőtt és délután tartatnak s az egész tanéven át délelőtt 8, délután szept., május és június hónapokban 3, a többiekben pedig 2 órákor kezdődnek.

A kath. ifjúság a téli időszak kivételével naponként, az előadások előtt, szt. misét hallgat, mely után vásár- és ünnepnapokon keresztény tanításban részesül, az előírt időben elvégzi a gyónást és áldozást, megtartja a nagyheti szt. gyakorlatokat, jelen van az egyházi körmeneteken, továbbá a király születése és koronázásának évforduló napján tartott ünnepélyes szt. miséken.

Nem kath. vallású növendékeink saját lelkészeiktől nyerik vallási oktatásukat, megjelennek egyházi ünnepeiken s lelkészeik felügyelete alatt végzik előírt vallási kötelességüket.

Az iskolai fegyelmi szabályokat a tanév folyamán kétszer olvassuk föl az ifjúságnak s mindjárt a beíráskor alkalmával a szülőkkel és szállásadókkal írásban is közöljük.

A szorgalmi idő tíz hónapig tart leszámítva a rendes heti szüneteket (szerdán és szombaton délután), úgyszintén az ünnep- és vasárnapokat. Ezekon kívül szünettel még az intézet karácsonkor decz. 24-től január 2-ig és húsvétkor virágvasárnapjától húsvét utáni keddig.

A rendes tantárgyak tanulására minden tanuló kötelezve van; fölmentést nyerhetnek a testi fogyatkozásban szenvedők a tornázás, a mérteni rajz technikai része és a szépírást tanulása alól. A fölmentés a közokt. miniszter jogköréhez tartozik.

A tanév alatt többször értesítetnek a szülők gyermekeik magaviseletéről és tanulásáról. Így karácsonkor és márczius végén Értesítőt visz haza minden tanuló; október, február és május hónapban pedig ismét fölhiva-

tik a szülők figyelme, ha gyermekeik viselete vagy tanulása kifogás alá esik.

Beíraskor átadja az igazgató az iskola fegyelmi szabályait a szülőknek vagy ezek helyetteseinek, kik azokat aláírásukkal ellátva juttatják vissza az igazgatósághoz s ekként igazolják, hogy a fegyelmi szabályok intézkedéseit tudomásul vették és azok értelmében fognak eljárni.

E fegyelmi szabályokat a helyi körülmények szemmel tartásával maga az intézet írja elő, de a vall. és közoktatásügyi miniszterium erősíti meg.

Intézetünk fegyelmi szabályai a lefolyt tíz év alatt a következők voltak:

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló szegedi városi főgymnasium fegyelmi szabályai.

Megerősítést nyert a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszteriumtól 1884-ik évi augusztus hó 6-án 27,550. sz. a.

A nagymélt. magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által kiadott Középiskolai Rendtartás nemcsak megkívánja a tanulóktól a rendet, nemes erkölcsöt és fegyelmet, hanem súlyt fektet arra is, hogy a szülők s helyetteseik az iskola törekvését saját gondviselésükkel gyámolítsák s így rájuk is fontos kötelességet ró. Hogy pedig a szülők s helyetteseik ebbeli kötelességeik iránt kellő módon tájékozva legyenek, s azokat annál pontosabban teljesíthessék, a vallás- és közoktatási miniszterium rendelete folytán intézetünk feladatához és helyi körülményeihez képest a következőkben egybefoglaljuk a szabályokat, melyeket az iskolai rend, a jó szokás és nemes erkölcs ápolására alkalmasaknak tartunk, s midőn e tekintetben az ifjúságot a szoros miheztartásra kötelezzük, egyszersmind e szabályokat a szülők vagy helyetteseik gondos figyelmébe ajánljuk, annál is inkább, mivel az ő kötelességük is a tanulóknak az iskolán kívül való erkölcsös magaviselete fölött örködni s odahatni, hogy a gondjukra bízott tanulók mindenkor megmaradjanak az illedelem határai közt s elkerüljenek magaviseletükben mindent, a mi korukkal, tanulói pályájukkal meg nem fér, az iskola jó szellemének árt, botrányt okoz vagy netalán a tanulók erkölcsiségét is veszélyezteti.

I. Fegyelmi szabályok.

1. §. A tanulók kötelesek a vallásukbeli istenitiszteletekben s vallási gyakorlatokban részt venni s e tekintetben teljesíteni mindazt, a mi vallásuk köréhez tartozik.

2. §. Minden tanuló, mivel Isten után szülőinek köszön legtöbbet, irántuk való háláját és szeretetét jó magaviselete és szorgalma által igyekezzék tanúsítani.

3. §. Tisztelje a tanári kart, annak minden egyes tagját ideértve, kik anyagi és szellemi javának előmozdításán fáradoznak, tisztelje pedig necsak külsőleg, hanem főként azáltal, hogy figyelmeztetésekhez és intéseikhez alkalmazkodjék, rendeleteiknek engedelmeskedjék s tanácsaikat kövesse.

4. §. Tisztelettel viseltessek a felsőbbbségi személyek, az egyházi és világi hatóság tagjai, a többi tanintézetekben működő tanárok, az érdemeik

által kitűnő férfiak s általában az öregebb korúak iránt; legyen udvarias mindenkivel, mert ez a tanulónál kívánt műveltség elutasíthatlan követelménye.

5. §. Szeresse és becsülje tanuló társait, hogy azok viszont szeressék és becsüljék. Ha magát tanulótársa által sértettnek véli, óvakodjék minden visszatorlástól, mert senki sem lehet bíró saját ügyében, hanem kerülve minden ellenséges vádaskodást, terjeszsze ügyét az osztálytanár és ezután az igazgatóság elé, hogy az igazság szerint megítéltesék.

6. §. Ha több tanulónak van panasza, soha tömegesen, hanem csak egyenkint jelenhetnek meg az illető tanár vagy az igazgató előtt, szem előtt tartván azon tiszteletet, melylyel az igazgatónak s tanári karnak minden viszonyok s körülmények közt tartoznak.

7. §. A tanintézeti épület s tanterem azon hely, hol az ifjú saját jövő boldogságának alapját veti meg; ennél fogva mellőzendő benne minden, mi azon nagy cél méltóságával ellenkezik; ilyen a láрма, illetlenkedés, éneklés, az ülőhely elhagyása, az ablakok kinyitása, az ablakon való kinézés, a függönyök rongálása, a főveg fentartása, a padokon, táblákon, falakon való firkalás, mások faggatása, pörlekedés, verekedés stb.

8. §. A jó rend hozza magával, hogy a kiszabott időben mindenki saját osztálytermében kijelölt helyén legyen s ott feladatait ismételve, várja be az előadás kezdetét.

9. §. Az iskolában tisztán és illedelmesen öltözködve jelenjen meg, úgy hogy külseje által is tanuló ifjához illő műveltséget tanúsítson. A tanítás kezdete előtt $\frac{1}{4}$ óránál előbb a tanintézeti épületbe belépni nem szabad.

10. §. Megkiváncsítatik, hogy mindenki a szükséges, tisztán tartott írószerekkel és könyvekkel ellátottan jöjjön az intézetbe. Iskolai kézikönyveken kívül más könyvet, játék vagy akármely szert, melyre ott szükség nincs, odahozni elkobzás büntetése alatt tilos.

11. §. Előadások alatt a legnagyobb csend és figyelem kíváncsítatik, mert ezek nélkül a tudományokban kellő haladást tenni nem lehet.

12. §. Minthogy a komolyabb tudományok megszerzése gyakorlati tevékenységtől is feltételeztetik: szigorúan tilos az írásbeli feladványokat mástól elcsempészni.

13. §. Az előadásokra későn jönni, vagy azokat szükségtelen kimenés, egymás kikopogtatása által vagy bármily módon zavarni szigorúan tiltatik.

14. §. Tanítás előtt és után a folyosókon, az udvaron vagy az iskolai épület előtt való ácsorgás, mivel a jó renddel ellenkezik, meg nem engedtetik.

15. §. Tíz óra után 10 percznyi szünetre a tanulók a tantermet elhagyhatják és az iskola udvarán időzhetnek, hol azonban a tornaszerekhez nyúlni szigorúan tiltatik; egyik folyosóról a másikra le- és felszalagálni, a tantermekbe ki- és bejárni, szóval bármely rendetlenséget előidézni tilos.

16. §. Kellő ok nélkül a tanulónak egyetlen tanórát sem szabad elmulasztani

17. §. Ha az iskolamulasztás előre nem látott akadály miatt történik, a tanuló azt az iskolába való legelső megjelenésekor, vagy legalább az első napon, az osztálytanárnál a szülők vagy gazdáktól hozott hiteles irat, vagy ha elmaradásának oka betegség volt, orvosi bizonyítvány által tartozik igazolni. Későbbi igazolás figyelembe nem vétetik.

18. §. Előrelátható akadályozás esetében a tanuló, ha mulasztása egy napnál továbbra nem fog terjedni, az osztálytanárnál, ezentúl pedig az igazgatónál tartozik előre engedélyt kieszközölni, de mindenkor szülőinek, vagy azok helyettesének írásbeli kérelme alapján.

19. §. Azon tanuló, ki igazolatlanul, habár szakadozottan is, annyi órát mulaszt, a mennyi a heti órák összege, a tanintézetből kilépettnek tekintetik.

20. §. A tanintézetbe jövetel s abból való kimenetel mindenkor illedelmesen, csend- és rendben történjék.

21. §. Az utcákon és az iskolai épület, valamint vásár- és ünnepnapokon a templom előtti csoportosulás, céltalan időzés, futkározás, füttyülés, folyosókon ácsorgás, lépcsőkön veszélyes ugrándozás vagy taszigálás oly tetek, melyek az ifjúság irányában csak rossz ítéletekre nyújthatnának alkalmat.

22. §. Az iskolai padokon való faragás, rajzolás és írás a tanintézeti vagy bármely épülethez tartozó falakon, azok bemocskolása vagy rongálása, továbbá a taneszközök és bútorok megkárosítása tilos; a kárt az illető megtéríteni köteles, s ha azt rosszakaratból szándékosan tette, fegyelmi büntetés alá is vonatik.

23. §. Nem szabad tehát más jószágát megsérteni, annál kevésbé azt igazságtalanul elsajátítani.

24. §. Ruhákat, könyveket, írószereket vagy egyéb tárgyakat, melyeket a tanuló saját használatára kapott, elidegeníteni, cserébe adni vagy elzálogosítani nem szabad. Tilos továbbá a pénzkölcsönzés is.

25. §. Egyleteket s társulatokat csak a tanári kar, illetőleg az igazgatóság felügyelete s ellenőrzése mellett, ennek vagy az egylet és társulat minőségéhez képest a felsőbb tanhatóság engedélyével lehet alakítani.

26. §. Az iskola körén kívül levő egyletek vagy társulatok tagjai tanulók nem lehetnek.

27. §. A korcsmák, vendéglők és kávéházak látogatása kizáratás terhe alatt tiltatik: azonban meg van engedve, hogy a vidéki tanulók látogatásukra jött szülők vagy gyámjaikkal nyilvános étkező helyiségekben megjelenhessenek. Tiltatik továbbá a korcsmák, kávéházak, czukrászdák és nyilvános mulatóhelyek előtt való ácsorgás, üldögélés, végre a nyilvános sétányokon való csoportosulás.

28. §. Színházakba s műveltkörű táncmulatságokba a négy felsőosztály növendékei csak szüleik vagy ezek helyetteseitől nyert engedéllyel, a négy alsó osztály növendékei pedig csak szüleik vagy ezeket helyettesítő oly egyének társaságában, kik a felügyeletért kezességet vállalhatnak, mehetnek. Ettől azonban esetről-esetre eltilthatók, ha az igazgatóságnak, illetőleg a tanártestületnek bármely oknál fogva kifogása volna.

29. §. A táncziskolába az intézet növendékei csak az igazgatóság engedélyével járhatnak.

30. §. A dohányzás, szivarozás tilos.

31. §. Tilos a fegyverek, botok, sétapálczák hordása, veszélyes és eltiltott helyeken való korcsolyázás, csolnakázás és fürdés.

32. §. Szállást fogadni vagy a fogadottat elhagyni a szülők vagy megbízottjaik engedélye nélkül nem szabad. E részben minden változás az igazgatóságnak s az osztályfőnöknek bejelentendő.

33. §. Korcsmai, kávéházi helyiségekben lakást vagy étkezést fogadni tilos.

34. §. Ha a felfogadott szállás, vagy a házigazdák ellen kellő felügyelet hiánya, vagy egyéb fontos ok miatt az iskolai elöljáróságnak kifogása lenne, az ily szállást tartoznak az ifjak a lehető legrövidebb idő alatt odahagyni, vagy az intézettől megválni.

35. §. Gyanús és az erkölcsiséget sértő helyek látogatása, rossz egyénekekkel való társalgás és szövetkezés kizárata terhe alatt tilos.

36. §. Tiltatik a más intézetbeli tanulókkal való veszekedés, pörlekedés, szóval bárminemű egyenetlenkedés.

37. §. A tanuló szállását télen hét, nyáron nyolcz órán túl csak szülei vagy ezek megbízottja társaságában hagyhatja el. Ennélfogva kizárata terhe alatt tiltatik az esti órákban való kóborlás, egyes tanulók szállásán való csoportos összejövetel, tivornyázás, kártyázás, ivás, stb.

II. B ü n t e t é s e k.

A nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium a Középiskolai Rendtartásban a büntetések fokozatát a növendékek erkölcsi és fegyelmi vétiségeiért a következőkben állapítja meg:

1. A tanár által való magános figyelmeztetés és intés.

2. A tanuló hibájának szigorú feddése az osztályfőnök által.

3. Az osztály előtt való nyilvános megdorgálás; ez különben minden oly esetben már előbb is alkalmaztatik, midőn az ifjú magaviselete botrányt okozott.

4. Az igazgató elé idézés, ki ez alkalomból, ha szükségét látja, ajánlhatja a szülőknek a tanuló csendes eltávolítását is az intézetből.

5. A tanári testület elé idézés, azzal a figyelmeztetéssel, hogy nem javulás esetében a tanuló az intézetből kizáratik.

6. Kizárata az intézetből, mely fölött a tanári testület dönt.

Minden ily büntetés alkalmazásáról a tanuló szülei vagy azok helyettesei azonnal értesíttetnek. A kizárata esetében, valamint a csendes eltávolításkor is, e büntetések alkalmazásának oka az elmeneti bizonyítványban kitétetik.

A tanári testület jogában áll, oly esetben, midőn félreismerhetetlen az erkölcsi romlottság s az bármely intézet erkölcsiségét veszélyeztetné, az illető tanulóknak az ország összes iskoláiból való kitiltását is javaslatba hozni a felsőbb hatóságnál, illetőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál.

Mivel tehát e büntetési fokozatok szerint az intéseket és megdorgálásokat, az eddig szokásban volt bezárások mellőzésével, mindjárt az intézetből való csendes eltávolítás vagy kizárás követi: a tanulók az iskolai törvények csekélyebb áthágásától is gondosan őrizkedjenek, hogy ismételt vétiségeik által a büntetés egész szigorát magukra ne vonják; a szülők s helyetteseik pedig minden tőlük kitelhető módon odahatni törekedjenek, hogy gyermekeik s illetőleg a gondviselésükre bízott tanulók kötelességeiket mindenben pontosan teljesítsék, az iskolai törvényeket a legnagyobb tiszteletben tartás, nehogy különben az ifjú jövőjét kockáztassák.

Oly esetekben, midőn a felmerülő bajokat a szülők vagy házigazdák orvosolni nem képesek, az illető osztályfőnökhöz forduljanak, ki készséggel fog a baj elhárításában vagy orvoslásában segítségzet nyújtani.

A főgymnasiumi igazgatóság.

A tanév végén, június második felében tartatnak az osztályvizsgálatok több rokon tárgyból alkotott csoportok szerint. Az alsóbb osztályok tantárgyai két, a felsőbb osztályokéi pedig három csoportra osztatnak be.

A vizsgálatokon az igazgató, vagy ennek megbízottai elnökölnék s a tanulók valamennyien felelnek, de nem okvetlenül minden tárgyból.

Régibb Rendtartásunk szerint a vizsgálatok eredménye az osztályozásnál figyelembe nem vétetett s a bizonyítványok érdemjegyei már a vizsgálatok előtt megállapítottak; azonban az 1890. év óta érvényes Rendtartás e rendszert oda módosította, hogy a vizsgálati feleletek az érdemjegyek végleges megállapításánál beszámíttassanak.

Ennek következtében az elégtelen és kétes előmeneteltű tanulók mindannyian megvizsgáltatnak s a vizsgálatok előtt megállapított érdemjegyek csak irányadónak szolgálnak, melyek a vizsgálati feleletek szerint módosulnak s az osztályozás csak a vizsgálatok után történik.

A magaviselet jelzésére a jó, szabályszerű, kev. szabályszerű és rossz, az előmenetelére pedig a jeles, jó, elégséges és elégtelen érdemjegyek szolgálnak.

Az egy tárgyból elégtelen tanjegyet nyert tanuló a következő tanév elején a tanári testület engedélyével javító vizsgálatot tehet, a két tárgyból bukottak ismétlésre utasíttatnak s csak fontos okok alapján folyamodhatnak javító vizsgálati engedélyért, míg a több tárgyból bukottak föltétlenül ismételni kötelesek.

A tanévet hálaadó isteni tisztelet zárja be, mely után minden tanuló megkapja iskolai bizonyítványát s a tanév állapotát feltűntető iskolai Értesítőt.

Ha a tanuló a 8-ik osztályt legalább elégséges sikerrel elvégezte, érettségi vizsgálatra bocsátható, mely a magyar, német, latin és görög nyelv és irodalomból, továbbá a történelem, mennyiségtan és természettanból a tankerületi kir. főigazgató elnöklete alatt tartatik.

A vizsgálat írásbeli részén a magyar vagy a latin nyelv és irodalomból vagy más két tárgyból bukottak, a vizsgálatnak egy év múlva történendő ismétlésére utasíttatnak, szintén így azok is, kik a szóbelin két tantárgyból nyernek elégtelen tanjegyet. Az egy tantárgyból elégtelenek három hó múlva javító vizsgálatra bocsáttatnak.

Az érettségi vizsgálatok tartására külön utasítások szolgálnak, melyeket a vallás- és közokt. miniszter az 1883. évi XXX. t.-cz. 22. §-a alapján adott ki.

E tíz év alatt megvizsgált tanulókról szóló statisztikai kimutatásokat a következőkben közöljük.

A tanulók általános áttekintése az 1885/6—1894/5. években.

Tanévek száma	Felvételek az egész tanév folyamán	Helybeli	Vidéki	Kimaradt	Meghalt	Vizsgálatlan maradt	Vizsgálatot tett
1885—86	767	440	327	53	2	2	710
1886—87	768	454	314	54	2	1	711
1887—88	813	492	321	67	3	5	738
1888—89	733	451	282	46	2	6	679
1889—90	691	402	289	32	3	4	652
1890—91	703	416	287	41	1	1	660
1891—92	715	398	317	25	5	4	681
1892—93	702	412	290	33	1	4	664
1893—94	722	466	256	21	1	4	696
1894—95	789	495	294	28	1	7	753
Összesen	7403	4426	2977	400	21	38	6944
		7403		7403			

A megvizsgált tanulók áttekintése 1885/6—1894/5-ig vallás, anyanyelv és nyelvismeret tekintetében.

A tanulók közt vallásra nézve volt										A tanulók közt anyanyelvre nézve volt										A tanulók nyelvismerete	
Tanévek száma	róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	ág. evang.	ev. reform.	unitárius	izraelita	más vallású	összesen	magyar	német	román	olasz	tót	szerb-horvát	ruhén	bolgár	más nyelvű	összesen	csak magyarul beszél	hányan tudtak magyarul
1885—86	478	1	37	10	20	—	164	—	710	523	161	10	—	2	14	—	—	—	710	364	710
1886—87	478	2	41	9	18	—	171	—	719	453	226	13	—	4	23	—	—	—	719	427	719
1887—88	498	3	37	11	18	—	171	—	738	458	220	13	—	7	35	—	—	5	738	381	738
1888—89	453	1	39	11	17	—	158	—	679	532	109	12	—	1	19	—	—	6	679	349	679
1889—90	442	2	26	12	20	—	150	—	652	498	127	6	—	3	14	—	4	—	652	334	652
1890—91	458	3	24	11	17	—	147	—	660	482	148	10	—	2	13	1	—	4	660	336	660
1891—92	456	4	36	15	19	—	151	—	681	475	169	10	—	1	23	—	—	3	681	348	681
1892—93	466	3	31	13	18	—	133	—	664	477	153	7	—	—	23	—	3	1	664	344	664
1893—94	479	3	28	13	24	—	155	—	702	566	105	7	—	—	15	—	7	2	702	412	702
1894—95	522	4	30	14	30	—	153	—	753	586	129	7	—	1	18	—	7	5	753	458	753
Összesen	4730	26	329	119	201	—	1553	—	6958	5050	1547	95	—	21	197	1	21	26	6958	3753	6958

A megvizsgált tanulók áttekintése magaviselet és tanulmány szempontjából 1885/6—1894/5. évig.

Tanévek száma	Az osztályozottak száma	Magaviseletből				Tanulmányokból					
		jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	minden tantárgyből jeles	minden tantárgyből legalább jó	minden tantárgyből legalább elégséges	egy tantárgyból elégtelen	két tantárgyból elégtelen	több tantárgyból elégtelen
1885—86	710	356	330	13	—	38	123	416	58	30	45
1886—87	711	373	312	26	—	41	127	372	77	25	69
1887—88	738	357	326	46	—	30	113	396	87	31	80
1888—89	679	331	323	19	—	34	97	373	87	32	56
1889—90	652	305	318	25	—	32	112	344	74	16	74
1890—91	660	409	245	3	—	39	122	374	60	20	45
1891—92	681	436	237	5	—	31	113	367	87	29	54
1892—93	664	435	224	2	—	45	120	339	81	26	53
1893—94	696	436	257	3	—	50	148	364	56	22	56
1894—95	753	515	231	—	—	58	170	358	70	41	56
Összesen	6944	3953	2803	142	—	6944					

6898*

* A magántanulók a magaviseletből és a tornázásból nem nyertek osztályozást.

Kimutatása azon megyéknek, melyekből 1885/6—1894/5. a tanulók legszámszában látogatták az intézetet.

Illetőségi hely	1885—86	1886—87	1887—88	1888—89	1889—90	1890—91	1891—92	1892—93	1893—94	1894—95	Összesen
Aradmegye	15	16	16	11	6	6	4	5	7	5	91
Bács-Bodrogmegye	46	44	51	40	44	34	30	31	30	42	392
Békésmegye	12	9	12	12	7	5	10	7	7	6	87
Csanádmegye	19	16	21	23	21	24	28	18	23	19	212
Csongrádmegye	34	35	39	33	33	20	25	23	10	18	270
Krassó-Szörénymegye	15	14	7	5	8	17	12	8	6	6	98
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye	28	25	34	35	29	11	8	11	11	10	202
Temesmegye	54	59	57	47	42	42	34	42	34	48	459
Torontálmegye	145	137	146	137	152	130	160	135	112	120	1374

Kimutatás azon tanulókról, kik 1885/6—1894/5. sikerrel tettek érettségi vizsgálatot.

Év	Sikerrel tett	Jelesen	Jól	Egyszerű
		é r e l t		
1885—86.	24	1	6	17
1886—87.	42	8	6	28
1887—88.	31	5	10	16
1888—89.	31	5	8	18
1889—90.	29	4	7	18
1890—91.	32	5	8	19
1891—92.	37	5	10	22
1892—93.	37	2	6	29
1893—94.	36	7	3	26
1894—95.	45	7	8	30
Összesen	344*)	49	72	223

Ismeretes dolog, hogy hazánk délvidéke újabb időben már nem szűkölködik középiskolákban ; mindennek daczára a tanuló ifjúság mégis oly tömegesen keresi föl a szegedi intézeteket s köztük gymnasiumunkat, hogy évenként kénytelenek vagyunk a fölvételt kérők egy tekintélyes számát elutasítani.

Midőn e szomorú jelenséget följegyezzük, azon óhajtásunknak adunk kifejezést: vajha szerencsés megoldásra találna már a rég emlegetett második gymnasium kérdése, melylyel Szeged városa nemzetiségünknek és kultúránknak újabb hasznos szolgálatokat tehetne.

IV.

Ifjúsági egyesületek.

1. Segélyző-egyesület.

Intézetünk kebelében a szegénysorsú tanulók segélyezése az 1857—58-iki iskolai évtől kezdődik, a mennyiben a tanulók könyvadományaiából segély-könyvtár létesült, melyből a mint készlet engedte, szegény tanulók tankönyveket kaptak használatra ; e könyvtár az évek szerint részint a jelzett módon, részint más nemeskeblű emberbarátok pénzadományaiából folyton gyarapodott.

*) E számban azon tanulók is befoglaltatnak, kik pótló vagy ismétlő érettségire más intézetekből ide utasítottak.

Az 1868—69-iki iskolai évben a tanári testület és az ifjúság buzgóssága létrehozta a segélyző-egyesületet, melynek alapszabályait a magas tanügyi kormány 1869. február 13-án 2428. sz. a. erősítette meg. Tagjai lehetnek az intézet felsőbb osztályú növendékei, akik csak egy évre szóló kötelezettséggel 2 frt tagsági díjat fizetnek. Az egyesület igazgatója a főgymnasiumi igazgató, a ki a közvetlen vezetéssel és felügyelettel a tanári testület egyik tagját bízza meg, egyébként az egyesület dolgait a tagoktól évenként választott tisztviselők és a választmány végézik.

A szervezett munkálkodás megkezdésétől néhány éven át az volt a főcél, hogy oly alaptőke létesüljön, melynek kamataiból az évi segélyezés biztosan történhessék, és csak másodsorban törekedett az egyesület arra, hogy évenként néhány tanulót pénzzel és tankönyvekkel gyámolítson.

Ezen eljárásnak az lett az eredménye, hogy a mérsékeltébb évi segélyezés mellett az egyesületnek 9247 frt alaptőkéje van, ezen kívül körülbelül 700 iskolai könyvből álló segélykönyvtára, mely könyvtár azonban a folytonos használat következtében szám szerint nem igen gyarapodhatik. Hogy az egyesület tekintélyes pénzalapot létesített, az által lett valósággá, hogy a tanuló ifjúság éppen úgy, mint a jószívű emberbarátok elhozták áldozataikat a jótékonyság oltárára. Mindenkinek föltűnik, ki az egyesület évkönyveit forgatja, az a buzgósság, melylyel a tanulók társaiknak segítségét szívükön viselték, volt iskolai év, midőn a felsőbb osztályok növendékei közül 181-en voltak tagjai az egyesületnek; innen van az, hogy az egyesület alaptőkéjét több mint kétharmad részben a tanuló ifjúság létesítette. Azonban más nemesszívű emberek is fölkeresték e jótékony intézményt adományaikkal; Szeged város tanácsa 200 frtot juttatott az egyesületnek azon legfelsőbb kegyadományból, melyet Ő Felsége 1883-ban Szegeden tartózkodása alkalmával a városi hatóságnak rendelkezésére bocsátott. Leffter Mihály hagyatékából 50, Bakos Sándor ajándékából szintén 50, Bamberger Béla jóindulataból 100 frttal gyarapodott az egyesület tőkéje. A szegedi pénzintézetek, mint az évenkénti följegyzések mutatják, kiváló jó akarattal voltak a főgymn. segélyző-egyesület iránt. A Szegedi Kézművesbank 175, az Általános Takarékpénztár 258, a Kereskedelmi és Iparbank 195 frttal járultak az alapgyarapításához. A Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 1869-től kezdve évenként megjelent ajándékával, ami 1896-ig 1430 frtot tett ki; az intézetnek érettségi vizsgálatot tett növendékei pedig 1888-tól kezdve több mint 230 frttal növelték az egyesület pénzalapját. Jelentékeny gyámolításban részesült a segélyző-könyvtár Endrényi, Traub és Várnai szegedi könyvkereskedők részéről, a mennyiben a könyvtárt iskolai könyvekkel gyarapították, valamint a főgymn. tanulók részéről, a kik a tőlük már nem használt tankönyveket az egyesületnek juttatták.

A tanulók buzgalma és a jótékony ember-barátok bőkezűsége tette lehetővé azt, hogy az egyesület, jóllehet egész mostanig főgondját az alap-növe-

lésére fordítja, mégis tekintélyes összeggel gyámolítja a szegény tanulókat; főnnállásának 27 éve alatt 5432 frtot osztott ki a tanulók között, ezenkívül évenként 50—60 frtot fordított könyvtára gyarapítására; ehhez járul még az, hogy több mint 1000 tanulónak adott használatra körülbelül 6200 iskolai könyvet.

2. Gyorsíró iskola.

Az elröppenő szót nyomon követni s a tűnő szavak árjain felvillanó eszméket maradandókká tenni: ez volt századok hosszú során át sok lángelmének becsvágya, nagyot alkotni kívánó tehetségeknek méltó tárgya.

M. Tullius Tiro, Cicero szabadosa, óta sokan sokféleképen kísérlették meg rendszeres szabályokat állítani föl az élő szó gyors követésére: de *Gabelsberger Ferenczig* egynek sem sikerült a gyorsírást a nyelv szellemének megfelelő élő organismussá, művészetté emelni.

A müncheni parlamenti gyorsírónak a praxis által is igazolt nevezetes rendszere a fejlődés törvényének megfelelően kezdetben lassabban, később mind hatalmasabban kezdett terjedni. Mint a hogy a győztes hadvezér fogolylyá tett vagy lesújtott ellenei fölött diadalmaskodik: úgy győzött Gabelsberger műve is minden ellenséges ármányok ellenére a szellem nagy harcainak csatamezején. Diadalainak híre hazánkba is eljutott. Akadtak lelkes férfiak, kik hazafias kötelességöknek tartották a szabadszólás édes testvérét, a gyorsírást is felkarolni, ezt nyelvünkön művelni, sőt szélesebb körben terjeszteni. Hosszadalmas volna mindazoknak neveit felsorolni, a kik hazánkban a gyorsírás terjesztése és művelésében külön-külön és egyesült erővel fáradoztak.

De el nem hallgathatjuk a magyar gyorsírás legbuzgóbb apostolának *Markovits Ivánnak* nevét. Hiszen az ő neve valóságos gyűjtő fogalma mindazon nemes törekvéseknek és tiszteletre méltó sikereknek, melyek 1863-ban történt föllépésétől kezdve három egész évtizeden át az ő emlékéhez fűződnek. Ő ültette át Gabelsberger rendszerét nyelvünkre. Ő mutatta meg először a magyar közönségnek, hogy milyen bámulatosan könnyű e rendszer elsajátítása, mennyire egyezik nyelvünk szellemével s milyen könnyűvé lehet általa a legfárasztóbb írásbeli munka is. De nemcsak magyar földön, de a haza határain túl is felhangzott az elismerés szava Markovits működése felett. A gyorsírás történelmének alapos ismerője, a nagy tekintélyű Faulmann, ki merte nyilatkoztatni, hogy »a magyar gabelsbergeri gyorsírás magasabb fokon áll, mint az eredeti rendszer, mert átvette ugyan Gabelsberger rendszerének minden jó tulajdonságát, de egyttal iparkodott a feltűnőbb hiányokon vagy tévedéseken segíteni.«

Markovits agitatorius szellem lévén, tankönyvek, folyóiratok kiadása, egyesületek szervezése, pártolása és felvirágoztatása által alig egy negyedszázad alatt olyan általános elterjedést tudott biztosítani a gyorsírásnak, hogy az nemzeti műveltségünknek egyik alkotó elemévé, úgyszólván köz-

szükségletté vált. Egymásután támadtak gyorsíró-iskolák, vidéki gyorsíró-körök és a budapesti országos magyar gyorsíró-egyesület.

Az általános érdeklődés fölkeltésének nagy munkájában Markovits nem kevés gyönyörrel tapasztalhatta, hogy a nagy Magyar Alföld metropolisának, Szeged városának egyik legnépesebb iskolája, a kegyesrendiek vezetése alatt álló városi főgymnasium az elsők közé állott, hogy az új művészetet elsajátítsa és azt hasznosan értékesítse.

Valóban már az 1864/5. tanévben ott találjuk *Szőlősy* Mihály tanár nevét, ki 21 tanulónak kezdte előadni a Gabelsberger-Markovits rendszerű gyorsírást.

A következő két évben (1867—69.) *Rohrbach* Kálmán főgymn. tanuló néhány társát dicséretes buzgalommal oktatta a gyorsírásban; s a következő két évben pedig *Krizsa* Mihály tanuló — az évi értesítők tanúsága szerint — tanította társait.

Az 1872/73. tanévben ismét egy tanárt látunk a rk. tantárgyak tanítói sorában. Ez a korán elhunyt, nagy tudományú piarista, *Volly* István dr. volt, a ki 10 tanulóval ismertette Gab.-Mark. rendszerét.

Az 1873/74. tanévben Keszthelyi Endre k. r. tanár már 30 tanulót tanított a negyedik osztálytól fölfelé, 1875/76-ban ismét egy 8. oszt. tanulót, Kalmár Antal tanított összesen 30 haladót és kezdőt.

Ez az évek óta nagyobbodó érdeklődés a gyorsírás ügye iránt s a kezdőket oktatók buzgósága tette lehetővé, hogy olyan élénk szellemi mozgalom indulhatott meg intézetünkben, melynek a gyorsírás egyik leglelkesebb terjesztője, Bódogh János táviró főtiszt állván élére, az írás művészetének terjesztésére állandó kör alakulhatott.

Bódogh János az 1876/77. tanévben vállalta el intézetünkben a gyorsírás tanítását. Az évi értesítő a következő szavakkal emlékezik meg ez esetről: »A gyorsírás tanítására szerencsés volt az intézet Bódogh János m. kir. távirótisztet, a budapesti gyorsíró-egyesület tagját megnyerni, ki az ifjúságot egész éven át csekély tandíjért oktatta.« Első évi tanítványainak száma 46 volt. Ez időtől fogva 1893-ban történt távozásáig évről-évre nagyobb számú ifjúság tanulta a gyorsírást, úgy hogy méltán mondhatta róla a b. emlékü Markovits: »Gyorsíró közönségünknek nincs oly buzgó, nincs oly tevékeny és kétségtelenül ügyes tagja, ki a gyorsírás terjesztésében annyi sikert tudott volna felmutatni, mint Bódogh János.«

Belátták ezt az ifjak is és napról-napra többen kezdtek foglalkozni a gyorsírással. Meggyőződtek arról, hogy a gyorsírás alapos elsajátítása által jelentékenyen megkönnyíthetik írásbeli munkáikat; s hogy ennek megtanulása inkább kellemes szórakozás, mint fárasztó munka. Ilyen előzmények után nem sok rábeszélés kellett ahhoz, hogy az ifjak Gyorsíró-kört alakítsanak.

1878. év január havában 47 taggal magalakult a szegedi főgymn. Gyorsíró-kör, melynek története ez időtől kezdve a buzgó munkálkodásnak, a szorgalom műveinek és a nagyobb sikereknek egész láncolatából áll.

A főbb adatok a következők:

A kör védői tisztét Magyar Gábor főgymn. igazgató vállalta el, a ki annak megalakulása óta mind maig jótevője és pártfogója maradt. A vezető tanár tisztét 1893. év október haváig Bódogh János s ez idő óta Varjú János k. r. tanár és okl. gyorsíró töltik be. Évenként a 7. és 8. osztályú tanulók közül két-két előadó, egy-egy titkár, pénz- s könyvtáros és jegyző választatnak.

A kör tagjai egy-egy forintot, később egy forint ötven krajczárt kezdtek fizetni a kör céljaira. Hetenkint 2 óra tartatik és pedig egy időben a haladóknál és kezdőknél is. Ez oly módon történik, hogy a végzendő anyagot a kezdőknél az egyik órában a vezető tanár magyarázza, a másodikban a választott előadó a példák alapján begyakoroltatja. Ugyanez az eljárás a haladóknál is, csak hogy fordított sorrendben.

Havonként kisebb, negyedévenként nagyobb versenyírások tartatnak könyv- és pénzbeli jutalmakkal. A tagok évenként résztvesznek a budapesti írásversenyeken s minden évben akad két vagy három nyertes, köztük akárhány első díjas. (Az évenkénti verseny írások első nyerteseinek névsora az ismertetés végén található.)

Már az alakulás évében létesült egy könyvtár, mely azóta a tagok díjaiból évről-évre gyarapodik. Kiváló jótéteményben részesítette a kört Magyar Gábor, főgymn. igazgató, mint a kör védője, midőn az 1879. árvíz-veszedelem következtében ideiglenesen megszűnt gyorsíró-körnek elhánt könyveit összeszedetvén, a maga költségén bekölttette s a könyvek számára egy nagyobb könyvszekrényt csináltatott.

Az 1880/81. évben a szomorú emlékezetű árvíz-katasztrófa után a kör 60 taggal csakhamar újra alakult s kezdte felküzdeni magát a legjobb nevű körök közé. A budapesti gyorsíró-egyesület orsz. pályázatának első díjait ismételten két szegedi gymn. tanuló nyerte el. (Horovitz Holló Sándor, a későbbi országgyűlési gyorsíró és Hegedüs Ferencz, tankönyvíró). A nyilvánosság előtt is kezdtek szerepelni a kör tagjai. Így Szeged város köztörvényhatósági gyűlésein körünk tagjai irták le a helyi lapok számára az elmondott beszédeket.

Nevezetes eseménye volt ezen évnek a körvezető tanárt ért ama kitüntetés, hogy a Budapesti Magyar Gyorsíró-Egyesület, a gyorsírás sikeres terjesztéseért, aranytollal tisztelte meg.

Az 1882/83. tanévben választotta meg ugyancsak az említett egyesület Bódogh Jánost tiszteletbeli tagjává.

Az 1885/86. évben jelent meg a kör vezető tanárának Levelező Gyorsírás cz. munkája, majd a Gyakorlati és Parl. Gyorsírás is. Ezen művek

pazar kiállítás, helyes módszer és minta szépségű autographia által a kritika és a gyorsíró közönség egyhangú elismerését nyerték ki.

1887-ben tartotta a kör 10 évi fennállásának emlékünnepest. Az évzáró vizsgálat alkalmával felolvasták a körnek addigi történetét s azután jól sikerült versenyírást rendeztek.

Ugyanezen év április havában volt a Budapesti Magyar Gyorsíró-Egyesület negyedszázados jubileuma is. A központi írásversenyen gyorsíró körünk ekkori (Flesch-Feles-Sándor, a későbbi orsz. gyorsíró) és volt tagjai nyerték az első díjakat. Ezen utóbbiak között három joghallgató is szerepelt, névszerint: Lefkovits Áron, Schulhof Zsigmond és Becsey Károly. Érdekes mozzanata volt ennek a jubiláris ünnepnek az a beszéd, melyet a vigadóban tartott ünnepi lakomán Hegedüs Pál tanár mondott. A nevezett tanár ez alkalommal Szegedet, mint a magyar gyorsírás egyik góczpontját élteté, megelégedéssel jelentvén ki, hogy az utóbbi versenyeken leggyakrabban szegedi főgymn. gyorsírók vívtak ki maguknak elismerő kitüntetések. Ugyanekkor Bódogh Jánost is élteté, mint egy gyorsírási alapítvány létesítőjét.

Az 1888. év hozta meg a körnek amaz örömhirt, hogy egyik kitűnő tehetségű volt tagját »Horovitz (Holló) Sándort, országgyűlési gyorsíróvá nevezték ki.« Nevezetes volt még ez az év arról is, hogy a budapesti második orsz. írásversenyen az összes díjakat szegedi gyorsírók nyerték.

A köv. évben (1889) a budapesti magyar gyorsíró-egyesület körünknek a gyorsírás művelése és terjesztése érdekében kifejtett közhasznú működéseért *dicsérő okmányt* küldött. Ugyanekkor a központi írásversenyen s a correct-stenogramm pályázaton szegedi gyorsírók nyertek első díjakat.

Az 1890/91. tanév folyamán választotta meg a kör főt. *Schell Antal* egerághi plébános urat tiszteletbeli tagjává. A vezető tanárt viszont a *pápai* és *eperjesi* gyorsíró-körök tüntették ki hasonló elismeréssel.

Az 1891/92. évben valósult meg az a régen ápolott terv, hogy a gyorsíró-kör érdekeinek és a közügynek organumául lap indíttassék. 1892. jan. 15. Gyorsírászati Közlöny címmel helyi és közérdekű lapot adott ki a kör Bódogh János főszerkesztésében, mely csakhamar egyike lett a legolvasottabb szaklapoknak. Szépirodalmi olvasmányok, szakdolgozatok, hírek és egyéb közérdekű tudnivalók közlésén kívül legkivált a fenyegetett írásegység létrehozását tűzte ki programmul. Rövid, két évi fennállása alatt el is érte kitűzött feladatát, mely nem állott egyébből, mint meggyőzni a központot az írásegység megvalósításának szükségességéről. Az írásegység részben e lapnak irányelvei szerint valószínűsítván meg, mely így tulajdonképeni hivatását befejezván, a főszerkesztőnek Budapestre való távozásával, megszűnt.

Az 1892/93. tanév nevezetes eseménye volt Markovits Ivánnak, a gyorsírás apostoli szellemű vezérének és Czigán János, ügyvéd, veterán gyorsírónak körünk disztagjaivá történt megválasztása.

Az 1893-ik év végén Bódogh János, a kör vezető tanára, megvált intézetünkől. A budapesti, illetőleg országos magyar gyorsíró-egyesület ugyanis méltányolván Bódoghnak a gyorsírás művelése és terjesztése érdekében kifejtett nagyhatású működését, Markovits Iván halála után, az ügyek középponti vezetése és a szaklapok szerkesztése végett az egyesület ügyvezető igazgatói tisztét ruházta rá. A távozásával megüresedett körvezető tanári tisztet, Magyar Gábor igazgató felhívására *Varjú János*, tanár, okl. gyorsíró s az orsz. magy. gyorsíró-egyesület választm. tagja töltötte be. Nevezett tanár a kör ügyeink vezetését mindenben az előd által követett módon teljesíti. Meghagyta az előadói intézményt, a mi által a haladó ifjakat nagyobb vetélkedésre serkenti. Havonként díjtalan, negyedévenként díjakkal összekötött versenyírást tartat. A levelezői intézmény által pedig a kört az orsz. egyesület középponti irodájával állandó összeköttetésben tartja. A pénz- és könyvtár kezelésére külön-külön tisztviselőket választat, a kik működésükről havonként beszámolnak.

Az 1893–5. tanévek nevezetesebb eseményei a következőkben összegezhetők :

A kör volt vezetője, Bódogh János úr nagy hatású szegedi működésének emlékeztére egy 275 drb tan- és olvasókönyvből álló alapítványt hagyományozott a kör könyvtárának azon kikötéssel, hogy a jutalmazásra szánt vagy eladott könyvek értéke a könyvtár javára tőkésítve legyen mindaddig, míg nagyobb összegre nem rug, s ennek jövőendő kamatai versenyírások jutalmazására fordíttassanak. — A kör ezen nagylelkű alapítványt megérdemleni óhajtván, elhatározta, hogy volt vezető tanárának érdemeit jegyzőkönyvi hálával megörökíti s neki körünk *örökös disztagságát* följánlja. Az erről szóló jegyzőkönyvi kivonatot egy díszes kiállítású okmányban, melyet a főgymn. igazgatója s a kör jelenlegi vezető tanára aláírásukkal hitelesítettek, 1894. márczius havában hoztuk a kitüntetett tudomására.

Bódogh János úr a kitüntetést meleghangú levélben köszönvén meg, a hozzá lapjainak előfizetési árában beküldött 10, azaz tíz forintnyi összeget a kör pénzalapjának gyarapítására ajándékozta.

A lefolyt két utóbbi tanévben (1893—95.) százötven tagja volt a körnek ; fennállása óta összesen 1530.

Nagyobb verseny évenként négy tartatott, melyek közül egy mindig a *Gabelsberger emlékeztére* rendezett (febr. 10-ike táján) ünnepi gyűlésen folyt le ; a többi a tanév folyamán 3—3 havi időköz után és a tanévek végén. A Gabelsberger ünnepélyt, mint az elődök által gyakorolt kegyeletes szokást, a nagymester emléke iránt való tiszteletből évenként mi is megtartjuk s utódainknak is emlékeztetébe ajánljuk ; hozzáadván, hogy ezután minden év április havában Markovits emlékeztét is ünnepelni kívánjuk.

Az Orsz. Magyar Gyorsíró-Egyesület által hirdetett correct-stenogramm versenyekben évről-évre ezután is részt vettek növendékeink. Így az 1893. év pályázatán *Böröcz Mihály* és *Klumák János* tanulók egy-egy aranyból

álló első díjat, *Kiss Zoltán* pedig elismerő oklevelet nyertek. A következő 1894. év folyamán *Zimányi Lajos* 1 drb 20 koronás arany vidéki díjat érdemelt. Végül 1895. év márczius havában *Zimányi Gyula*, *Becker Mihály* és *Klein Béla* felsőbb oszt. tanulók vívták ki a budapesti bíráló bizottság elismerését.

A szokásos tavaszi és őszi írásversenyekre a két utolsó tanévben is küldött tagokat a kör Budapestre. Így 1894. márczius havában *Böröcz Mihály* VII. o. tanulót, a ki a 150 szótagú versenyírás első (egy arany) díját kapta, a kör költségén küldöttük a fővárosba. Ugyanezen év őszén (okt. 27.) ismét körünk tagja nyerte az egy aranyos vidéki díjat, névszerint *Milkó Vilmos* VIII. o. tanuló.

Gyorsíró-köri alapítványunk az alapító Bódogh János nevét viseli, kinek szándéka szerint kezeltetvén, eddig 50 azaz ötven forintnyi jövedelmet hozott, mely összeg a Szeged-csongrádi takarékpénztárban gyümölcsözik. (82,802. sz. a.)

A kör könyvtára az évről-évre megjelenő gyorsírási művekkel folyton gyarapszik; jelenleg 120 műből áll, 200 kötetben. Ezenkívül körünk könyvtárát évről-évre gyarapítjuk az országban megjelenő Gab.-Mark. rendszerű gyorsírással írt lapok egy-egy példányával, úgymint: Gyorsírászati Lapok, Budapesti Gyorsíró, Gyorsírászati Hírlap, Soproni Gyorsíró, Debreczeni Gyorsíró stb. Azonkívül a tagok is járhatnak különféle gyorsírási lapokat.

Német nyelvű gyorsírással is foglalkozott iskolánk. Így az 1893/94. tanévben Szabó László VIII. o. tanuló kezdett a német nyelvű rendszerre hiveket toborozni; s azóta évről-évre akadnak követői; ez utóbbi esztendőben három volt ilyen tag: Schiller György, Schreiber Jakab és Lukhaub Gyula tanulók.

Végül mint statisztikai adatot megemlítenedőnek tartjuk, hogy a főgymn. tanuló ifjúság között jegyzeteinek készítésénél 56 tanuló használja a gyorsírást. Majdnem 150-re tehető azok száma, kik a levelező írást már elsajátították ugyan, de a magasabb fokú gyorsírás alaposabb tanulmányozására még idejük nem volt.

* * *

Gyorsíró-iskolánk történelét áttekintvén, ifjúságunk és intézetünknek egykori tagjai jóleső érzéssel vehetik tudomásul a tényt, hogy nem hiában éltünk, működésünknek parányi ugyan, de tisztos nyomai maradtak. S hogy ez ismertetés lehetőleg hű legyen, itt közöljük körünknek 18 éves fennállása óta első díjat vagy jutalmat érdemelt tagjainak betűrendes névjegyzékét elismerésül a multnak, buzdításul a jövőnek.

A szegedi főgymn. gyorsíró-iskola első díjat vagy elismerő oklevelet nyert tanulóinak betűrendes névjegyzéke.

(1878—1895.)

- **Bauer János*, 1894/5. egy 180 szótagú diktatum leírásáért első díjat nyert Szegeden. (Bódognak is tanítványa volt.)
- Bäumel Mór*, 1883/84. évi correct-vitaírás versenyen 1 első díjat kapott Budapestről.
- **Becker Mihály*, 1894/5. évi correct-stenogramm pályázaton és 1896. márcz. 22-iki orsz. írásversenyen Budapesten.
- Bezdán József*, 1883/84/85. tanévek alatt minden minta-stenogramm versenyen első díjat érdemelt.
- 5 *Békei Nándor*, 1887—89. a budapesti orsz. írásversenyekről egy-egy aranyból álló díjakat hozott.
- Blaustein Náthán*, 1891/92. perczenkint 200 szótag hibátlan utánírásáért egy aranyat kapott Szegeden.
- **Böröcz Mihály*, 1892—94-ig a correct-st. versenyen, az orsz. írásversenyen és helyben megtartott 200 szótagos versenyírás jutalmaképpen mindig egy aranyat nyert (Bódognak is tanítványa volt.)
- **Brandstetter Arthur*, az 1896. évi januári correct-st. versenyen elismerő oklevelet érdemelt.
- **Csóke Imre*, 1896. évi januári u. a. versenyen szintén.
- 10 *Dobai Gyula*, 1888/89-ben nyert helyi első jutalmat.
- Flesch (Feles) Sándor*, 1885—87. tanévek alatt a budapesti orsz. írásversenyeken két ízben egy-egy aranyat. Jelenleg országgyűlési gyorsíró.
- **Friedrich András*, az 1896-iki helyi versenyen első díjat kapott.
- Gera Antal*, 1895. febr. és 1896. febr. helyi versenyeken jutalmazva, úgyszintén 1896. jan. correct-st.-ért elism. oklevéllel kitüntetve.
- Gera Károly*, 1888—90-ig a helyi és budap. versenyeken egy-egy aranyat.
- 15 *Gombkötő János*, az 1887/88. budap. jeligés pályázaton érdemelt első díjat.
- Hegedűs András*, 1883—86. correct-st., valamint az orsz. versenyíráson első díjakat.
- † *Hegedűs Ferencz*, 1880/81. az orsz. és u. a. évben a helyi versenyen szintén első. Tankönyvíró és okl. gyorsíró lett.
- **Hentz Károly*, az 1896. jan. correct-st. versenyen elism. oklevelet nyert. (Csereinek is tanítványai volt.)
- † *Horovitz (Holló) Sándor*, 1878—81-ig három ízben vivta ki a legelső díjakat Budapesten. 1887-ben országgyűlési gyorsíró lett.
- 20 *Kellner Zsigmond*, 1888/89. 200 szótagú versenyben első lett Szegeden.
- Klein Béla*, 1895. febr. 10. Gabelsberger ünnepen 180 és 150 szótagú versenyírásban győztes lett s correct-st.-ért is kapott elismerő iratot Budapestről.

- Klein József*, 1883/84. correct-st. első díjat.
- Klunak János*, az 1892—93. correct-st. versenyen egy arany.
- Krisztonovics Jenő*, 1878—80-ig a helybeli és orsz. versenyeken mindig győzött.
- 25 *Kovács K. Rókus*, 1887—88. a helybeli írásversenyen első díjat.
- Lefkovits Áron*, 1881—83. a budapesti correct-st. versenyen két ízben első díjat nyert.
- Lippay Lajos*, 1879—80-ig a helyi versenyeken lett nyertes.
- Mártis Imre*, az 1888/9. correct-st., 1890/91. a helybeli versenyeken első volt.
- Mondschein Vilmos*, 1881—84. a budapesti írásversenyekről hol első, hol második díjat hozott.
- 30 **Motika Adolf*, az 1896. correct-st. versenyen elism. oklevelet nyert.
- *Milkó Vilmos*, az 1894. írásversenyen Budapesten egy aranyat érdemelt; helyi díjakat is nyert. (Bódoghnak is tanítványa volt.)
- Noszlopy Antal*, 1885/6. dicsérő okmányt kapott Budapestről.
- Pap Róbert*, 1888—91. correct-st.-aival évenként elismerő okiratokat s egy arany mellőt is kapott.
- Pelikán Ede*, 1881—82. correct-írásával első díjat Budapesten.
- 35 *Pollák Izso*, 1878. helyi első díjat nyert. Ő volt a gyorsíró kör legelső nyertese.
- Reinitz Ármin*, 1890/91. egy arany első díjat helyben.
- Schlesinger János*, 1880/81. vitairó-versenyen Bpsten.
- Szabó László*, 1891—93. a budapesti írásversenyeken minden évben. A »Gyorsírási Közlöny« főmunkatársa. Az Eremit-pör tárgyalásait a délvidéki lapok számára jegyezte.
- Szeles János*, 1887—88. a helyb. írásversenyeken első jutalmat.
- 40 *Szinger Sándor*, 1888/89. u. i. hasonló díjat.
- Szécsén Ferencz*, 1892—93. a budapesti és helyi versenyeken is győzött.
- *Thomay Ernő*, 1895/96. Gabelsberger ünnepeken helyi első jutalmakat érdemelt. (Bódogh Jánosnak is tanítványa volt.)
- Vass Károly*, 1888/89. a budapesti correct-st. versenyen és
- Vásárhelyi Gyula*, 1883—85. ugyancsak a budapesti és helyi versenyeken egy-egy aranyat kaptak.
- 45 *Weil Izidor*, 1882/83. és
- Weiner Márton*, 1880/81. a budap. correct-vitairás versenyen aranyat, illetőleg elism. okmányt érdemeltek.
- *Zacharia Emil*, az 1896. évi jan. correct-st. versenyen elism. okiratot.
- *Zimányi Gyula*, az 1894/96. budap. correct. és helybeli 180 szótagú diktumok egy-egy aranyos díjait több ízben. (Bódoghnak is tanítványa volt.)
- *Zimányi Lajos*, 1893/94. a budap. correct-st. és az évről-évre vizsgálat vitairásának első, egy-egy aranyból álló díjait kapta.

Ezenkívül majdnem 500-ra rúg azon tanulók száma, a kik feltűnőbb sikerrel, sőt jutalmazásokra is érdemesen tanulták és alkalmazták a *gyorsírást, de elsődíjat* nem nyerhettek.

A csillaggal jelölt tanulók Varjú János tanítványai közül valók.

3. Önképző-kör.

A helyesen fölfogott önképzés elve, a célra vezető módszer és alkalmas eszközök az igazi önművelésnek mellözhetetlen tényezői. Az ember a fejlődés, haladás útján másoknak és önmagának hatása alatt áll, csak az a nagyon kíváncsi e dologban, hogy azon hatások úgy rendeltetésének, mint természetének és egyéb viszonyainak megfeleljenek. Természetszerű kötelesség tehát, hogy az iskola az ifjú lelket se el ne fojtja, se teljesen szabadjárana ne hagyja, hanem az igazi nevelő bölcseségével és szeretetével kalauzolja.

Azok, kik a tanuló ifjúság között az önképzőköröket életbe léptették, nem a divatnak hódoltak, hanem mindenesetre valami ok és cél indította őket erre. Az önképző-köröket is mint intézményeket az élet próbálja ki, s az ifjúság vezetőinek, oktatóinak feladata, hogy az észrevett hibákat kijavítsák, a fölmerült hiányokat kipótolják s a mi kiválóan fontos, az észszerű határokat megvonván, a túlzásnak elejét vegyék.

Az iskolai tanulmányok mellett az önképzést, mint az elme és szív művelés jelentékeny eszközét, az idők viszonyaihoz alkalmazkodva intéztünk már a múlt században hasznosította; azonban szervezett alakot csak jelen században öltött. Dr. Horváth Cyrill, tud. akad. rendes tag, később egyetemi bölcslektanár 1840-ben élére állt az ifjúság önképzésének, s az ő buzdítására alakult ezen évben május hó 7-én »A szegedi bölcselkedők olvasó- és működő társasága« s ugyanezen év november havának 5-én tartott ünnepélyes gyűléssel meg is kezdte működését. A felsőbb iskolai hatóság a következő évben megerősíté a társaság szabályait, ezeknek alapján folytatta azután munkáját Horváth Cyrill vezetése alatt. A hetenkint tartott gyűléseken felolvasták a tagok saját költeményeiket, szavaltak majdnem kizárólagosan magyar klasszikus költők műveiből, olykor magyar nyelv és verstani kérdéseket tettek megbeszélés tárgyává, majd pedig Horváth Cyrill tartott előadást a magyar irodalomról. A társaság félevenként nyilvános gyűlésen számolt be munkásságáról s mutatta föl önképzésének eredményét, mely »a számos vendégeket közörmre és éljen zengésre hevíté.« Az 1841—42-iki iskolai évtől kezdve a munkálatok között a latin, görög és német irodalomból fordítások és ezeken kívül elbeszélések is fordulnak elő, továbbá ezen évben a tanári testület a töle érdemeseknek ítelt munkálatokat jutalmakkal tüntette ki. Majd később a prózai dolgozatok is kezdenek tért foglalni a munkakörben. Azonban 1845-ben megakadt az önképzés ügye, mert a Helytartótanács a mondott év június havában az ifjúság közt fennálló

mindennemű társaságot feloszlatozott. Két évi szünetelés után 1848-ban ismét életre kelt az önképzés szervezett munkája, melynek azonban az osztrák uralom csakhamar véget vetett. Az elnyomatás idejében Nagy Márton, majd 1858-tól ismét Horváth Cyrill táplálgatta az önképzés tüzét a tanulók lelkében; az ő buzgóságuk, bölcsességek és tapintatosságuk megtalálta a módot és eszközöket, hogy e szomorú politikai időszakban miként kell az ifjúság lelkében, szívében a magyarság, tudomány és erény csiráit ápolni és melengetni; ha a nyilvánosság nem is vehetett tudomást a nemes munkáról, ez azért folyt az intézet falain belül, talán még tisztább és őszintébb volt a buzgóság, mert csak a lelkes tanárnak és a lelkesedő ifjúságnak szívéből táplálkozott.

1862. évi okt. hó 19-én alakult meg újra a társaság dr. Somhegyi Ferencz, akad. tag, később egyetemi történelem-tanár elnöklete alatt s ekkor vette föl az »Önképző-kör« nevet; Somhegyi Ferenczet nemsokára Gyalóky Ferencz főgymn. tanár váltotta föl, majd pedig Baranyai Zsigmond igazgató állt az önképző-kör élére; úgy látszik azonban, hogy a kör szervezésében hiányok voltak, mert azt az eredményt, melyet a tagok nagy számánál fogva várni lehetett, nem tudta fölmutatni. Midőn Magyar Gábor 1870-ben átvette az önképző-kör vezetését, jótékony változás állott be, a mennyiben az ifjak munkássága abba az irányba terelődött, a melyben az önképző-kör célját haszonnal szolgálhatni; a kör tagjai szép sikerrel gyakorolták magukat a külföldi remekírók fordítása s a hazaiak olvasásában, a szavalásban és önálló dolgozatok készítésében és pedig nemcsak a szépirodalom, hanem a komolyabb tudományok u. m. a természet- és mennyiségtan, a bölcsészet és történelem ágaiban is. A mit Magyar Gábor meghonosított az önképző-körben, azt folytatta tovább Horvát Sándor főgymn. tanár, a ki 1872—73. iskolai évtől kezdve 7 éven át volt az önképző-kör vezetője. A tagok munkássága nagyobbodott, a szavalásban és szónoki előadásban szorgalmasabbak voltak a kör tagjai; már előbb megtették, most csak folytatták, hogy irodalmunk kimagasló alakjainak emlékezetét a kínálkozó alkalmakkor fölelevenítették, ezeken kívül verseny-szavalásokat rendeztek és a tagok munkakedvét pályatételek kitűzésével élesztették; azonban a tagok száma nagyon nagyon megfogyott, mert az 1875—76-iki iskolai évtől kezdve a Rendtartás értelmében csak a két felső osztály tanulói lehettek az önképző-kör tagjai. A tagok számának kisebbedése a kör munkálkodásában érezhető hiányt nem okozott, a mit az igazol, hogy a hetenkinti gyűléseket megtartották, s többen úgy a szavalásban, mint a dolgozatok készítésében kiváltak szorgalmukkal.

Az önképző-kör tevékenységében az eddiginél nagyobb élénkség és érdeklődés vehető észre 1879—80-tól kezdve, a mikor Cserép Sándor, főgymnasiaumi tanár állott annak élére; a munkakörben egy új irány foglalt nagyobb tért: a tagok egymás dolgozatait írásban bírálták meg; nagyon

természetes, hogy a vezető tanárnak kiváló gondja volt arra, hogy se a túlzás, se a visszaélés ne veszélyeztesse a kitűzött célt; továbbá a költemények nagyon megkevesbedtek, a prózai dolgozatok pedig megszorodtak, ezen kívül az iskolai tanulmányágak csaknem mind tért foglaltak a tagok munkakörében; hogy pedig az ifjak foglalkozása még szorosabb kapcsolatba jusson az iskolai tanulmánnyal, Cserép Sándor kezdeményezésére a tanárok szakok szerint pályatételeket tűztek ki, melyeknek körét és a kidolgozás irányát megjelölven, az önképző-körnek egységes célját ezzel még jobban biztosították, a tanulók munkarejét pedig az esetleges szétforgácsolódástól megmentették. Ezen okok eredményezték azután azt, hogy az ifjak lelkesedése és buzgalma fokozódott a nélkül, hogy ez az iskolai tudományoknak rovására történt volna; megemlítésre méltó végül a város közönségének azon érdeklődése is, melyet a nyilvános ünnepélyek alkalmával az ifjúság munkálkodása iránt tanúsított.

Dicsérettel emeljük ki e helyen a tanügy barátainak s az ifjúság jóakoróinak azon áldozatkészségét, hogy az önképző-körnek szorgalmasabb tagjait egyrészt elismerésül, másrészt buzdításul megajándékozták; első sorban a főgymnasium tanári testülete az, mely évről-évre nemcsak szóval és erkölcsi gyámolításával, hanem anyagi jutalommal is azon van, hogy az önképzés mentől biztosabban céljt érjen. Föl kell itt említeni buziási Eisenstädter Róbertet, a ki az 1890—91. iskolai évben az önképzőkör számára ezüst- és bronz-érmeket veretett, hogy azokkal a kör szorgalmasabb tagjai évenként megjutalmaztassanak; az érem nyomót az önképző-körnek ajándékozta s így az érmek időnkint megújíthatók.

Cserép Sándor 11 éven keresztül volt az önképző körnek vezetője, a kit az 1891—92-iki iskolai évben Sáfrán József, főgymn. tanár váltott fel. A tanuló ifjúság a már biztosított helyes irányban és a lelkesítő hagyományok hatása alatt folytatja munkáját nem kisebbedő buzgalommal és eredményvel.

4. Iskolai ünnepek.

Fontos egyéni és társadalmi érdekek vannak az iskolához kötve, a melyeknek lélekből jövő és okos szolgálata a felelősség nagy súlyát rakja azok vállaira, kik az ifjúság nevelésére és oktatására kötelezték magukat. Midőn az iskolának életét elfogulatlan lélekkel nézzük; midőn tevékenységük irányait fölismertük vagy újításaiknak okait és céljait beláttuk: akkor lesz előttünk világos, hogy mily sok dologra kell figyelmet fordítani az iskola életében; akkor győződünk meg arról igazán, hogy az iskola az ő kizárólagosságával mennyire nem felel meg teljesen nevelő és tanító feladatainak. Az iskola végső elemzésben nem lehet cél, hanem csak eszköz; s így az iskola nem önmagáért van, hanem magasabb, erkölcsi, emberi vagy hazafiúi

érdeket szolgál. S a mint az élet a lélek harmonikus tevékenységeinek egy-
sége, úgy az iskola is akkor áll az igazi emberi élet szolgálatában, ha bölcs
körültekintéssel, tervszerű munkával és odaadó szeretettel az egész lelket
neveli, a lélek összes képességeit fejleszti s a tevékenységre buzdult lelket
türelemmel és élénk gondossággal kalauzolja. Könnyen megérthetni ezeknél
fogva, hogy az elődök az iskola életében miért léptek ki a tantárgyaknak
szorosan megvont köréből, miért engedtek utat az egyes korszakok jogosult,
nemes törekvéseinek az iskola belsejébe; s egyszersmind méltánylással fogad-
juk, midőn a magasabb eszmék cultusára az ifjúságot lelkesíték.

A tanuló szellemének, szívének táplálékát nagyobb részben az iskola
nyújtja s ennél fogva érdekes szemügyre venni, hogy a szoros iskolai tanul-
mányokban és ezeken kívül az ifjúság milyen mértékben adja tanújelét elő-
menetelének és fogékonyságának. Nem szándékom a tanulmányok eredményét
ezen helyen összeállítani, hanem az ezeken kívül végbe ment iskolai ünne-
pélyeknek kívánok néhány sort szentelni.

Tanintézetünk évenként megünnepelte apostoli királyunk ő Felsége leg-
magasb névünnepét, valamint koronázásának évfordulóját. Ezután pedig külö-
nösen irodalmunk jeles alakjai voltak azok, a kik ifjúságunk ünnepléseinek
tárgyát képezték. Így Dugonics Andrásról, a magyarság lelkes apostoláról
és Szeged fiáról csaknem minden évben megemlékezett, a mennyiben kegye-
letének tanúságául halottak napján sírját megkoszorúzta, tiszteletére beszédet
tartott és gyászdalokat énekelt, ezenkívül iskolai ünnepélyen méltatta érde-
meit. Midőn a magyar irodalom történetének kincstárnoka, Toldy Ferencz
ünnepelte félszázados írói működését, ifjúságunk is az ünneplők sorába állott
és nagy közönség jelenlétében róttá le tiszteletének adóját a nagy tudós
íránt. 1882-ben Arany János halálával nagy gyász érte a magyar költészetet,
a haza gyászoló fiai között ott volt ifjúságunk is, ünnepélyt rendezett a
nagy költő tiszteletére, melyen Cserép Sándor főgymn. tanár avatott tollal
ecsetelé vesztességünket, mely Arany János halálával ért s egyszersmind
jellemző vonásokkal rajzoló a dicsőséget, melyet költészetével irodalmunkra
árasztott. 1890. febr. havában a legnagyobb magyar dalköltőnek Petőfi Sán-
dornak szentelt egy ünnepet, melyen költeményeiből vett szavalatokkal, di-
csőítő beszéddel s a tőle művelt költeményfajok ismertetésével állítá tanuló-
ifjúságunk maga elé Petőfinek érdekes alakját. Midőn 1894. jún. havában
nemzetünk Jókai Mórnak homlokára az elismerés koszorúját fűzé, iskolánk
növényeinek sem maradtak el az ünneplők sorából, hanem változatos tárgy-
sorozatú ünnepélyvel vettek részt a nagy regényíró félszázados költői jubi-
leumának örömeiben. Nagyon kedvező alkalom volt ezen év arra is, hogy a
magyar regényirodalom atyjának, Jósika Miklós bárónak, nagy érdemeit méltassa
születésének századik évfordulóján.

Az a dicsőség, melynek a Hunyadyak hazánkat részesévé tették, száza-
dok elmúlásával sem enyészett el az utódok emlékezetében, nem különösen az

ifjúságában s így csaknem természetesnek találjuk, hogy a kínálkozó alkalomkor tiszteletének kifejezést ad. 1890. ápr. havában Hunyady Mátyás halálának négyszázados évfordulóján növendékeink valóságos örömnünetet ültet, hogy a Gondviselés nemzetünket e nagy királylyal megajándékozta. Mikor Simor János, biboros hercegprímás halálának híre 1891. jan. hónapban bejárta az országot, a gyász és megilletődés, mely e hírnek nyomában kelt, jellemző kifejezése volt a közérzésnek: a haza egy kiváló fiát veszítette el. Iskolánk ugyanezen év febr. 28-án gyászünnepet szentelt a nagy nevű főpap, a bőkezű művészet-pártfogó és jótékony emberbarát emlékezetének.

»Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét, ámbár napja múlt«; ezt mondja a legnagyobb magyarról, Széchenyi István grófról a Toldi költője. A nagy reformator neve hazafias program, melynek egyes pontjai csak lassan valósulnak meg nemzetünk életében. Az életnek, a prófétai szellemnek az a gazdasága, mely Széchenyit nagyjaink között annyira kitünteti, nemcsak elismerést és tiszteletet, hanem hódolatot követel a hazafi lélektől. Természetesnek fogjuk találni azt, hogy az ifjúság, mely annyira hajlandó múltunk nagyságán lelkesedni; annyira hajlandó nagyjaink nemes alakjait csaknem rajongó tiszteletével körülvenni, örült az alkalomnak, hogy Széchenyit ünnepelhette születésének 100-ik évfordulóján, 1891. szept. 21-én.

1892. jan. 10-én intézetünk a város közönségének lelkes részvételével Magyar Gábor főgymnasiumi igazgatónak 30 éves tanári működése alkalmából egy szép ünnepélyen fejezte ki örömét, nyilvánította köszönetét és háláját érdemes vezetőjének. Ugyanezen év jubilaris éve volt hazánknak; dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk, I. Ferencz József Ő Felsége, 1867. jun. 8-án koronáztatott meg a nemzet közlekedése közt Szt. István koronájával; e ritka hazafias esemény 25-ik évfordulója nagy ünnepe volt a hazának, a melyen a szegedi főgymnasium ifjúsága egy tartalmas tárgysorozatú ünnepélylyel osztozott a közörséggel s fejezte ki hódolatát a koronás királynak. A magyar önérettel tekinthet vissza múltjára, melynek dicsősége lelkesedéssel, viharos és vészes szakai az erő tudatával töltik el lelkét. Szent László büszkesége a hazának még 8 század múltán is. Iskolánk ifjúsága fölhasználta azt az alkalmat, mely szentté avatása hétszáz éves évfordulóján kínálkozott, hogy a szent, lovagias, bölcs és kegyes király iránt való tiszteletét kifejezze; a mondott évben jún. 27-én lelkesült ünneplő közönség jelenlétében szavallatokkal, felolvasásokkal, dicsőítő beszéddel és énekkel magasztalta a nagy királyt. Midőn a gondviselő apostoli király az ifjúság nevelésében és oktatásában szerzett érdemeiért a szegedi főgymnasium igazgatóját, Magyar Gábort, a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki, ifjúságunk 1893. febr. 26-án nyilvános ünnepélyen fejezte ki örömét és háláját a királyi elismerésnek e közönhajt kielégítő nyilvánulásáért. Az 1894. volt 50-edik éve annak, hogy dr. Horváth Cyrill a szegedi lyceum tanulói között önképző társaságot alakított. Ezt az évfordulót, melyen az ifjúság a régi ifjúságot ünne-

pelte, 1894. május hó 6-án nagy közönség jelenlétében, mintegy vetélkedő buzgósággal tarták meg tanulóink, mely ünnepélynek a szép szavalatok, lelkes énekek és hatásos zenedarabokból álló tárgyai között kiválik az önképző-kör 50 éves története. Hazánk hosszú történetében az államalkotó elődök tiszteletének külön története van. Első ezek között az első apostoli király Szent István, a kiben Magyarország nemcsak a szervező államalkotót, hanem égi szent pártfogóját is hódolattal tiszteli. Az ősök szép példájának követése volt azon ünnepély, melyet intézetünk ifjúsága 1895. május 12-én tartott, hogy a szent király megkeresztelésének kilencz százados évfordulója alkalmából nemzetünk e büszkeségének vallásos kegyelettel adózzon.

A kereszténység atyja, XIII. Leo pápa, az 1893-ik évben kiváló ünnepelésnek volt tárgya; püspökké szenteltetésének 50-ik évfordulója mozgásba hozta nemcsak a katolikus világot, hanem a más keresztény és nem keresztény államok is részt vettek a kath. hívők örömében üdvözetük és tiszteletük kifejezésével. Intézetünk a jelzett év febr. 19-én hálaadó szent misén modott köszönetet Istennek, hogy szent Péter utódját bölcsességével és kegyelmével megáldotta; ez után pedig az iskola dísztermében nagyszámú közönség jelenlétében nyilvános ünnepélyt tartott, hogy ily módon is kifejezze ragaszkodását és hódolatát Krisztus Urunk helytartója iránt.

Ezekhez járulnak még a főgymnasiumi önképző-körnek záró gyűlései, melyek az 1883—84-iki iskolai évtől kezdve nyilvánosan, vendégek jelenlétében folytak le, ezeknek úgy látszik az volt a rendeltetésük, hogy a szülők és tanügy barátok közvetlen tapasztalásból vegyenek tudomást arról, hogy az ifjak körülbelül mivel és mily eredménnyel foglalkoztak az önképző-kör gyűlésein. Ezeken a nyilvános ünnepélyeken, a mint megmaradt tárgysorozataikból kitetszik, a szavalatokat, felolvasásokat és beszédeket énekek és zenedarabok váltogatták, a mi által érdekesebbek és változatosak voltak az ünnepélyek. Nyilvános ünnepélyt 1871—72-től 28-at tartott az intézet, e 28-ból 21 az utolsó 7 iskolai évre esik. Ennek úgy látszik az az oka, hogy az ifjúságnak az új gymn. épületben tágas díszterem áll rendelkezésére, míg a régi épületben nem volt így.

De nemcsak az eddig felsorolt nyilvános ünnepélyek, melyek a város érdeklődő közönsége előtt folytak le, hanem kizárólag a tanuló ifjúság jelenlétében végbementek is azt mutatják, hogy iskolánk növendékei a nemes eszmék cultusában és a nagy tettek méltó magasztalásában teljesíték kötelességeiket. Így szoros iskolai ünnepélyeket tartottak, a mint az adatokból láthatni, Vörösmarty Mihály, Széchenyi István gróf, Deák Ferencz, Katona József, Tompa Mihály, Zrínyi Miklós gróf, a költő és hadvezér emlékezetére; ezek közül az első 1886-tól évenként előfordul az iskolai ünnepélyek sorában, ezeken kívül 1891-től kezdve rendszeren egy ünnepélynek tárgyát képezik az 1848-iki események. Az iskola följegyzéseiből az tűnik ki, hogy az 1871—72. tanévtől fogva 1895—96-ig a szegedi főgymnasium ifjúsága összesen 27

iskolai ünnepélyt tartott, melyeknek tárgyai szavalatokból, fölolvadásokból, beszédekből és énekekből állottak s így a nyilvános és iskolai ünnepélyek száma 55-re megy.

Elismerés és dícséret illeti azt az ifjúságot, mely, mindenesetre tanárai vezetése alatt, ily módon adja lelkesültségének és a nemesebb dolgok iránt való fogékonyságának tanújelét.

V.

Ösztöndíjak és jutalmak.

a) Az intézetet érdeklő alapítványok.

Bakos Pali-alapítvány. Alapította Bakos Sándor, gr. Wimpffen Simon bánáti jószágainak felügyelője és neje Sohár Berta 1895-ben; tőkéje 400 korona vagyis 200 osztrák ért. frt, melyet a szegedi kegyes-tanítórendi ház gondoz. Az évi kamatok a szegedi főgymnasium önképző-körében egy pályamunka jutalmazására fordítatnak.

Bonnaz Sándor-féle ösztöndíj. Alapította Bonnaz Sándor, Csanád-egyházmegye püspöke 1862-ben; tőkéje 2000 frt, kezeli a Szeged-belvárosi róm. kath. plébános. A kamatokat élvezi a szegedi főgymn. egy VII. vagy VIII. osztálybeli róm. kath. vallású, jó viseletű és szorgalmas növendéke.

Dr. Cajus Gábor és neje Abeles Regina-féle jutalomdíj. Alapították dr. Cajus Gábor és neje Abeles Regina, szegedi lakosok 1869-ben; tőkéje 1000 frt, kezeli Szeged szab. kir. város. A jövedelmet élvezi a szegedi főgymn. egy jó viseletű és előmenetelű növendéke valláskülönbség nélkül.

Cserveny János-féle jutalomdíj. Alapította Cserveny János, sziget-monostori lelkész 1884-ben; tőkéje 100 frt; ennek évi kamatait $\frac{1}{4}$ részben egy, a szegedi főgymnasium első osztályába járó szegénysorsú, jó viseletű, szorgalmas, róm. kath. vallású tanuló élvezi, $\frac{3}{4}$ része pedig a felsővárosi, rókusi és alsóvárosi népiskolák tanulói jutalmazására fordítatik. A tőkét Szeged szab. kir. város kezeli.

Ebner József-féle jutalomdíj. Alapította Ebner József, új-aradi kerületi alesperes s német-szl.-péteri plébános 1846-ban; tőkéje 472 frt 50 kr. A jutalmat a szegedi főgymn. egy olyan VIII., esetleg VII. osztálybeli róm. kath. v. növendéke nyerheti, a ki a hittanban társai közt legjobb előmenetelt tett, jó viseletű, jeles előmenetelű. A tőke a csanád-egyházmegyei káptalannál van elhelyezve.

Horgosi Kárász Anna-féle ösztöndíj. Alapította horgosi Kárász Anna 1871-ben; eredeti tőkéje 37,484 frt 46 kr., melynek évi kamata négy egyenlő részre osztva teljesen árva fiúknak és leányoknak adatik ösztön-

díjul. Pályázhat érte Szegeden a polgári vagy középiskolákba járó, vagy innen valamely hazai felsőbb iskolába átment vagy átmenendő jó viseletű, szorgalmas szegedi ifjú valláskülönbség nélkül. Az alapítvány Szeged szab. kir. város kezelésére van bízva.

Kisfaludy-jutalomdíj. Alapította a Kisfaludy-társaság 1883-ban ; tőkéje 1000 frt, melynek két részre osztott kamatjából a magyar irodalomban tanúsított kitünő előmenetelért egy főgym. és egy reáliskolai tanuló jutalmaztatik 25—25 frt értékű magyar szépirodalmi könyvekkel. Az alapítvány Szeged szab. kir. városnál van elhelyezve.

Kovács Jánosné Hoos Margit-féle ösztöndíj. Alapította Kovács Jánosné született Hoos Margit 1881-ben ; tőkéje 4000 frt, mely Szeged szab. kir. város kezelése alatt áll. A kamatok jogosított élvezője egy a szegedi főgymnasiumot vagy a szegedi főreáliskolát jó sikerrel végzett szegedi származású, szegény sorsú, róm. kath. vallású ifjú, ki tanulmányait felsőbb iskolákban folytatja.

Magyar Gábor 30 éves tanári működésének emlékére régi tanítványai által tett alapítvány. Ezen jutalomdíj tőkéje egy darab 500 frtos regáléváltási kötvény, mely megőrzés és kezelés végett a szegedi kegyesrendi háznál van letéve. A kamatokat egy, a szegedi főgymnasiumban tanuló nem magyar ajkú, de a magyar nyelvben jeles előmenetelt tanúsító, szegényebb sorsú tanuló élvezi.

Makra Imre-féle ösztöndíj. Alapította Makra Imre prépost, főesperes, makói plébános 1867-ben ; tőkéje 400 drb császári arany, mely a csanád-egyházmegyei hatóságnál van letéve. Az ösztöndíjat elnyerheti a szegedi főgymnasiumban tanuló jó viseletű, kitünő előmenetelű, róm. kath. ifjú. Egyenlők közt elsőbbséggel bírnak a rokonok, a szegediek, a szegény szülők gyermekei.

Oltványi István-féle jutalomdíj. Alapította Oltványi István káptalani nagyprépost 1858-ban, tőkéje 5250 frt, mely a csanád-egyházmegyei hatóság kezelésére van bízva. A két jutalomdíjat a család tagjai élvezik, ha nincs a családból jogosított tanuló, akkor a díjak a szegedi főgymnasiumba járó jó viseletű, kitünő előmenetelű szegény róm. kath. tanulók jutalmazására fordíttatnak.

Régi szegedi főgymnasiumi tanulók jutalomdíja. 1890-ben alapították a főgymnasium azon növendékei, kik középiskolai tanulmányaikat 1865-ben végezték be. Az 1100 frtból álló alapítvány kamatjával, vallás, nemzetiség és illetőségre való tekintet nélkül évenként oly ifjú jutalmaztatik, a ki az érettségi vizsgálatot a szegedi főgymnasiumban jó sikerrel végezte.

Rózsa Ferencz-féle ösztöndíj. Alapította Rózsa Ferencz, szeged-belvárosi apát-plébános 1892-ben ; tőkéje 5000 frt, mely Szeged szab. kir. városnál van letéve. Az ösztöndíjak közül hármat a szegedi főgymn. jó vise-

letű és előmenetelű, szegénysorsú, róm. kath. vallású tanulói élveznek, hármat pedig a szegedi polgári fiú- és középkereskedelmi iskola növendékei.

Rózsa József-féle ösztöndíj. Alapította Rózsa József szegedi polgár 1865-ben; tőkéje 2000 frt, kezeli Szeged szab. kir. város. A jövedelem jogosított élvezője olyan szegedi születésű ifjú, a ki az érettségi vizsgálatot a szegedi főgymnasiumban kitűnő sikerrel végezte s tanulmányait az egyetemen folytatja.

Rózsa József-féle (második) ösztöndíj. Ezen ösztöndíj az előbbi alapítvány megtakarított kamataiból keletkezett; tőkéje 2000 frt, kezelője Szeged szab. kir. város. A jövedelem jogosított élvezője olyan szegedi születésű ifjú, aki az érettségi vizsgálatot a szegedi főgymnasiumban kitűnő sikerrel végezte s tanulmányait az egyetemen folytatja.

Sobay György-féle jutalomdíj. Alapította Sobay György, Szeged szab. kir. város főorvosa, 1846-ban; tőkéje 840 frt, melyet Szeged szab. kir. város gondoz. A két egyenlő részre osztot kamattal a szegedi főgymn. két jöviseletű és előmenetelű szegedi származású növendéke jutalmaztatik.

Szinger Kornél és Bakos Pali-alapítvány. Alapította Bakos Sándor és neje Sohár Berta 1895-ben; tőkéje 1000 korona, vagyis 500 osztr. ért. frt, kezelője a kegyes-tanítórendi ház. A kamatot élvezi egy, az érettségi vizsgálaton a hazai történelemből legszebb előmenetelt tanúsító, jó magaviseletű és egyéb tantárgyakban is legalább jó előmenetelű szegedi főgymnasiumi róm. kath. vallású tanuló.

Vetró Sándor alapítványa. Ezen ösztöndíjat Vetró Sándor szegedi születésű, csermői plébános alapította 1884-ben; tőkéje 3333 frt 33 kr. Szeged szab. kir. város kezelése alatt áll. Elnyerhetik első sorban az alapító vérrokonai, ilyenek nemléteben a szegedi főgymnasium vagy főreáliskola jó viseletű és előmenetelű róm. kath. vallású tanulói, kik az alapítványt tanulmányaik bevégeztéig élvezik.

b) Kimutatás az ösztön- és jutalomdíjakról.

Tanév	Ö s z t ö n d í j			J u t a l o m		
	Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíj összege		Az alapít- ványt élvez- zők száma	Az alapítványból élvezett összeg	
		frt	kr.		frt	kr.
1885—86	15	2262	24	5	168	40
1886—87	11	1735	24	5	168	40
1887—88	12	1580	04	5	168	40
1888—89	12	1630	04	5	168	40
1889—90	14	2050	04	6	173	40
1890—91	13	1870	04	6	149	40
1891—92	11	1580	52	8	166	15
1892—93	11	1609	—	8	193	90
1893—94	12	1686	—	10	475	90
1894—95	11	1246	—	22	496	40
1885—95	122	17249	16	80	2328	75

VI.

Egészségügy.

Egészségügyünket Szeged város megbízásából hatósági orvosaink egyike gondozta, a ki mindjárt a tanév kezdetén végezte a himlőoltást s a tanév folytán több ízben a szemvizsgálatot. Időközönként meglátogatta iskolánkat a tiszti főorvos is, hogy az egészségi viszonyokról személyes tapasztalataiból is meggyőződjhessék. Tíz év alatt súlyos (7 napnál tovább tartó) betegségi eset 644, járványos 208 esetben fordult elő. Halálozás volt 21. A betegségi jelenségek összefüggnek a város egészségi állapotával; magában az intézetben semmiféle járvány sem lépett föl.

VII.

Könyv- és szertárak.

A) Könyvtárak.

1. Tanári könyvtár.

A tanári könyvtár alapjának megvetése tudunkkal nem esik össze az intézet fölállítással. A városi tanács a kegyesrenddel kötött szerződés egyik pontja értelmében a házfőnök előterjesztésére utalványozott ugyan időközönként bizonyos összeget könyvek beszerzésére; de ezen könyvek a házi könyvtár tulajdonát képezték. Először az 1726-ik évről van följegyezve, hogy »a nemes tanács a szerződéses ígéretnek megfelelt, 26 rh. forintot adván ki a társház könyvtárára,«¹⁾ miből az összeg átlagos nagyságára is következtethetünk.

A tanári könyvtár, mint ilyen, az 1852/3. tanévben 200 darab művet számlált. Innentől kezdve részint vétel útján, részint egyes jötevek bőkezűségéből folyton gyarapodik. Több éven át azonban e gyarapodás nem áll egyébből, mint a szükséges tankönyvek beszerzéséből. Ezt részben megfejtetővé teszi előttünk az a körülmény, hogy a tanároknak maguknak is voltak szakszerűleg berendezett könyvtáraik; így a többi között Bélik Zsigmond nyug. tanár halála után 1856-ban 140 kötet természetrajzba vágó munkát örökölt a társház könyvtára.²⁾ Továbbá az intézet történeti adatai közt még az 1852/3-ik évről olvassuk, miszerint »a kegyesrendi ház könyvtára elég segílyt nyújt, főkép régi könyvekben, a tanárok szellemi képzésök folytathatására.« S e szavak igazságában nem kételkedhetünk, ha meggondoljuk, hogy a házi könyvtár már 1844-ben 3102 darab művet számlált

¹⁾ Hist. Dom. Szeged. Schol. Piar. I. p. 57.

²⁾ Pap János. A piar. Szegeden. 326. lap.

5192 kötetben ; hozzá még teljesen be volt rendezve s kettős katalogussal ellátva.¹⁾

Mindamellett csak néhány évet jelölhetünk meg olyanokul, melyekben a tanári könyvtár csupán iskolai kézi könyvekkel s egyes könyvkereskedők által följánlott művekkel gazdagodott ; azontúl már értékesebb és maradandóbb becsű munkák is vannak, még pedig czím szerint felsorolva.

A főgymnasium kiadási naplója szerint évenként több-kevesebb, átlag mintegy 100—120 frt szerepel, melyet az intézet írószerekre, könyvek vásárlására és bekötésére együttesen fordított. Az ajándékozók között pedig úgyszólván csak egynek a nevét találjuk valamilyes összeggel megörökítve : Csajághy Sándor megyés püspökét, ki egy ízben 20 frtot adott a vallás-tanárrok használatára beszerzendő művekre ; egyéb alkalmakkor pedig egyházi tárgyakra vonatkozó munkákat ajándékozott. Rajta kívül elvétve találkozzunk egy-egy jótevőjével a könyvtárnak, u. m. az 1857/8. tanévben Remellay Gusztáv, az ismert író, 1858/9-ben Purgstaller József kegyesrendi kormányzó, 1869/70-ben Kümmer János tank. főigazgató, 1870/1-ben Löw Lipót szegedi főrabbi és Gyárfás István, a Jászkunok történetének írója vannak az intézet történeti adatai közt megemlítve.

Ezen kisebb adományok és időközi szerzemények mellett a tanári könyvtár a 1870/1. tanévben már 950 drbból áll.

A következő tíz év a könyvtár fejlődésében tetemes haladást mutat. Legyőzván a kezdet nehézségeit, a mellett hogy rendszeresebben gyarapodik bővebb segélyforrás áll rendelkezésére, mely felvirágzását is gyorsabbá teszi. Az alkotmány teljes visszaállítása után a nemzet szellemi élete hatalmas lendületet nyer. Egymásután keletkeznek vagy kelnek új életre a tudományos társulatok, melyek irányuk gyakorlati képviseltetésére szaklapokat, folyóiratokat, évkönyveket adnak ki. Mindezek a könyvtárt nem csekély mértékben gazdagítják. De az intézet nemcsak a hazai termékeket szerzi be, hanem a tanárok szaktudományának bővítése s a könyvtár több irányban való fejlesztése céljából külföldi folyóiratokat, évkönyveket is járat, mint : *Jahrbuch des Vereins für wissenschaftliche Pädagogik*, Leipz. 1872. *Pädagogische Archiv*, Stettin, 1873. *Annalen der Physik und Chemie*, Leipz. 1873. *Jahrbuch der Erfindungen*, Leipz. 1872. *Zeitschrift für die österr. Gymn.* Wien 1874. *Zeitschrift für math. und naturwiss. Unterricht*, Leipz. 1872.

A tanári könyvtár kezdetben önálló helyiséggel nem bírt ; a könyvek a házi könyvtárban voltak sokáig elhelyezve s amannak könyvtárnoka emezt is gondozta. Mindkét könyvtárnak szellemi kincsei idővel egyre gyarapodván, hogy kellő módon elhelyezhetők legyenek, új állványokra lett volna szükség ; de a tér szűk volta miatt ilyenekről szó sem lehetett. A könyvtár aztán eme gyarapodás folytán s a hely szűk volta miatt meglehetősen rendezetlen

¹⁾ U. o.

állapotba jutott s a róla készült könyvlajstrom sem igen felelt meg többé rendeltetésének, minek folytán megfelelőbb helyiségre s teljesen új rendezésre várt. Csakhogy magában az intézetben a tanulók folyton növekvő nagy száma minden képzelhető termet megtöltött; az osztályokat egyre kellett párhuzamosítani; a tanulók száma elérte a legmagasabb fokot, milyenre sem azelőtt, sem azután nem emelkedett: 850-et. Erre következett az 1879-iki katasztrófa, mely minden téren új állapotot teremtett.

Az árvíz nem hatolt ugyan be a könyvtárhelyiségbe; de valamint az egész társházban, úgy itt is a talaj megsüppedt. Midőn Szeged városa a társház épületét teljesen rendbe hozatta, a könyvtár is újításon ment keresztül. A renoválás munkája szükségessé tette a könyvek kihordását és az állványok szétszedését.¹⁾

A tanári könyvtár ez alkalommal költözött át a gymnasiumi épületbe. Üres hely akadt; mert az intézet népessége az árvízveszedelem után majdnem felényire olvadt s az 1878/9. év négy párhuzamos osztálya megszűnt.

Tehát 1880-ban, habár még folyton váltakozó, de legalább tulajdonhelyiséget és külön könyvtárnokot is nyert a tanári könyvtár, a ki a könyvek megtisztogatása és behelyezése után hozzáfogott a rendezéshez s a már hiányossá vált lajstrom kiegészítéséhez.

A hely még most sem volt megfelelő; azért szakok szerint való felosztásra gondolni sem lehetett, hanem a helyhez kötött szépészeti felállítás alkalmaztatott. A könyvek ugyanis, a szakokra való tekintet nélkül egyedül alakjuk és beszerzésük sorrendje szerint vannak a szekrényekbe rakva. Minden szekrény római számmal, minden polcz arab számmal van jelölve s a könyvek minden polczon helyüknek megfelelő sorszámmal s a szekrény és polcz jelével vannak belülről ellátva, úgy hogy a könyvet egyszerre meg lehet találni s használat után visszahelyezni.

Ezen rendszer ilyen kisebb könyvtárban főleg azért látszik tanácsosnak, mert a behelyezés már a rendezés alkalmával meg van könnyítve; a szakokra pedig éppen nem kellvén figyelni, sok helyet meg lehet gazdálkodni, mert az új szerzemények számára a szakok végén nem kell üres helyet hagyni, hanem mindig folytatólagosan helyeztetnek be és pedig a nagyságuknak megfelelő sorokba; így aztán a könyvtár egyenlő soraival igen szép tekintetet nyújt.

Az ekkép felállított könyvekről aztán szakszerű repertorium készült, melynek alapján a könyvet használni kívánó a keresett könyvet egyszerre megtalálhatja. »A könyvtárnál pedig« — mint bold. emlékü Toldy Ferencz szokta volt mondani — »minden oly rendszer czélirányos, mely szerint a könyvet gyorsan meg lehet találni.«

A könyvtár a rendezés után hat évre költözött át a régi, még 1793-ban emelt épületből mostani és állandó helyére. Magas, elég tágas, világos, sze-

¹⁾ Pap János, A piaristák Szegeden, 327. l.

rényen, de izlésesen búlorozott terem ez az új épületben, mely egyenlő szekrényeivel s azokba gondosan behelyezett könyvsorokkal a belépőre kellemes benyomást gyakorol.

A könyvtár az átköltözés évében 1886/7-ben 1482 művet tett ki 2630 kötetben, 3339 frt 33 kr. értékben s azóta következő fokozatok szerinti emelkedést tünteti föl:

Tanév	Ajándék útján		Vétel útján		Vételárak		Összes gyarapo- dás		Összes érték	
	mű	kötet	mű	kötet	frt	kr.	mű	kötet	frt	kr.
1887—88	25	19	69	60	161	61	94	79	300	29
1888—89	132	9	18	31	115	22	150	40	151	12
1889—90	33	20	44	36	160	67	77	56	262	82
1890—91	55	57	44	63	196	21	99	120	274	60
1891—92	54	58	42	42	204	51	96	100	306	15
1892—93	39	54	47	57	197	60	86	111	356	35
1893—94	25	25	115	148	206	50	140	173	477	25
1894—95	31	31	113	88	286	88	144	119	343	92

A gyarapodásnak az utóbbi évek alatt gazdag forrásait képezték az Akadémia kiadványai, melyekből előbb 25 frt, később 10 frt átalányösszeget megkapta intézetünk annak Értesítőjét, Évkönyveit, a Nyelvtudományi Közleményeket, a Nyelvemléktárt, a Monumentákat, a Történelmi Tárt, az Archeol. Közleményeket, az osztályok Értekezéseit és több más munkát.

Az ajándékozók sorában, kiknek száma mind jelentékenyebbre emelkedik, az első helyen kell megemlékeznünk Nt. Szabó Ferencz német-eleméri plébános úrról, ki az általa kiadott »Történelmi-, nép- és földrajzi könyvtár« cz. munkából egy példányt, mely 54 kötetből áll és 142 frt értéket képvisel, küldött meg a főgymnasium könyvtárának.

A könyvkészlet az 1894—95. tanév végén 2368 mű, 3428 kötetben, 5811 frt 83 kr. értékben, mely szakok szerint a következőleg oszlik meg:

I. Hittudomány.

1. Ó- és új-szöv. bibliai történet	5 mű	9 köt.
2. Egyháztörténelem	14 »	20 »
3. Alap- és ágaz. hittan, erkölcsan	40 »	66 »
4. Hittudom. szakokba vágó irodalom	43 »	53 »

Összesen : 102 mű 148 köt.

*II. Magyar nyelv és irodalom.**a) N y e l v.*

1. Kézi könyvek	33 mű	37 köt.
2. Szakmunkák	123 »	137 »
3. Szótárak	16 »	58 »

b) I r o d a l o m.

1. Stilisztika, retorika, poetika	60 mű	82 köt.
2. Magyar irod. történet	176 »	174 »

Összesen : 408 mű 488 köt.

III. Német nyelv és irodalom.

1. Kézi könyvek	74 mű	86 köt.
2. Szakmunkák	47 »	79 »

Összesen : 121 mű 165 köt.

IV. Latin nyelv és irodalom.

1. Kézi könyvek :		
A) Latin nyelvtanok, gyakorló és olv. könyvek	75 mű	91 köt.
B) Latin írók magyarázatos kiadásai	106 »	132 »
C) Görög nyelvtanok, gyakorló és olv. könyvek	31 »	42 »
D) Segédkönyvek	21 »	30 »
2. Szakmunkák :		
A) Latin s görög írók	98 »	158 »
B) Általános művek	7 »	9 »
C) Grammatika, stilisztika, metrica, lexicographia	26 »	38 »
D) Irodalomtörténet	13 »	16 »
E) Régiségek	28 »	28 »

Összesen : 405 mű 544 köt.

V. Philosophia.

1. Kézi könyvek	41 mű	43 köt.
2. Szakmunkák :		
a) Logika	20 »	21 »
b) Psychologia	8 »	10 »
c) Az ált. philosophia története	13 »	14 »

Összesen : 82 mű 88 köt.

VI. Paedagogia.

1. Szakmunkák	61 mű	58 köt.
2. Folyóiratok	8 »	63 »

Összesen : 69 mű 121 köt.

VII. Földrajz.

1. Kézikönyvek		53 mű	61 köt.
2. Szakmunkák		58 »	78 »
3. Térképek		98 »	—
Összesen:		209 mű	139 köt.

VIII. Történelem.

A) Magyar történelem.

1. Kézikönyvek		10 mű	14 köt.
2. Szakmunkák		238 »	443 »

B) Egyetemes történelem.

1. Kézikönyvek		13 mű	19 köt.
2. Szakmunkák		120 »	241 »
Összesen:		381 mű	717 köt.

IX. Matematika.

1. Kézikönyvek		69 mű	90 köt.
2. Szakmunkák		55 »	81 »
Összesen:		124 mű	171 köt.

X. Természettudományok.

1. Szakmunkák:			
A) Állattan		40 mű	49 köt.
B) Növénytan		26 »	24 »
C) Ásvány- és földtan		23 »	23 »
Összesen:		89 mű	96 köt.
2. Szemléltető képek		396 db.	

XI. Természettudományok és vegytan.

1. Kézikönyvek		27 mű	27 köt.
2. Szakmunkák		100 »	106 »
Összesen:		127 mű	133 köt.

XII. Rajz és ábr. geometria.

1. Kézikönyvek		14 mű	14 köt.
2. Szakmunkák		7 »	11 »
Összesen:		21 mű	25 köt.

XIII. Régiségtan.

1. Kézikönyvek	13 mű	13 köt.
2. Szakmunkák	4 »	12 »
Összesen :	17 mű	25 köt.

XIV. Folyóiratok.

1. Tudományos folyóiratok	30 mű	379 köt.
2. Vegyes tartalmúak	28 »	17 »
Összesen :	58 mű	396 köt.

XV. Vegyesek.

1. Könyvtártn, nyomdászat, könyvészet, könyvjegyzék	57 mű	39 köt.
2. Vegyes tartalmú lapok	7 »	7 »
3. Társulati gyűjteményes kiadványok	13 »	13 »
4. Egyvelegek (miscellaneák, collectaneák)	39 »	45 »
7. Társ. évkönyvek, Almanachok, naptárak	39 »	68 »
Összesen :	155 mű	172 köt.

Könyvtárunknak becses specialitását teszi az iskolai Értesítők gyűjteménye, melyek egészen rendezve ma már két szekrényt töltenek meg. A gyűjtemény az 50-es évek elejétől kezdődik s kevés hiányt leszámítva, teljesnek mondható. A szekrényfiókok magasságának megfelelő csomagok szerint vannak behelyezve s az intézetek betűrendes nevei, ezeken belül pedig az évek szerint rendbeszedve. Minden egyes csomag elé, a mint a fiókokban sorban következnek, fölemelhető vastag papírtáblák vannak függesztve, melyeken betűrendben olvashatók azon intézeteknek nevei, melyeknek Értesítői a csomagban foglaltaknak s egyúttal az is, mely évekről szólnak. Az első rendezés 1880-ig terjed. Ezt követte a második 1888-ban. A szaporulatoknál, a már rendezett csomagok érintetlenül hagyása mellett, a betűrend újra kezdődik ily formán :

A.

Arad. Kir. főgymn. 1881.—1888.

Arad. Áll. főreálisk. 1881.—1888.

és így tovább.

A rendezés munkájáról tank. főigazgató úr hivatalos látogatása alkalmával, 1889. márczius 23-iki jegyzőkönyv szavai szerint, így emlékezett meg : »A tanári könyvtárban örömmel látta, hogy az iskolai Értesítők igen czélszerűen vannak rendezve ; a mi pedig a behelyezés technikai megoldását illeti, a legszerencsésebb és legpraktikusabb, a mit eddig tapasztalt. Ezt azért konstatálja főleg, mert intézeteinkben eddig nem fordítottak erre annyi gondot, mint a mily érték bele van fektetve.«

Az itt bemutatott könyvtáron kívül a tanári. kar rendelkezésére áll még a kegyesrendiek tulajdonát képező, több mint 12 ezer kötetből álló házi könyvtár, mely főkép hungaricákban, hazai és világtörténelmieken, vallási és bölcsészetieken, görög-római classicusokban s hirlapirodalomban gazdag.

Végül megemlítjük, hogy a tanári könyvtár a várostól évenként e célra adott összegből, a házi könyvtár pedig a kegyesrendi ház vagyonából gyarapodik.

2. Ifjúsági könyvtár.

A czélszerűen berendezett és alkalmas olvasmányokat tartalmazó ifjúsági könyvtár nagyon jelentékeny eszköze az iskolának: de szükséges, hogy ez a. könyvtár az elvszerű tudásnak, a gyakorlati élet követelményeinek és az ifjúság igazi érdekeinek megfeleljen úgy a tartalomban, mint a felhasználás módjaiban. Nem elég a sok könyv, nem elég ezek ügyes berendezése, hanem a könyvek megválogatásán kívül a tanárnak ügybuzgalmát támogassa bölcs türelme és az ifjak odaadó szeretete.

Intézetünkben az ifjúság olvasmányairól való gondoskodás szervezett alakot akkor öltött, midőn Dr. Horváth Cyrill 1840-ben a szegedi lyceum bölcselőtanulói között megalapította az olvasók és működők társaságát. A társaság, mint neve és a fönmaradt szórványos adatok mutatják, egyik feladatul azt tűzte ki, hogy tagjai az irodalmi művek gondos olvasgatásával ismeretük körét szélesítsék, izlésüket műveljék és szavuk járását könnyebbé és finomabbá tegyék, ez természetesen arra utalta a társaságot, hogy e célokra alkalmas könyvekről gondoskodjék. Azt ugyan a megmaradt följegyzésekből nem állapíthatni meg, hogy évenként mennyit fordított könyvekre, azt sem, hogy évenként mennyi könyvet szerzett, de a rendelkezésünkre álló néhány adat azt mégis mutatja, hogy értékes és irodalmi becsű munkákat és folyóiratokat adott tagjainak olvasmányul.

Midőn a szabadságharcz után az elnyomatás idejében a nevezett társaság megszűnt, s a zavargós időkben megfogyatkozott könyvtára alapja lett az 1852-ben alakított »főgymn. ifjúsági könyvtár«-nak. Ez a könyvtár a 70-es évekig évenként gyarapodott ajándék és vétel után, így az 1855—56. iskolai évben 52, a következő évben 50, 1857—58-ban 84 kötettel. A városi hatóság 1859. febr. 19-én azt határozta, hogy a főgymn. ifj. könyvtárra 10 éven keresztül évenként 42 frt fordítassék. Ez az összeg nem valami nagy, de azért a tanulók pénz- és másoknak könyvadományaival elég volt arra, hogy a könyvtárt föntarthatták és még évenként gyarapíthatták is. Hanem a várostól rendelt pénz kiutalványozása 1870-ben megszűnt, a mi a könyvtár fejlesztését megakadályozta, az ajándékozások úgyszólván csak azt voltak képesek eszközölni, hogy a könyvtár megmaradt.

Az alkotmányos időnek szabadabb levegőjében az önképző-kör is nagyobb lendületet vett; mert tagjai a kör részére mérsékelt díjat tartoztak

fizetni, ez által olyan pénzalapnak jutott birtokába, hogy könyvtárára is nagyobb gondot fordíthatott; s így azt a hiányt, melyet az ifj. könyvtár a pénz kiutalványozás megszüntetésével szenvedett, némi részben az évről-évre gyarapodó önképző-köri könyvtár pótolta.

Tagadhatatlan, hogy az ifjúsági könyvtárnak paedagogiai és didaktikai fontossága van az iskola életében; ebből kifolyólag lelkiismeretbeli kötelesség, hogy az iskola lássa el alkalmas, célszerű és elegendő olvasmányokkal növendékeit. Ez indította a tanári testületet arra, hogy Szeged város hatóságához forduljon azzal az indítvánnyal, engedje meg a főgymnasium igazgatóságának, hogy az ifjúsági könyvtár javára a tanulóktól a beírás alkalmával mérsékelt díjat szedhessen; különben is ez már sok iskolában szokásban van s a gymnasiumi Rendtartás is megjelöli az ifj. könyvtár gyarapításának ezt a módját; erre azután a városi közgyűlés 1877-ben fölhatalmazta az igazgatót, hogy az ifjúsági könyvtár javára minden tanulótl 30 krt szedhessen.

Ezen intézkedés az ifjúsági könyvtárat biztosította, s itt volt az ideje, hogy a könyvtár célszerű berendezést nyerjen s a gyarapításnak a módja is megjelöltesse. Horvát Sándor, főgymn. tanár volt ekkor a könyvtár gondozója, a ki már előbb az önképző-köri könyvtárról betűrendes czimjegyzéket készített. Mivel a könyvtárlomány nagyobb mértékben gyarapodott és az alsóbb osztályú tanulók is bevonattak az olvasók körébe, nagyon célszerűnek látszott a könyvtárnak két részre: Nagy és kiskönyvtárra való szétválasztása. 1878-ban már önképzőköri, azután ifjúsági nagy és kis könyvtár állott a tanulók használatára. Még ebben az évben elkészült a két nagyobb könyvtárnak szakok szerint besorolt katalógusa, mi által a könyvtár használhatóságban sokat nyert. Az alsóbb osztályok számára állított könyvtár idővel annyira gyarapodott, hogy kívánatosnak látszott osztályok szerint megosztani; Szinger Kornél, főgymn. tanár végze ezt a munkát 1893-ban, a minek az a jó eredménye volt, hogy a könyvtár kezelését megkönnyítette, ezen fölül azonnal föltetszővé lesz mindig a hiány, melynek pótlását a megfelelő osztály érdeke kívánja és mindjárt észre vehetni, hogy milyen könyvek értékesíthetők az osztályok tanulmányi rendjében. Ezek szerint a szegedi főgymnasumban a következő könyvtárak foglalták magukban az 1895—96. év iskolai végén a tanuló ifjúságnak szánt olvasmányokat: Önképző-köri, ifjúsági Nagy- és Kiskönyvtár. Ezek közül a két elsőnek könyvtári jegyzéke szakok szerint volt besorolva, az utolsó betűrendes, az előbbieken megkülönböztetett szakok a következők: I. Vallástudomány. II. Bölcelet, aesthetika, jog. III. Szépirodalom: a) Költői verses művek és drámák. b) Regények. c) Elbeszélések. IV. Történelem, irodalom-történet, korrajz, életrajz, közművelődés. V. Földrajz, útleírás. VI. Nyelvtudomány. VII. Mennyiség- és természettudomány. VIII. Vegyes folyóiratok, lexikonok és különfélék. Az 1895—96. iskolai év végén az önképzőköri könyvtár tartalmazott 1214, a két ifjúsági pedig 2204 kötetet s így a tanuló ifjúság használatára álló könyvtárak 3418 kötetből állottak.

B) Szertárak.

a) Természettani szertár.

A természettani szertárra vonatkozó legrégibb adatok az 1804—05. tanévből valók, melyek szerint ez évben dr. Hemtner Flórián után dr. Scheftsik Alajos vette át a lyceumi természettan tanítását s ezzel egyetemben a múzeum gondozását is. A természettani eszközök száma ekkor mindössze 15 volt s azok is legtöbbször rossz állapotban. Egy 1814-ben írt följegyzés szerint a múzeum legrégibb eszközei 1801-ben vétettek; 1805-ben az eszközök száma 25-tel, 1806-ban 53-mal gyarapodott. 1814—15-ben dr. Scheftsik Alajos piarsita házlfőnök, dr. Szentzy Sándor lyc. igazgató és Hrankay Lőrincz gymn. tanár 11 eszközt ajándékoztak a szertárnak. Dr. Markó Albertnek 1828. évi kimutatása szerint a múzeum szereinek és eszközeinek száma ezen időben 187 volt.

1829-ben dr. Tóth János, kegyesrendi áldozár, a későbbi érdemes népiskolai felügyelő volt a múzeum gondnoka s e tisztet az 1852. év végéig viselte. Az ő fáradhatlan buzgósága s legtöbbször a város nagylelkűsége folytán ezen időszakban szereztetett be a legtöbb és legértékesebb eszköz.

Az 1872—73. tanév elején, mikor a szertár gondozását Tóth Antal, kegyesrendi áldozár, a szegedi népiskolák jelenlegi felügyelője vette át, a physikai tanszerek száma 276 volt.

Az 1879—80. tanév végéig a természettani szertárral egyet képezett a chemiai múzeum; ez év végén a két szertárban összesen 844 készülék volt 6123 frt értékben. 1880—81-ben a két szertár külön választatot.

Jelenleg a természettani szertár vagyonleltára a következő:

I. Mérészközök. 13 drb	55 frt 30 kr. értékben.	
II. Általános mechanika. A szilárd testek mechanikája. 54 drb	535 frt 10 kr.	»
III. A cseppfolyós testek mechanikája. 28 drb	365 frt 30 kr.	»
IV. A légműek mechanikája. 33 drb	404 frt — kr.	»
V. Rezgésstan. Hangtan. 29 drb	401 frt 25 kr.	»
VI. Fénytán. 77 drb	1449 frt 66 kr.	»
VII. Hőtán. 47 drb	710 frt 84 kr.	»
VIII. Delejesség. 12 drb	152 frt 80 kr.	»
IX. Statikai elektromosság. 46 drb	713 frt 30 kr.	»
X. Galvanelektromosság. 64 drb	1431 frt 55 kr.	»
XI. Csillagászat. Meteorologia. 11 drb	156 frt 50 kr.	»
XII. Szerszámok. 33 drb	43 frt 90 kr.	»
XIII. Bútorok. 35 drb	772 frt 40 kr.	»

Összesen 482 drb 7192 frt — kr. értékben.

b) Természettajzi és vegytani szertár.

A természettajzi szertárra vonatkozó adatokat az 1850-ik évtől kezdve találunk intézetünk följegyzései közt, mert ekkor kezdték meg a tárgy szemléltető tanításához szükséges tanszerek beszerzését. A szertár alapját a városi hatóság vetette meg és mint az idevonatkozó följegyzések tanúskodnak, nem kímélte a költséget, hogy az a kor igényeinek megfelelően évről-évre fejlesszessék. Sokban hozzájárultak a szertár gyarapításához a város polgárai és az intézet növendékei, kik a birtokukban levő becsesebb természettajzi tárgyakat a muzeumnak ajándékozták.

A természettajzi szertár egyes szakai u. m. az állattani, növényteni, ásvány- és közettani szakok aszerint fejlődtek, a mint ezt a tárgy terjedelme megkívánta.

A) *Állattani szak.* Mivel az állattan az 50-es években a gymnasium alsóbb osztályaiban adatott elő és csak az állatok külső tulajdonságainak ismertetésére szorítkozott, a tanításnál mint szemléltető taneszközök a faliképek, kitömött állatok, rovar-, csiga- és kagyló-gyűjtemények, borszeszpraeparatumok szerepeltek. A 70-es évekig ezekből a tárgyakból állott az állattani gyűjtemény.

Midőn a 70-es évek elején a természettajzot a gymnasium felsőbb osztályainak anyagába beosztották, az állattan anyaga is bővült, amennyiben kiterjeszkedett az állatboncztanra is a főbb vonásokban. Ekkor vetették meg az állatboncztani csoport alapját a tipikus csontvázakkal és több mint egy évtizeden keresztül fejlesztették ezt a csoportot, megszerezvén a gipsz- és papirmachéból készült szétszedhető boncztani mintákat, állatfejlődési és mikroszkopikus praeparatumokat.

Az állattan tanításánál szemléltető taneszközüln majdnem három évtizeden keresztül használták a Schubert-Virányi-féle táblákat. Újabb beszerzések a 70-es években kezdődnek, midőn megszerezték a Meinhold- és Kupprecht-féle boncztani ábrákat. A felsőbb osztályok számára az Ellsner-féle állat típusok képei, az alsóbb osztályok számára pedig újabban a Leutemann-féle népjellegek, Lehmann-féle állattani atlasz, Gerold és fia állattani képek szereztek meg.

A szertár állattani részének tartalmát a következőkben adjuk :

1. Gerinczesek.

1. Emlősök.

a) Csontváz és csontvázrészecskék	100 darab	156	frt	79	kr.
b) Emberi testminták	12	»	259	»	10 »
c) Kitömött emlősök	25	»	160	»	— »
d) Mikroszkophoz való praeparatumok	60	»	35	»	75 »

2. M a d a r a k.

a) Kitömött madarak .	121 darab	224 frt 65 kr.
b) Tojásgyűjtemény . .	2 »	20 » — »

3. H ü l l ő k é s k é t é l e t ű e k.

a) Szárítva	6 darab	2 frt 40 kr.
b) Borszeszben . .	7 »	25 » — »
c) Papirmachéból .	2 »	27 » — »

4. H a l a k.

a) Szárítva . .	8 darab	21 frt — kr.
b) Borszeszben .	7 »	6 » 10 »

II. P u h a t e s t ű e k.

1. Fejlábúak :

a) szárítva	1 darab	— frt 90 kr.
b) borszeszben	2 »	5 » — »
2. Kagylók	110 »	48 » 50 »
3. Csigák	217 »	81 » 58 »

III. I z e l t l á b ú a k.

1. R o v a r o k.

a) Papirmachéminta	2 darab	20 frt — kr.
b) Rovargyűjtemény	150 »	25 » — »
c) Borszesz praeparatumok	11 »	101 » 90 »
d) Biológiai praeparatumok	28 »	72 » — »

2. S o k l á b ú a k.

a) Borszeszben	2 darab	— frt 50 kr.
--------------------------	---------	--------------

3. P ó k o k.

a) Borszeszben	6 darab	14 frt — kr.
b) Biológiai praeparatum	1 »	5 » — »

4. R á k o k.

a) Szárítva . .	11 darab	7 frt 85 kr.
b) Borszeszben .	38 »	26 » 60 »

IV. F é r g e k.

Borszeszben	5 darab	4 frt 50 kr.
-----------------------	---------	--------------

V. Tüskebőrűek.

a) Száritva	12 darab	7 frt 50 kr.
b) Borszeszben	5 »	5 » — »

VI. Tömlős állatok.

a) Száritva	19 darab	8 frt 60 kr.
b) Borszeszben	5 »	4 » 50 »

VII. Véglények.

Borszeszben	6 darab	4 frt 50 kr.
-------------	---------	--------------

Képek az állatországhoz.

1. Meinhold-féle bonczatani ábrák	6 darab	30 frt — kr.
2. Ruppech-féle bonczatani ábrák .	48 »	60 » — »
3. Elssner-féle állattypusok .	74 »	63 » 45 »
4. Lehmann-féle atlasz . . .	59 »	59 » — »
5. Gerold-féle állattani képek . . .	45 »	82 » — »
		1213 darab 1675 frt 67 kr.

B. *Növénytani szak.* A növénytani szak alapját, mint ez az idevonatkozó följegyzésekből kitűnik, azon herbariumok vetették meg, melyeket részint a tanárok az ország különböző vidékei, részint a tanulók a város környékén gyűjtött növényekből állítottak össze. Több mint két évtizeden keresztül ezeket a gyűjteményeket és a Schubert-Virányi-féle táblákat használták szemléltető eszközökül a tanításnál.

A növénytani oktatásnál szükséges szétszedhető növénytörzsek gyűjtését 1880-ban kezdték meg, és ettől az évtől kezdve gyarapították úgy, hogy jelenleg a virágos növényeket 55 mintán, a virágtalan növényeket pedig 44 mintán mutathatja be a szaktanár.

A növények külső alakjának ösmertetésénél eleintén a Schubert-Virányi-féle képeket használták, később 1889-ben az V. osztály számára a Zippel-Ballmann-féle képeket, az alsóbb osztályok számára pedig 1891-ben a Getold és fia által kiadott füveket és fákat szerezték meg.

Megemlítendő, hogy a növénytani szak, — habár csak ideiglenesen — nagybecsű gyűjteménnyel gazdagodott. Dr. Feichtinger Sándor kir. tanácsos, Esztergom városának főorvosa, reáliskolai igazgató, azon nemes célból kiindulva, hogy hozzájáruljon Szeged kulturális fejlődéséhez, gazdag növénygyűjteményét a városnak ajándékozta. A város hatósága ezt a gyűjteményt a főgymnasium természetrajzi szertárába helyezte el és a szaktanár gondozására bízta. A gyűjteménynek jelenleg könyvtár alakja van, mert a természetrajzi

szertár ekkori gondozójának, Dr. Ormándy Miklós úrnak tanácsára a nemeslelkű adományozó által gondosan rendezett gyűjtemény csoportjait külön-külön díszes könyvalakú tokokba helyezték.

A növénytani szak tartalma és értéke a következő:

1. Száritott virágtalan növények	537 drb	50 frt	— kr.
2. Szárltott virágos növények	2265	20	—
3. Különféle drógák	64	15	80
4. Fatörzsek keresztmetszései	37	3	90
	2423 drb	99 frt	70 kr.

Képek és minták a növényországhoz.

1. Zippel- és Bollmann-féle bel- és külföldi növények	82 drb	90 frt	20 kr.
2. Gerold-féle füvek és fák	75	82	50
3. Lehmann-féle növénytani képek	7	10	50
4. Papirmache minták	99	576	68
5. Mikroskophoz való praeparatumok	22	10	—
	285 drb	769 frt	88 kr.

C) *Ásvány, kőzet és földtani szak.* Az ásvány és kőzet gyűjtemény alapját dr. Horváth Cyrill vetette meg, ki saját költségén 200 drbból álló gyűjteményt vett az intézet számára, melyet dr. Tóth János 466-ra egészített ki, melynek fejlesztéséhez nagyban hozzájárultak azok a kegyesrendi tanárok, kik a bányavidékeken működven, nem mulasztották el az ott található ásványtermékeket összegyűjteni és azokat az Alföld piarista intézeteinek juttatni. Sokat tettek ebben a tekintetben azok a temes- és krassó-szörény-megyei tanulók is, kik a magyar nyelv megtanulása végett Szegedre jöttek; szülőhelyük ásvány- és kőzettermékeivel rótták le hálájukat az intézet iránt. A gymnasium történeti adatai bizonyítják, hogy alig múlt el iskolai év, hogy a tanulók néhány szép példánnyal ne gyarapították volna az ásvány- és kőzetgyűjteményt.

A negyedkorbeli emlősök ásatag csontjaiból is van az intézet szertárában 18 drb, melyek azoknak a szegedi polgároknak szívességéből jutottak az intézet birtokába, kik részint mint töltési vállalkozók, részint mint halászok vagy hajósok akadtak a Tisza medrében ezekre az ősrégi állatmaradványokra.

A szertár ásvány-, kőzet- és földtani szakának tartalma és értéke a következő:

1. Ásványok	563 drb	125 frt	10 kr.
2. Kőzetek	515	163	05
3. Csiga- és kagylókövület	146	29	15
4. Gerinczesek kövületei	18	124	80
	1242 drb	442 frt	10 kr.

D) *Eszközök:*

1. Mikroszkop	4 drb	203 frt 40 kr.
2. Mikroskophoz való eszközök szekrényben	» 5 » — »	
3. Forrasztócső készülék	1 » 15 » — »	
4. Goniometer (kézi)	1 » 14 » — »	
5. Praeparáló eszközök	34 » 12 » 50 »	
	40 drb	249 frt 90 kr.

E) *Bútorzat:* A szertár bútorzatának gyarapodása a városi hatóság áldozatkészsége folytán lépést tartott annak fejlődésével.

A bútorzat jelenleg a következő:

1. Nagyobb szekrény üveges ajtókkal	8 darab	400 frt.
2. Kisebb szekrény üveges ajtókkal	3 »	60 »
3. Bemutatásra való asztal	2 »	30 »
4. Dolgozó asztal	3 »	24 »
5. Szék	3 »	3 »
6. Hordozható lépcső	1 »	2 »
7. Mosdó szekrény	1 »	3 »
8. Szerszám-szekrény	1 »	3 »
	22 darab	515 frt.

A természetrajzi szertár tartalma egészben:

1. Állattani szak	1213 drb	1675 frt 67 kr. ért.
2. Növénytani szak	2708 »	869 » 58 » »
3. Ásvány-, kőzet- és földtani szak	1242 » 442 » 10 » »	5163 drb 2987 frt 35 kr. ért.
Eszközök	40 »	249 » 90 » »
Bútorzat	22 »	515 » — » »
Összesen	5225 drb	3752 frt 25 kr. ért.

Vegytani szertár. A chemiai szertár alapítása egyidejű a physikaiéval, mely a leltárban följegyzett történeti adatok szerint az 1804-ik évre tehető. Míg a chemiát a physikával kapcsolatban tanították, az eszközöket a physikai szertárban helyezték el; csakis akkor választották azokat külön, midőn a chemiát mint külön tárgyat adták elő a gymnasiumban. Az eszközökben és szerekben nem épen szegény szertár a régi épületben egy kisebb szobát foglalt el a VI. osztály szomszédságában, melynek tananyagát képezte a chemia, el volt látva világító gázra berendezett chemiai fülkével.

A célznak megfelelő helyiséget csak akkor nyert, midőn az intézet 1886-ban az új épületbe költözött.

A szertár jelenlegi állapota:

1. A chemiai kísérletekhez szükséges eszközök	180 darab	120 frt — kr.
2. Az elemek és vegyületek	150 »	50 » — »
3. A bútorzat: üveges szekrény	3 »	120 » — »
asztal	3 »	30 » — »
	336 darab	320 frt — kr.

c) Történelmi, földrajzi és régiségi szertár.

A tanintézet és a kegyesrendi ház birtokában levő régi kiadású térképek, nevezetes hazai és világtörténelmi férfiak arczképei s a görög és római klasszikusok tanításához szükséges illusztrált munkák és régi pénzek arról tanúskodnak, hogy a tanári kar a régibb időben is mindig súlyt fektetett a tanítást és tanulást elősegítő szemléltető tárgyakra s azokat nagy gondnal gyűjtögette. Az utódok e téren is iparkodtak a buzgó elődöket követni s megszerezték a földrajz, történelem és a filologia körébe tartozó számos tárgyat, jobbra azok közül, melyeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ajánlott.

Van jelenleg e gyűjteményben :

a) Földrajzi és történelmi térkép	173 drb	1270	frt értékben.
b) Irodalmi és történelmi férfiak arczképei .	90 »	180 »	»
c) Kulturtörténelmi képek és munkák .	95 »	310 »	»
d) Régi pénzek	490 »	53 »	»
	848 drb	1813	frt értékben.

Itt csak azon tárgyakat soroltuk fel, melyek az intézet tulajdonát képezik s nem egyszersmind azokat is, melyek a kegyesrendi ház birtokában vannak.

d) Rajzszer tá r.

Rajzszer tá runk kezdetleges alapját az 1871. évben, vagyis azon időben nyerte, amidőn az intézetet fentartó város gymnasiumi rajztanárul egy külön egyént alkalmazott, mert azon időben választatott el egyszersmind a gymnasiumi rajzterem a városi közös rajziskolától, hol az ideig más városi iskolákkal együtt közös teremben nyert oktatást a gymnasiumi ifjúság is.

A szétválasztás alkalmával egy igen csekély és alig használható elavult minta csomaghoz és néhány sodrony mintához jutottunk.

A város áldozatkészsége azonban csakhamar segített a hiányokon, a mennyiben a hetvenes években legjobb hírnévnek örvendő szerzők műveivel évről-évre gyarapította szer tá runkat, úgyannyira, hogy a midőn jelenlegi palotaszerű helyiségünkbe költöztünk, egy csinos keretet mutathattunk fel a későbbi, gazdagon kiegészített rajzszer tá r képéhez. Legtömegesebb bevásárlás azonban mégis azon időre jut, a midőn a gymnasiumi tanterv módosulásával, a görög-pótló tanfolyam egyik tárgyául a rajz és ábrázoló mértan vétetett.

Ekkor vásároltuk be fokozatosan gipszmintáinkat az állami paedagogium gipszöntőműhelyéből s szereztük be egyszersmind a stereometria tanításánál nagy haszonnal alkalmazható sodrony-mintákat és az ábrázoló mértani magyarázó ábrákat.

Azóla is évről-évre gazdagodik szer tá runk, úgyannyira, hogy most már nem nagy megerőltetéssel jár a szer tá rat folytonosan a kor színvonalán tartani.

Szertárunk jelenlegi állapota a következő :

Üvegezett minta ráma	133 drb	180 frt — kr. értékben.
Iskolai-tábla vonalzó	1 »	4 frt — kr. »
Iskolai-tábla háromszög	2 »	3 frt — kr. »
Szőgmérő	1 »	1 frt 50 kr. »
Sodrony mintaállvány	1 »	5 frt — kr. »
Mérő szalag	1 »	5 frt — kr. »
Különböző szerzőktől lapminták	2050 »	506 frt — kr. »
Gipsz minták	112 »	184 frt — kr. »
Sodrony minták	25 »	20 frt — kr. »
Faminták	8 »	16 frt — kr. »
Préselt papír domborművű minták	48 »	20 frt — kr. »
Összesen	2382 drb	944 frt 50 kr. értékben.

VIII.

Az intézet bevételei és kiadásai.

a) *Bevétel.*

Az intézetet Szeged szab. kir. város tartja fenn; az ő tulajdona az épület, ő viseli az iskola összes költségeit, de hozzájárul az állam is évi 4000 frttal a négy párhuzamos osztály fentartása czímén. Ezen kívül az intézetnek egyedüli jövedelme a tandíj, mely évenként átlag 9000 frtra tehető.

Helybeli ifjú 10 frt 80 krt, vidéki 20 frt 80 krt fizet évi tandíjúl.

Évi bevétel . . . 13000 frt.

b) *Kiadás.*

a) Tanárok illetményére	17985 frt.
b) Szolgák bérére	640 »
c) Épületek fentartására	600 »
d) Helyiségek fűtésére	1180 »
e) Bútorokra, szerelvényekre	246 »
f) Irodai és házi átalányra	876 »
g) Tanszerátalányra	1047 »
h) Az intézeti saját ház béregyenértéke	9000 »
Évi kiadás	31574 frt.

Ezen összegben befoglaltatik az igazgató és 18 kegyesrendi tanárnak, egy rendes és egy kisegítő rajztanárnak, a tornatanárnak és az énektanítónak évi fizetése.

A kegyesrendi tanárok a várostól nyert illetékük mellett még lakásban is részesülnek.

c) *Bevétel 1885/6—1894/5. tandíjából és kiadás az irodai, házi és tan-szerátalány czimén.*

1885—86.	tanévben volt bevétel	3767	frt	12	kr.,	kiadás	1784	frt	42	kr.
1886—87.	»	»	»	3530	»	50	»	1612	»	03
1887—88.	»	»	»	3736	»	10	»	1679	»	—
1888—89.	»	»	»	8127	»	20	»	2357	»	77
1889—90.	»	»	»	7396	»	80	»	1853	»	—
1890—91.	»	»	»	7566	»	50	»	1936	»	41
1891—92.	»	»	»	8033	»	70	»	2163	»	07
1892—93.	»	»	»	7999	»	10	»	2067	»	44
1893—94.	»	»	»	9072	»	50	»	2063	»	—
1894—95.	»	»	»	9623	»	—	»	2556	»	—

Összesen: bevétel 68,852 frt 52 kr., kiadás 20,072 frt 14 kr.

IX.

**A szegedi főgymnasiumban működött kegyesrendi igazgatók és tanárok
1721—1896.**

a) *Igazgatók.*

- Árky Bernát* 1769—71.
Baranyai Zsigmond 1864—6.
Benczik Gábor 1728—30. és 1731—2.
Bielitzky Agoston 1734—6. és 1737—8.
 5 *Bolgár Mihály* 1870—71.
Deáky Károly 1832—9.
Demka Sándor 1722—8. és 1742—3.
Egerváry Ignác 1790—1802.
Ernyősi László 1866—70.
 10 *Fegyveres Konrád* 1744—6.
Grüber József 1839—41.
Gubiczer Ferencz 1818—29.
Guúl János 1713—4.
Herák Celestin 1736—7.
 15 *Horváth Cyrill* 1843—8. és 1858—9.
Karátsonyi Incze 1814—8.
Katona Dénes 1841—3.
Korecz Orbán 1766—8.
KubrÁnszky László 1721—2.
 20 *Lality Elek* 1748—53.

- Lukács Rókus* 1761—2.
Magyar Gábor 1871—96.
Molnár Máté 1738—42.
Murányi Ignác 1802—3.
 25 *Nagy Márton* 1849—58.
Peck Damascén 1768—9.
Petráskó Sándor 1755—7.
Pécsy Domokos 1732—4.
Rakovszky Gergely 1803—5.
 30 *Rátay Egyed* 1753—4., 1762—4. és 1765—6.
Rohrer Antal 1859—60.
Rosinszky Ambró 1743—4.
Schultz Ernő 1746—7.
Somhegyi Ferencz 1860—64.
 35 *Spányik Glysér* 1829—32.
Strobl György 1805—9.
Sümeghy Pál 1848—9.
Szablik István 1784—90.
Szabó Lukács 1747—8.
 40 *Szenczy Elek* 1811—3.
Szepesy Vazul 1757—61.
Szoróczy Vincze 1730—31.
Szluha Ferencz 1771—84.
Sztankovics Miklós 1809—11.
 45 *Tapolcsányi Gergely* 1754—5.
Zsigmondovics Illés 1764—5.

b) *Tanárok.*

- Alber János* tan. 1772—3. Szül. Magyar-Óváron 1753. jul. 7. Megh. Bpestén 1830. jún. 21.
Albert József tan. 1778—81.
Antal Alajos tan. 1832—40. Szül. Zala-Egerszegen 1801 ápr. 3.
Arányi Ágost tan. 1871—86. Szül. Bpestén 1841. szept. 28.
 5 *Arányi Béla* tan. 1865—7. Szül. Bpestén 1844. ápr. 13.
Árky Bernát tan. 1757—8., igazg. 1769—71. Szül. Sárváron (Vas vm.) 1725. Mgh. Szegeden 1784. jún. 18.
Bacskor István tan. 1886—94. Szül. Donavallon (Zólyom vm.) 1845. jan. 2.
Baksay József tan. 1887—90. Szül. Félegyházán 1863. aug. 31.
Balázs Sándor tan. 1828—31. és 1849—50. Szül. Pusztá-Magyaródon (Zala vm.) 1796. okt. 25. Mgh. Tatában 1887. ápr. 6.

- 10 *Baligó János* tan. 1880—85. Szül. Kalocsán 1852. jan. 26. Mgh. Temesvárott 1894. decz. 22.
- Bálint Antal* tan. 1819—26. Szül. Zala-Egerszegen 1777. jan. 18. Mgh. Vácson 1849. jul. 21.
- Balkó György* tan. 1767—9. és 1773—4. Szül. Korponán (Zólyom vm.) 1747. ápr. 13. Mgh. Beszterczen (Erdély) 1797. szept. 26.
- Balogh Sándor* tan. 1893—6. Szül. Szegeden 1869. okt. 5.
- Baranyay Antal* tan. 1792—3. Szül. Zólyomban 1757. máj. 6. Megh. Nyitrán 1837. okt. 25.
- 15 *Baranyai Zsigmond* tan. 1858—64., igazg. 1864—6. Szül. Saáron (Vas vm.) 1814. nov. 26. Mgh. Bpestén 1871. júl. 20.
- Barkovics István*, tan. 1814—9. Szül. Pinnyén (Sopron vm.) 1768. jan. 22. Mgh. Selmeczen 1856. ápr. 30.
- Bartos Ignác*, tan. 1849—50. Szül. Esztelneken (Háromszék) 1817. nov. 1. (Kilépett.)
- Beck Alajos*, tan. 1867—8. Szül. Márm.-Szigeten 1847. nov. 20. Mgh. Bpestén 1895. júl. 15.
- Belányi Hermenegild*, tan. 1726—7., 1729—30. és 1766—7. Szül. Privigyén 1703. júl. 20. Mgh. Breznóbányán 1771. ápr. 22.
- 20 *Belessay István*, tan. 1790—91. Szül. Stomfán (Pozsony vm.) 1763. aug. 5. (Vil. pap lett 1812.)
- Benczik Gábor*, igazg. 1728—30 és 1731—2. Szül. Nagy-Kállóban (Szabolcs vm.) 1699. aug. 19. Mgh. Nyitrán 1732. decz. hóban.
- Bendik Ferencz*, tan. 1821—9. Szül. Breznóbányán (Zólyom vm.) 1785. nov. 6. Mgh. Budán 1844. decz. 4.
- Benyák Bernát*, tan. 1769—70. és 1798—1802. Szül. Komáromban 1745. decz. 26. Mgh. Selmeczen 1829. márcz. 1.
- Berczelyi Károly* tan. 1767—8 Szül. Berczelyen (Nógrád vm.) 1748. szept. 1. Mgh. Magy.-Óváron 1801. jan. 9.
- 25 *Berényi Keresztély*, tan. 1764—5. Szül. Ócsán (Pest vm.) 1742. decz. 22. Mgh. Nagy-Károlyban 1793. aug. 13.
- Berkes Imre* tan. 1869—71. Szül. Bpestén 1849. márcz. 15. (Kilépett 1888.)
- Bernácsky Ambró* tan. 1744—6. Szül. Magyar-Óváron 1714. jún. 27. Mgh. Mrm.-Szigeten 1761. szept. 7.
- Bertalan Alajos* tan. 1879—84. Szül. Vácson 1843. jún. 20.
- Berzay Elek* tan. 1850—64. Szül. Loóson (Sopron vm.) 1815. aug. 20. Mgh. Tatában 1895. decz. 24.
- 30 *Beznák Károly* tan. 1795—1802. Szül. Beznákfalván (Nyitra vm.) 1750. márcz. 21. Megh. Veszprémben 1808. febr. 27.
- Bielek László* tan. 1792—5. Szül. Kisucza-Ujhelyen (Trencsén vm.) 1744. aug. 25. Megh. Kőszegen 1807. nov. 14.

- Bielitzky Ágoston** igazg. 1734—6. és 1737—8. Szül. Privigyén 1693. nov. 23. Megh. Szegeden 1738. jan. 18.
- Bielitzky Pál** tan. 1807—11. Szül. Privigyén 1777. jun. 16. Megh. Trencsénben 1850. decz. 12.
- Biró Dávid** tan. 1748—50. Szül. Győrött 1713. Megh. Szt.-Annán (Arad vm.) 1773. jún. 10.
- 35 **Bite Béla** tan. 1894—6. Szül. Kecskeméten 1869. nov. 6.
- Boldis Sámuel** tan. 1863—4. Szül. Selmeczen 1843. jan. 5. (Kilépett.)
- Bolgar Mihály** tan. 1867—9., igazg. 1870—71. Szül. Kökényesen (Nógrád vm.) 1835. szept. 24. Megh. u. ott 1879. júl. 15.
- Bolgar Mihály** tan. 1891—2. Szül. Gyerken (Hont vm.) 1861. szept. 1. Megh. Veszprémben 1895. márcz. 10.
- Borsos Dénes** tan. 1725—6. és 1732—3. Szül. Mindszenten (Csongrád vm.) 1706. okt. 3. Megh. Kecskeméten 1761. szept. 16.
- 40 **Botka Albert** tan. 1764—5. Szül. Kókán (Pest vm.) 1729. Megh. Szt.-Annán (Arad vm.) 1778. máj. 11.
- Brandeisz Cyprián** tan. 1771—2. Szül. Gajáron (Pozsony vm.) 1745. május 16. Megh. Korponán 1809. aug. 19.
- Brogyáni László** tan. 1803—5. Szül. Brogyánban (Bars vm.) 1776. jan. 2. (Vil. pap lett 1812.)
- Budavári József** tan. 1870—91. Szül. Rózsahegyen (Liptó vm.) 1844. ápr. 30.
- Budaváry (Kricska) József** tan. 1859—70. Szül. Rózsahegyen 1813. decz. 22.
- 45 **Csaby József** tan. 1807—9. Szül. Gyülevészen (Sopron vm.) 1757. decz. 25. Megh. Léván 1829. aug. 24.
- Csaplár Benedek** tan. 1853—67. Szül. Duna-Szerdahelyen 1821. jan. 3.
- Csansánszky Bertalan** tan. 1805—6. Szül. Privigyén 1781. okt. 30. Mgh. Trencsénben 1831. febr. 28.
- Csákós Elek** tan. 1850—53. Szül. Veszprémben 1818. nov. 26. Mgh. Debreczenben 1869. nov. 3.
- Csegezy Ignác** tan. 1836—40. és 1850—51. Szül. Egerben 1800. máj. 9. Mgh. Nagy-Becskereken 1891. szept. 8.
- 50 **Cseh Ferencz** tan. 1849—50. Szül. Szegeden 1809. jul. 5. Mgh. Debreczenben 1883. márcz. 11.
- Cserbay Lipót** tan. 1805—7. Szül. Nagy-Tapolcsányban (Nyitra vm.) 1777. nov. 15. Mgh. Kecskeméten 1849. decz. 31.
- Cserép Sándor** tan. 1877—96. Szül. Félégyházán 1849. nov. 12.
- Cserkúti (Czeh) József** tan. 1854—64. Szül. Vácson 1816. nov. 2. Mgh. Szegeden 1864. nov. 30.
- Csertő Antal** tan. 1884—6. Szül. Sátoralja-Ujhelyen (Zemplén vm.) 1856. okt. 27. Mgh. Szegeden 1886. okt. 25.

- 55 *Czabay Sándor* tan. 1762—3. Szül. Kerepesen (Pest vm.) 1744. ápr. 30.
Mgh. Veszprémben 1800. márcz. 20.
Czímber Andor tan. 1824—5. Szül. Szombathelyen 1795. jan. 27. Mgh.
Kolozsvárott 1850. okt. 13.
Czingel Márton tan. 1803—5. Szül. Jerhova (?) 1783. nov. 6. (Kilép-
ett 1806.)
Czirbusz Géza tan. 1884—8. Szül. Kassán 1853. szept. 7.
Czoma Ferencz tan. 1781—4.
- 60 *Dániel Benedek* tan. 1754—5. és 1764—5. Szül. Erzsébvárosban (Erdély)
1734. nov. 30. Mgh. u. ott 1812. márcz. 19.
Deák János tan. 1855—6. Szül. Habókán (Árva vm.) 1820. jun. 4.
(Kilépett 1857.).
Deák Menyhért tan. 1726—8. Szül. Jászberényben 1702. nov. 24.
Deák Károly igazg. 1832—9. Szül. Komáromban 1786. okt. 27. Mgh.
Szegeden 1839. febr. 18.
Demeter Alajos tan. 1844—7. Szül. Kecskeméten 1805. július 25.
Mgh. Kecskeméten 1858. nov. 18.
- 65 *Demeter Imre* tan. 1860—61. Szül. Kecskeméten 1841. márczius 20.
(Kilépett).
Deményi László tan. 1734—5. Szül. Trencsénben 1711. május 26.
Mgh. Korponán 1761. okt. 28.
Demka Sándor igazg. 1722—8. és 1742—3. Szül. Nyitrán 1691. aug.
20. Mgh. Kecskeméten 1760.
Dezső János tan. 1838—42. Szül. Répcze-Szemerén (Sopron vm.)
1804. decz. 22. Mgh. Nyitrán 1878. aug. 14.
Diviaczky János tan. 1758—60. Szül. Privigyén 1727. Mgh. Korponán
1775. okt. 16.
- 70 *Dobay Elek* tan. 1848—49. Szül. Léván 1804. decz. 5. Mgh. u. ott
1879. június 1.
Domanek Alajos tan. 1848—49. Szül. Körös-Ladányban (Békés vm.)
1817. decz. 28. Mgh. Tataiban 1893. május 24.
Domby Mihály tan. 1804—5. Szül. Mindszenten (Csongrád vm.) 1756.
május 3. Mgh. Debreczenben 1828. április 16.
Dorinecz Krysostom tan. 1742—3. Szül. Mosócson (Nyitra vm.) 1713.
febr. 6. Mgh. 1794. okt. 23.
Dugonics András tan. 1761—2. Szül. Szegeden 1740. okt. 18. Mgh.
u. ott 1818. júl. 26.
- 75 *Ege Sándor* tan. 1766—7. Szül. Budapesten 1744. szept. 11. Mgh.
Trencsénben 1809. okt. 8.
Egerváry Ignác tan. 1777—80. igazg. 1790—1802. Szül. Zala-Eger-
szegen 1751. márcz. 12. Mgh. Budapesten 1809. ápr. 26.
Egerváry Lőrincz tan. 1753—4.

- Eiszler József* tan. 1842—6. Szül. Magyar-Óváron 1812. decz. 16. Mgh. Bécsben 1876. jan. 11.
- Elekes János* tan. 1803—4. Szül. Gyergyó-Ujfaluban (Csik vm.) 1779. febr. 16. Mgh. Veszprémben 1816. júl. 4.
- 80 *Ernyősi László* tan. 1864—6. igazg. 1866—70. Született Székesfehérváron 1821. márczius 11. Meghalt Nagy-Becskerekén 1873. augusztus 21.
- Fábiáni Kelemen* tan. 1734—5. Szül. Nagy-Szombatban 1692. aug. 12.
- Farkas László* tan. 1880—90. Szül. Kecskeméten 1841. jan. 4. Megh. Tatában 1896. jan. 15.
- Fabri Jeromos* tan. 1803—5. Szül. Korponán 1759. jún. 1. Mgh. Márm.-Szigeten 1824. jan. 28.
- Fegyveres (Zbojni) Konrád* igazg. 1744—6. Szül. Privigyén 1705. nov. 15. Mgh. u. ott 1781. okt. 12.
- 85 *Fegyveres (Zbrojni) Placid* tan. 1726—8. Szül. Privigyén 1699. decz. 27. Mgh. Breznóbányán 1775. okt. 9.
- Fekete Ipoly* tan. 1891—6. Szül. Esztergomban 1858. nov. 5.
- Fett Joákim* tan. 1749—50. Szül. Deésen (Szolnok-Doboka vm.) 1727. Mgh. Bécsben 1765. márcz. 26.
- Fiala Jakab* tan. 1724—5. és 1726—8. Szül. Rákoson (Zemplén vm.) 1696. febr. 2. Mgh. Breznóbányán 1733.
- Finda Antal* tan. 1892—6. Szül. Muzsajon (Sopron vm.) 1868. jan. 14.
- 90 *Firtinger Jakab* tan. 1878—91. Szül. Bpsten 1850. jan. 8.
- Fischer Gábor* tan. 1780—86.
- Fitos Antal* tan. 1822—3. és 1831—2. Szül. Liezkón (Zala vm.) 1783. ápril 7. Mgh. Márm.-Szigeten 1859. jan. 11.
- Franyó Rajmund* tan. 1729—31. Szül. Jászberényben 1700. jan. 24. Mgh. Kecskeméten 1782. jún. 23.
- Freivilig Egyed* tan. 1765—6.
- 95 *Gabrich István* tan. 1764—5. és 1768—9. Szül. Szegeden 1741. febr. 12. Mgh. Debreczenben 1817. aug. 30.
- Galauner János* tan. 1784—7.
- Galgóczy Ignác* tan. 1846—9. Szül. Székes-Fehérváron 1806. febr. 23. (Kilépett 1872.)
- Gara András* tan. 1776—9. Szül. Jász-Ladányban 1754. aug. 25. Mgh. S.-A.-Ujhelyen 1824. jan. 23.
- Gerschlacher József*, tan. 1790—96. Szül. Magyar-Óváron 1753. febr. 14. Mgh. Kőszegen 1805. ápr. 6.
- 100 *Gróf Demjén*, tan. 1730—31. Szül. Fraknóban (Sopron vm.) 1710. nov. 5. Mgh. Breznóbányán 1762. ápr. 28.
- Grosser János*, tan. 1809—17. Szül. Ó-Becsén (Bács vm.) 1779. jan. 28. Mgh. Bpsten 1847. okt. 30.

- Grüber József** tan. 1807—9. és 1829—31. igazg. 1839—41. Szül. Nyitrán 1788. márcz. 9. Mgh. Vácson 1873. aug. 26.
- Gubanóczy Krizosztom** tan. 1772—3. Szül. Székes-Fehérváron 1747. nov. 25. Mgh. Privigyén 1805. nov. 25.
- Gubiczer Ferencz** tan. 1814—7. igazg. 1818—29. Szül. Veszprémben 1783. nov. 21. Mgh. u. ott 1857. jún. 20.
- 105 **Guúl János** igazg. 1813—4. Szül. Nagy-Váradon 1754. ápr. 25. Mgh. Nyitrán 1826. jan. 8.
- Guttmann István** tan. 1811—3. Szül. Magy.-Óváron 1792. nov. 3. (Kilépett 1813.)
- Gyalókay Ferencz** tan. 1862—5. Szül. Veszprémben 1817. okt. 9. Mgh. S.-A.-Ujhelyen 1880. nov. 10.
- Hadady Géza** tan. 1891—5. Szül. Szabadkán 1869. nov. 29.
- Hajnal Imre** tan. 1878—90. Szül. Félegyházán 1851. máj. 12.
- 110 **Halmi László** tan. 1867—9. Született Etyeken (Fehér vm.) 1842. jún. 16.
- Halványi János** tan. 1840—43. Szül. Dubován (Zólyom vm.) 1811. nov. 14. Mgh. Bpestén 1864. decz. 22.
- Hank Henrik** tan. 1774—6. Szül. Szegeden 1747. Mgh. u. ott. 1778. szept. 21.
- Hangay Zakariás** tan. 1731—2. Szül. Szt.-Benedeken (Bars vm.) 1708. nov. 3. Mgh. Breznóbányán 1766. máj. 2.
- Hannulik János** tan. 1778—80. Szül. Predméren (Trencsén vm.) 1745. júl. 22. Mgh. Nagy-Károlyban 1816. szept. 3.
- 115 **Harmath Gergely** tan. 1883—4. Szül. Mocson (Kolos vm.) 1846. márcz. 8. (Kilépett 1886.).
- Hartl Ferencz** tan. 1838—9. és 1846—7. Szül. Tatában 1814. febr. 25. Mgh. Temesvárott 1874. febr. 10.
- Hájos Gáspár** tan. 1758—9. és 1768—9. Szül. Jászberényben 1724. május 1. Mgh. Szegeden 1785. szept. 24.
- Hegedűs Alajos** tan. 1793—5. Szül. Szegeden 1761. júl. 25. Mgh. Bpestén 1843. febr. 13.
- Hegy József** tan. 1802—7. Szül. Nemes-Szecsődön (Vas vm.) 1756. máj. 15. Mgh. Veszprémben 1826. ápr. 21.
- 120 **Hemtnér Flóris** tan. 1795—1804. Szül. Szt.-Györgyön 1757. aug. 16. Mgh. Pozsonyban 1819. jún. 21.
- Herák Celestin** igazg. 1736—7. Szül. Liptó-Szt.-Miklóson 1699. febr. 16. Mgh. Veszprémben 1748.
- Hoffmann Amadé** tan. 1756—7.
- Hoffman Ignác** tan. 1823—6. és 1851—4. Szül. Vácson 1798. márcz. 14. Mgh. Beszterczén (Erdély) 1865. jan. 11.

- Hoffman Sebestyén* tan. 1768—71. Szül. Mosonyban 1748. aug. 6.
Mgh. Magy.-Óváron 1824. nov. 7
- 125 *Holli Dániel* tan. 1758—9. Szül. Puchón (Trencsén vm.) 1735. júl. 16.
Mgh. Privigyén 1811. okt. 1.
Homolay Taddé tan. 1762—3. Szül. Szt.-Benedeken (Bars vm.) 1727.
Mgh. Tokajban 1783. febr. 21.
Horányi Elek tan. 1763—4. Szül. Budán 1736. febr. 15. Mgh. Bpestén
1809. szept. 9.
Horeczky Elek tan. 1773—4. Szül. Offenbányán 1745. Mgh. 1784. jún. 21.
Horkay Ágoston tan. 1762—3. Szül. Trencsénben 1729. Mgh. Korponán
1785. júl. 4.
- 130 *Horváth Cyrill* tan. 1829—43, igazg. 1843—8. és 1858—9. Szül.
Kecskeméten 1804. okt. 17. Mgh. Bpestén 1884. nov. 6.
Horváth Ferencz tan. 1858—62. Szül. Keszthelyen (Zala vm.) 1825.
márcz. 7. Mgh. Nyitrán 1884. máj. 6.
Horváth György tan. 1882—4. Szül. Keszthelyen (Zala vm.) 1858. jan. 27.
Horváth Mihály tan. 1737—8. és 1739—41. Szül. Nyitrán 1711. Mgh.
Budapestén 1752. febr. 7.
Horváth Nándor tan. 1788—90. Szül. Győrben 1759. febr. 12. Mgh.
Magy.-Óváron 1802. febr. 24.
- 135 *Horvát Sándor* tan. 1870—79. Szül. Csepregen (Sopron vm.) 1844.
május 2.
Hranák Tamás tan. 1726—7. és 1728—9. Szül. Bisztricsényben (Bars
vm.) 1701. szept. 22.
Hrankay Lőrincz tan. 1807—19. Szül. Kisucza-Ujhelyen (Trencsén mv.)
1777. máj. 5. Mgh. Rózsahegyén (Liptó vm.) 1849. jún. 15.
Hubert Taddé tan. 1811—5. Szül. Alsó-Aznakon (Nyitra vm.) 1787.
márcz. 4. Mgh. Szegeden 1825. decz. 11.
Hulinyi Jónás tan. 1731—2. Szül. Turócz-Szt.-Mártonban 1711. ápr.
2. Mgh. Vácson 1777. júl. 8.
- 140 *Hutter Antal* tan. 1836—42. Szül. Miskolczon 1797. márcz. 4. Mgh.
Léván 1863. júl. 8-án.
Hyross Sámuel tan. 1759—60. Szül. Zsolnán (Trencsén vm.) 1739.
szept. 5. Mgh. Vácson 1814. okt. 10.
Issekutz Szaniszló tan. 1766—7. Szül. Ebesfalván (Erdély) 1748. jan.
12. Mgh. Beszterczén 1817. jan. 12.
Istvánfy Ferencz tan. 1806—7. Szül. Gyergyó-Remetén 1785. decz.
4. Mgh. Dés-Aknán 1809. nov. 4.
Iványi István tan. 1867—8. és 1871—2. Szül. Lugoson 1845. decz.
18. (Kilépett 1876.)
- 145 *Jacger Ferencz* tan. 1757—8. Szül. Bpestén 1735. jan. 6. Mgh. Márm.-
Szigeten 1799. jún. 11.

- Jajczay József* tan. 1810—12. Szül. Vereskőn (Pozsony vm.) 1789. márcz. 18. (Kilépett 1813.)
- Jellosics Endre* tan. 1817—20. Szül. Tatában 1791. nov. 30. Mgh. Budán 1862. jún. 19.
- Jandesz János* tan. 1733—4. és 1737—8. Szül. Hradeken (Nyitra vm.) 1715. aug. 25.
- Jankó Imre* tan. 1815—20. és 1842—3. Szül. Duna-Szerdahelyen (Csallóköz) 1786. okt. 19. Mgh. Szt.-Györgyön 1867. máj. 18.
- 150 *Janky Károly* tan. 1870—71. Szül. Csákváron (Fehér vm.) 1842. január 5.
- Jászay Rezső* tan. 1895—6. Szül. Kis-Tapolcsányban (Bars vm.) 1871. márczius 30.
- Jurenák Antal* tan. 1872—3. Szül. Szentesen (Csongrád vm.) 1853. május 9. (Kilépett 1874.)
- Kalocsay Kelemen* tan. 1744—5. Szül. Győrben 1714. szept. 14.
- Karaba Ágoston* tan. 1767—8. Szül. Maduniczon (Nyitra vm.) 1731. márcz. 10. Mgh. Privigyén 1802. máj. 13.
- 155 *Karátsonyi Incze* tan. 1780—82. igazg. 1814—8. Szül. Darnón (Csallóköz) 1757. jan. 28. Mgh. Szegeden 1833. okt. 5.
- Karátsonyi Miklós* tan. 1891—3. Szül. Szamos-Újváron 1858. nov. 21. (Kilépett 1893.)
- Karnai Alajos* tan. 1871—3. Született Tatában 1841. június. 1. (Kilépett).
- Kasznitz József* tan. 1780—87. Szül. 1760. Mgh. Budapesten 1790. február 27.
- Katona Dénes* tan. 1815—21. és 1834—7., igazg. 1841—3. Szül. Dercsikán (Csallóköz) 1782. szept. 24. Mgh. S.-A.-Újhelyen 1874. június 9.
- 160 *Kácsor Keresztély* tan. 1733—4. Szül. Budapesten 1710. nov. 28. Mgh. u. ott 1792. aug. 28.
- Keiser Ignác* tan. 1735—7. Szül. Budapesten 1716.
- Kertész László* tan. 1809—10. Szül. Ásványon (Győr vm.) 1789. máj. 29. (Kilépett 1810.)
- Keszler Károly* tan. 1840—42. Szül. Kőszegen 1813. okt. 14.
- Keszthelyi Endre* tan. 1874—5. Szül. Pécsen 1847. decz. 22. Mgh. Nagy-Kanizsán 1890. júl. 15.
- 165 *Kibling József* tan. 1761—2.
- Kiss Adorján* tan. 1737—9. Szül. Jászberényben 1716. okt. 7. Megh. Veszprémben 1801. febr. 17.
- Kiss István* tan. 1753—4. Szül. Kalocsán 1733. júl. 1. Megh. Szegeden 1804. febr. 5.

- Kiss Tamás* tan. 1783—90. és 1795—6. Szül. Szegeden 1751. okt. 18.
Mgh. Kecskeméten 1823. május 25.
- Klassentz Ágoston* tan. 1733—4. Született Galgócson (Nyitra vm.)
1712. jan. 25.
- 170 *Knap Mihály* tan. 1820—29. Szül. Endrődön (Békés vm.) 1789. aug. 5.
Mgh. Vácson 1862. aug. 30.
- Kocsis (Szegedi) Frigyes* tan. 1722—5. Szül. Szegeden 1699. jún. 5.
Mgh. Szt.-Annán (Arad vm.) 1785. május 1.
- Komjáthy József* tan. 1811—2. Szül. Tatában 1785. aug. 8. Mgh.
Kecskeméten 1840. márcz. 11.
- Korecz Lőrincz* tan. 1834—44. és 1854—6. Született Handlován
(Nyitra vm.) 1805. aug. 15. Mgh. Rózsahegyén 1871. május 4.
- Korecz Orbán* igazg. 1766—8. Szül. Bossányban (Nyitra vm.) 1726.
okt. 4. Mgh. Kecskeméten 1808. ápril 23.
- 175 *Koroda Teofil* tan. 1752. és 1762—3. Szül. 1731. Mgh. Trencsénben
1787. szept. 21.
- Korompay Antal* tan. 1869—70. Szül. Vámos-Györkőn (Heves vm.)
1845 jan. 17. Mgh. Szt.-Györgyön 1882. jún. 2.
- Kovács Antal* tan. 1766—7.
- Kovács Béla* tan. 1864—7. Szül. Kecskeméten 1839. szeptember 27.
(Kilépett.)
- Kovács János* tan. 1864—5. és 1889—96. Szül. Kecskeméten 1841.
szept. 13.
- 180 *Kovács József* tan. 1886—9. Szül. Nyitrán 1861. máj. 22.
- Kovács Pál* tan. 1876—9. Szül. Kecskeméten 1854. szept. 10. Mgh.
Nagy-Becsikereken 1889. júl. 10.
- Kósa István* tan. 1815—6. Szül. Komáromban 1796. jan. 30. (Kilépett
1819.)
- Kőszegi Szaniszló* tan. 1739—40. Szül. Pruzsinán 1708. Mgh. Nyitrán
1778. jún. 22.
- Kubránszky László* igazg. 1721—2. Szül. Privigyén 1684. nov. 24.
Mgh. Nyitrán 1739.
- 185 *Kurtz Egyed* tan. 1775—6. Szül. Szegeden 1751. febr. 13. Mgh. Nagy-
Károlyban 1826. decz. 10.
- Kustár Ignác* tan. 1857—70. Szül. Kalocsán 1813. jan. 23.
- Laczkó Ambró*, tan. 1763—4. Szül. Bpsten 1741. aug. 27. Mgh.
S.-A.-Ujhelyen 1812. decz. 11.
- Lajos János* tan. 1864—5. Szül. Debreczenben 1823. máj. 5. (Kilépett.)
- Lality Elek* tan. 1740—42. igazg. 1748—53. Szül. Szegeden 1713.
Mgh. Szt.-Annán (Arad vm.) 1776. ápr. 27.
- 190 *Lanczinger János*, tan. 1805—6. Szül. Vácson 1782. máj. 25. Mgh.
Privigyén 1818. ápr. 8.

- Lang Fülöp* tan. 1743—6. Szül. Bécsben 1718. okt. 22. Mgh. Magyar-Óváron 1799. febr. 26.
- Lapónyi Alajos* tan. 1830—31. Szül. Marikován (Trencsén vm.) 1803. febr. 20. Mgh. Temesváron 1849. júl. 17.
- Latkóczy Norbert* tan. 1793—9. Szül. Karancs-Berényben (Nógrád vm.) 1773. ápr. 24. (Kilépett 1799.)
- Lauch János* tan. 1873—4. és 1887—91. Szül. Aranyos-Maróton (Bars vm.) 1848. máj. 15.
- 195 *Laun Henrik* tan. 1723—6. Szül. Nyulason (Győr vm.) 1696. okt. 14.
- Lechner Imre* tan. 1854—8. Szül. Duna-Földváron 1809. szept. 13. Mgh. Kulán (Bács vm.) 1862. nov. 10.
- Leday Lénárt* tan. 1733—4. Szül. Oszlányban (Bars vm.) 1708. máj. 9. Mgh. Privigyén 1780. jún. 4.
- Lekics Glycér* tan. 1763—4. Szül. Budán 1743. Mgh. u. ott 1779. júl. 21.
- Lelkes Ágoston* tan. 1785—90. Szül. Zsélyben (Pozsony vm.) 1749. márcz. 28. Mgh. Sátoralja-Ujhelyen 1816. decz. 4.
- 200 *Lengyel Bódog* tan. 1759—61.
- Lengyel Domokos* tan. 1767—8. Szül. Korponán 1748. nov. 3. Mgh. Privigyén 1822. szept. 9.
- Lengyel József* tan. 1849—50. Szül. Kosdon (Nógrád vm.) 1815. febr. 4. Mgh. Tatában 1890. okt. 12.
- Lepáczek Mátyás* tan. 1820—22. Szül. Trsztenán (Árva vm.) 1789. decz. 18. Mgh. Szt.-Györgyön 1863. decz. 19.
- Letavai Sándor* tan. 1823—8. Szül. Szebedrázson (Zólyom vm.) 1781. szept. 27. Mgh. Tatában 1854. jan. 29.
- 205 *Lezó Ferencz* tan. 1821—3. Szül. Érsek-Újváron 1794. nov. 6. Mgh. Kolozsvárott 1846. okt. 11.
- Lévay Zsigmond* tan. 1825—8. és 1840—42. Szül. Tatában 1800. máj. 4. Mgh. Nagy-Károlyban 1869. aug. 18.
- Linczenpolcz Bertalan* tan. 1806—7. Szül. Szombathelyen. 1787. (Kilépett 1807.)
- Litsmann Alajos* tan. 1797—1801. Szül. Debreczenben 1781. jan. 21.
- Lukács Rókus* igazg. 1761—2. Szül. 1718. Mgh. Debreczenben 1795. decz. 21.
- 210 *Madarász Pál* tan. 1889—96. Szül. Nagy-Kanizsán (Zala vm.) 1861. jún. 25.
- Magyarász Incze* tan. 1846—8. és 1860—4. Szül. Zalabéren (Zala vm.) 1896. okt. 31. Mgh. Kaposváron (Somogy vm.) 1886. aug. 6.
- Magyar Gábor* tan. 1865—6. és 1867—71., igazg. 1871—96. Szül. Félégyházán 1842. jan. 10.
- Mannhart Ignác* tan. 1829—30. Szül. Esztergomban 1800. ápr. 13. Mgh. Veszprémben 1857. febr. 21.

- Markó Albert* tan. 1817—21. és 1828—9. Szül. Nagy-Tapolcsányban (Nyitra vm.) 1788. ápr. 23. Mgh. Bpestén 1862. márcz. 4.
- 215 *Markos Imre* tan. 1882—7. Szül. Devecserben (Veszprém vm.) 1855. okt. 15. (Kilépett 1888.)
- Markovics Simon* tan. 1734—5. Szül. Zborón (Sáros vm.) 1711. jún. 28.
- Maross Lénárt* tan. 1790—93.
- Martin Péter* tan. 1872—80. Szül. Kis-Komlóson (Torontál vm.) 1847. október 5.
- Martissek Mátyás* tan. 1813—7. Szül. Váradon (Nyitra vm.) 1769. máj. 8. Mgh. Korponán 1840. nov. 13.
- 220 *Maywald József* tan. 1872—3. Szül. Bpestén 1849. júl. 23.
- Márton Demeter* tan. 1727—8. Szül. Zala-Egerszegen 1702. szept. 10.
- Márton József* tan. 1848—9.
- Merényi Lajos* tan. 1875—7. Szül. Bpestén 1851. szept. 2.
- Metter Péter* tan. 1738—9. és 1745—6. Szül. Pápán (Veszprém vm.) 1713. Mgh. Szegeden 1763. jun. 11.
- 225 *Mezey Anzelm* tan. 1807—9. Szül. Vácson 1787. augusztus 10. (Kilépett 1809.)
- Mészáros József* tan. 1878—9. Szül. Félegyházán 1852. júl. 18.
- Mihalik Pál* tan. 1822—6. és 1831—4. Szül. Léván 1791. okt. 14. Mgh. Kecskeméten 1866. szept. 2.
- Mlinkay Alajos* tan. 1772—8. Szül. Szt. Benedeken (Bars vm.) 1741. júl. 17. Mgh. Korponán 1810. nov. 18.
- Modrovsky Farkas* tan. 1761—2. Szül. Vácson 1726. Mgh. Kis-Szebenben 1775. jún. 9.
- 230 *Molnár Máté* igazg. 1738—42 Szül. Jánosházán (Vas vm.) 1707 jan. 8. Mgh. Debreczenben 1748.
- Molnár Mátyás* tan. 1829—36. Szül. Nyitrán 1788. máj. 20. Mgh. Nagy-Károlyban 1849. szept. 23.
- Molnárovcics János* tan. 1734—6. Szül. Szt.-Benedeken (Bars vm.) 1705. márcz. 6.
- Móczár József* tan. 1893—5. Szül. Félegyházán 1869. szept. 30.
- Mosel Miksa* tan. 1739—40. Szül. Budán 1705. ápr. 19.
- 235 *Murányi Ignác* igazg. 1802—3. Szül. Korponán 1742. szept. 30. Mgh. Privigyén 1820. nov. 8.
- Musenits Julian* tan. 1777—8.
- Nachtigal Jakab* tan. 1841—4. Szül. Bpestén 1812. júl. 27. Mgh. Nyitrán 1862. decz. 20.
- Nagy Ferencz* tan. 1890—93. Szül. Debreczenben 1865. aug. 3. Mgh. u. ott. 1893. szept. 16.

- Nagy Jeromos* tan. 1747—9. Szül. Nagy-Váradon 1721. decz. 31. Mgh. Vácson 1803. máj. 14.
- 240 *Nagy Márton* tan. 1831—4. és 1847—9., igazg. 1849—58. Szül. Muzslán (Esztergom vm.) 1804. okt. 6. Mgh. Szt.-Györgyön 1873. ápr. 5.
- Nagy Tamás* tan. 1796—7.
- Nagyvendég* *Elek* tan. 1834—40. Szül. Szempczen (Pozsony vm.) 1790. ápril 12. Mgh. Veszprémben 1844. decz. 1.
- Náray Dávid* tan. 1797—1801. Szül. Szombathelyen 1777. máj. 20. Mgh. Kecskeméten 1850. márcz. 25.
- Neichl László* tan. 1790—92. Szül. Székes-Fehérváron 1755. febr. 24. Mgh. Bpsten 1802. febr. 21.
- 245 *Német Alajos* tan. 1822—9. Szül. Vámos-Családön (Vas vm.) 1796. decz. 19. Mgh. Podolinban 1867. ápr. 5.
- Németh Elek* tan. 1741—2. Szül. Szarvason (Békés vm.) 1724. Mgh. Kalocsán 1795. ápr. 12.
- Németszeghy István* tan. 1787—90.
- Novák József* tan. 1795—7. Szül. Ausztriában 1763. febr. 14. Mgh. Magy.-Óváron 1799. máj. 30.
- Obelcz József* tan. 1871—2. és 1873—7. Szül. Kis-Teremián (Torontál vm.) 1849. júl. 31. Mgh. Török-Becsén 1895. szept. 5.
- 250 *Oláh József* tan. 1867—71. Szül. Vácson 1843. márcz. 14. Mgh. Márm.-Szigeten 1874. nov. 6.
- Oraftsik József* tan. 1890—96. Szül. Podolinban 1866. júl. 23.
- Ordódy Adorján* tan. 1737—8. Szül. Vétebén (?) (Nyitra vm.) 1713. jan. 6.
- Ormándy Miklós* tan. 1884—8. Szül. Tölgyesen (Hont vm.) 1846. szept. 28.
- Ovsiák Alajos* tan. 1842—5. Szül. Lipniczán (Árva vm.) 1814. ápr. 21. Mgh. Kolozsvárott 1863. jan. 16.
- 255 *Palczer Károly* tan. 1858—9. Szül. Kolozsvárott 1835. jan. 25. (Kilépett 1863.)
- Palkovics Károly* tan. 1873—5. Szül. Vácson 1849. okt. 31.
- Pallos József* tan. 1826—8. Szül. Duna-Földváron (Tolna vm.) 1795. márcz. 25. Mgh. Kalocsán 1857. máj. 29.
- Pallyó Endre* tan. 1843—8. Szül. Varanon (Zemplén vm.) 1806. nov. 17. Mgh. Rózsashegyen 1857. nov. 14.
- Pap József* tan. 1870—73. és 1875—96. Szül. Szegeden 1846. júl. 16.
- 260 *Pap nep. János* tan. 1877—9. és 1885—96. Szül. Szegeden 1843. szept. 27.
- Parádi (Pomp) Kálmán* tan. 1866—70. Szül. Bpsten 1841. ápr. 25. (Kilépett 1871.)
- Parlay Lőrincz* tan. 1730—31. Szül. 1707. (Kilépett.)

- Pataky Fábrián* tan. 1754—5. Szül. Sáros-Patakon (Zemplén vm.) 1723. Mgh. Nagy-Károlyban 1771. szept. 12.
- Patonyi László* tan. 1746—7.
- 265 *Paulics József* tan. 1789—90.
- Peck Damascén* igazg. 1768—9. Szül. 1717. Mgh. Kecskeméten 1789. szept. 21.
- Pekhard Vilmos* tan. 1738—9. Szül. Filipsburgban (Baden) 1712. szept. 3.
- Perczel Imre* tan. 1756—8. Szül. Veszprémben 1733. Mgh. Bpsten 1795. jún. 28.
- Perez Manó* tan. 1755—8. Szül. Kecskeméten 1720. Meghalt u. ott 1794. jún. 15.
- 270 *Perlaky László* tan. 1844—6. és 1856—7. Szül. Tatában 1814. jún. 17. (Kilépett 1857.)
- Pesthy Adolf* tan. 1774—7. Szül. Bődögön (Győr vm.) 1753. Mgh. Nagy-Károlyban 1794. febr. 21.
- Petlanovics Alajos* tan. 1851—6. Szül. Kis-Komáromban (Zala vm.) 1814. febr. 7. Mgh. Bpsten 1886. nov. 12.
- Petráskó Sándor* igazg. 1755—7. Szül. Várkonyban (Pozsony vm.) 1716. Mgh. Kecskeméten 1771. jan. 9.
- Pécsi Ödön* tan. 1895—6. Szül. Fiumében 1870. szept. 18.
- 275 *Pécsey Domokos* tan. 1721—3., igazg. 1732—4. Szül. Tursinán (Nyitra vm.) 1700. szept. 29. Mgh. Krajován (Románia) 1735. aug. 12.
- Pigay Szilárd* tan. 1793—5.
- Piller Celestin* tan. 1769—70. Szül. Budán 1742. júl. 27. Mgh. Magyar-Óváron 1821. máj. 30.
- Pintér Benedek* tan. 1809—11. Szül. Kis-Várdán (Szabolcs vm.) 1787. május 1. (Kilépett 1811. okt. 23.)
- Plattner Ferencz* tan. 1835—40. Szül. Magyar-Óváron 1795. aug. 30. Mgh. Szt.-Györgyön 1846. máj. 2.
- 280 *Poór Kajetán* tan. 1776—8. Szül. Magyar-Óváron 1744. okt. 16. Mgh. Kőszegen 1813. jan. 2.
- Poruch Antal* tan. 1874—5. Szül. Budapesten 1852. jan. 18. Mgh. Nagy-Károlyban 1879. okt. 23.
- Preszburger Ferencz* tan. 1799—1802. Szül. Láziban (Veszprém vm.) 1759. ápr. 23. Mgh. Márm.-Szigeten 1850. febr. 4.
- Prieleszki Mihály* tan. 1735—7. Szül. Prieleszen (Trencsén vm.) 1711. Mgh. Nyitrán 1763. jan. 17.
- Promperger Lukács* tan. 1746—7. Szül. Szombathelyen 1724. Mgh. Beszterczen (Erdély) 1786. febr. 19.
- 285 *Purgstaller (Palotai) József* tan. 1852—5. Szül. Kőszegen 1806. jún. 26. Mgh. Budán 1867. ápr. 11.

- Queck Antonin* tan. 1741—3. Szül. Igalon (Somogy vm.) 1721. Mgh. Vácson 1775. jan. 17.
- Rabenhuber Bernát* tan. 1790—95. Szül. Debreczenben 1749. nov. 14. Mgh. Magy.-Óváron 1807. jan. 28.
- Rabsánszky Mihály* tan. 1801—2. Szül. Lőcsén 1769. szept. 5. Mgh. Körmöczbányán 1819. márcz. 14.
- Raffay János* tan. 1850—51. Szül. Verebélyen (Bars vm.) 1799. okt. 16. Mgh. Kolozsvárott 1873. okt. 11.
- 290 *Rakovszky Gergely* igazg. 1803—5. Szül. Rakovon (Túróc vm.) 1747. júl. 29. Mgh. Privigyén 1823. ápr. 30.
- Rapf József* tan. 1786—7. Szül. Győrben 1760. febr. 16. Mgh. Veszprémben 1799. ápr. 23.
- Rákóczy Miklós* tan. 1743—4. Szül. Nyénben (Háromszék) 1710. szept. 29. Mgh. Kecskeméten 1781. jún. 18.
- Rátay Egyed* tan. 1733—4., igazg. 1753—4. és 1762—4. Szül. Szegeden 1716. okt. 20. Mgh. Budapesten 1771. május 4.
- Reisinger János* tan. 1829—41. Szül. Magy.-Óváron 1802. aug. 7. Mgh. Budapesten 1868. febr. 25.
- 295 *Rejtényi (Kulhanek) Antal* tan. 1860—61. Szül. Szt.-Endrén 1822. márcz. 3. (Kilépett 1874.)
- Révay István* tan. 1826—9. Szül. Siegelsbergen (Hont vm.) 1781. jan. 3. Mgh. Vácson 1841. júl. 18.
- Ribianszky Adolf* tan. 1845—6. Szül. Tatában 1818. máj. 15. Megh. Selmeczen 1885. ápr. 5.
- Rigó Ádám* tan. 1741—2. és 1747—8. Szül. Veszprémben 1716. Mgh. Magyar-Óváron 1763. máj. 9.
- Rohrer Antal* tan. 1844—59. igazg. 1859—60. Szül. Tatában 1815. febr. 20. Mgh. Szegeden 1860. ápr. 8.
- 300 *Rosinszky Ambró* igazg. 1743—4. Szül. Bánóczon (Zemplén vm.) 1692. márcz. 13. Mgh. Rózsahegyen 1750. okt. 23.
- Rudics Elek* tan. 1769—71.
- Salamon Vazul* tan. 1807—10. Szül. Vácson 1781. febr. 8. Meghalt Pozsonyban 1813. júl. 18.
- Sáfrán József* tan. 1884—96. Szül. Kecskeméten 1857. máj. 18.
- Sándor Kryosztom* tan. 1725—6. Született Bobrón (Árva vm.) 1694. január 11.
- 305 *Šarvály Béla* tan. 1843—6. Szül. Győrben 1816. márcz. 21. (Kilépett.)
- Schaffráth Lipót* báró tan. 1759—60. Szül. 1735. (1782-ben váci apátkanonok volt.)
- Schāndl Miklós* tan. 1892—6. Szül. Doborján (Sopron vm.) 1866. szeptember 8.

- Scheftschik Alajos* tan. 1802—16. Szül. Dobrovnikon (Trencsén vm. 1776. márcz. 22. Mgh. Écskán (Torontál vm.) 1862. márcz. 6.
- Schmidt Antal* tan. 1819—21. Szül. Bazinban (Pozsony vm.) 1782. jún 10. Mgh. Temesvárott 1849. aug. 14.
- 310 *Schmidt József* tan. 1768—9. Szül. 1745. Mgh. Nagy-Károlyban 1793. márcz. 14.
- Schultz Ernő* igazgató 1746—7. szül. Körmöczbányán 1715. decz. 5.
- Sebő Ágoston* tan. 1811—3. Szül. Ó-Barson 1783. nov. 13. Mgh. Privigyén 1825. jan. 28.
- Simics Elek* tan. 1760—1. Szül. Szegeden 1740. Mgh. Nagy-Kanizsán 1784. febr. 9.
- Simics Mátyás* tan. 1753—4. és 1760—61. Szül. Szegeden 1735. Mgh. Lovrinban (Torontál vm.) 1793. febr. 19.
- 315 *Skultéty Sámuel* tan. 1718—9. Szül. Bajmócson (Nyitra vm.) 1705. jan. 25.
- Simonffy Miklós* tan. 1801—2. Szül. Farragón (Kolos vm.) 1782. nov. 20.
- Somhegyi (Schröck) Ferencz* tan. 1849—50 és 1858—60, igazg. 1860—64. Szül. Bándon (Veszprém vm.) 1813. okt. 9. Mgh. Bpsten 1879. júl. 1.
- Söjtöry Zsigmond* tan. 1850—60. Szül. Gyömörön (Zala vm.) 1797. decz. 17. Mgh. Tatában 1884. decz. 6.
- Spányik Glycér* igazg. 1829—32. Szül. Néveren (Nyitra vm.) 1782. okt. 20. Mgh. Bpsten 1850. nov. 28.
- 320 *Stanczel Károly* tan. 1867—85. Szül. Debreczenben 1843. aug. 29. Mgh. Veszprémbe 1888. febr. 13.
- Strobl György* tan. 1795—9., igazg. 1805—9. Szül. Boldog-Asszonyban (Pozsony vm.) 1755. jún, 29. Mgh. Vácson 1831. decz. 26.
- Subányi Gábor* tan. 1781—5. Szül. Veszeten (Árva vm.) 1747. nov. 18. Mgh. Nagy-Károlyban 1813. márcz. 26.
- Sujánszky József* tan. 1812—6. Szül. Rajeczen (Trencsén vm.) 1793. okt. 25. (Kilépett 1816.)
- Sumichrast József* tan. 1793—4. Szül. Nemes-Ujfaluban (Trencsén vm.) 1773. okt. 12.
- 325 *Suták József* tan. 1890—91. Szül. Szabadkán 1865. nov. 5.
- Sümeghy Pál* igazg. 1848—9. Szül. Szegeden 1813. aug. 28. Megh. Vácson 1852. nov. 16.
- Svartzl Glycér* tan. 1758—9. Szül. Vácson 1739. Mgh. Debreczenben 1770. aug. 30.
- Svartzl Károly* tan. 1746—7. Szül. Selmeczen.
- Szauer Ambró* tan. 1776—7. és 1798—9 Szül. Nagy-Szombatban 1743. szept. 5. Mgh. Kis-Szebenben 1818. decz. 9.
- 330 *Szablik István* tan. 1765—6., igazg. 1784—90. Szül. Szegeden 1746. máj. 8. Mgh. Kalocsán 1816. máj. 12.

- Szabó Elek* tan. 1799—1802. Szül. Dénesfalván (Vas vm.) 1779. okt. 18. Mgh. Kolozsváron 1840. márcz. 23.
- Szabó János* tan. 1837—8. Szül. Szekszárdon 1806. decz. 19.
- Szabó Lukács* igazg. 1747—8. Szül. Hetényben (Komárom vm.) 1708. febr. 28. Mgh. Privigyén 1781. okt. 12.
- Szabóki (Schneider) Adolf* tan. 1846—8. Szül. Budán 1821. szept. 9. Mgh. Bpsten 1880. júl. 22.
- 335 *Szaif János* tan. 1849—50. Szül. Duna-Szerdahelyen (Csallóköz) 1807. decz. 14. Mgh. Bpsten 1878. ápr. 29.
- Szajtler Elek* tan. 1840—43. Szül. Horgoson (Csongrád vm.) 1810. júl. 17. Mgh. Debreczenben 1866. jún. 12.
- Szalay Miklós* tan. 1771—3. Szül. Fűrön (Komárom vm.) 1744. jún. 28. Mgh. Szegeden 1818. jún. 30.
- Száva Pius* tan. 1868—9. Szül. Mező-Szengyelen (Kolos vm.) 1845. nov. 30. (Kilépett.)
- Szenczy Alajos* tan. 1779—80. Szül. Csabán (Békés vm.) 1749. Mgh. Nyitrán 1781. márcz. 4.
- 340 *Szenecz Elek* igazg. 1811—3. Szül. Hodrusbányán (Hont vm.) 1758. jan. 22. Mgh. Trencsénben 1822.
- Szen Károly* tan. 1751—2. és 1754—5.
- Szendy János* tan. 1858—8. Szül. Erdőbényén (Zemplén vm.) 1811. febr. 25. Mgh. Nagy-Károlyban 1868. decz. 23.
- Szepesi (Spissák) Vazul* tan. 1742—3. és 1750—53., igazg. 1757—61. Szül. Budapesten 1722. Mgh. Szt.-Annán (Arad vm.) 1781. ápr. 9.
- Szerenka János* tan. 1802—3. Szül. Tatában 1779. decz. 27.
- 345 *Szerenka Pál* tan. 1804—6. Szül. Tatában 1785. jan. 4. (Kilépett 1806.)
- Szécsy Ágoston* tan. 1806—7. Szül. Sáros-Patakon 1778. jún. 5. Mgh. Bpsten 1852. márcz. 6.
- Széky János* tan. 1802—3. Szül. Nagy-Szőlösön (Ugocsa vm.) 1783. szept. 22. (Kilépett 1806.)
- Szép Lajos* tan. 1832—6. Szül. Nagy-Kanizsán 1799. szept. 3. Mgh. Privigyén 1880. máj. 24.
- Szilasy Ignác* tan. 1856—7. Szül. Duna-Földváron (Tolna vm.) 1809. jan. 30. Mgh. Kolozsvárott 1864. jan. 4.
- 350 *Szinger Kornél* tan. 1888—96. Szül. Högyészen (Tolna vm.) 1863. aug. 8.
- Szluha Ferencz* tan. 1761—2., igazg. 1771—84. Szül. Verbón (Nyitra vm.) 1734. Mgh. Szegeden 1784. nov. 18.
- Szolcsányi Ernő* tan. 1788—90., 1795—8. és 1805—6. Szül. Privigyén 1755. márcz. 3. Mgh. Korponán 1832. aug. 23.
- Szommer Ede* tan. 1812—3. Szül. Komáromban 1793. márcz. 21. (Kilépett 1813)

- Szomy Lajos* tan. 1756—7. Szül. Rádon (Nógrád vm.) 1730. jan. 31.
Mgh. S.-A.-Ujhelyen 1802. ápr. 5.
- 355 *Szoróczy Vincze* tan. 1736—8., igazg. 1730—31. Szül. Ribényben
(Trencsén vm.) 1696. nov. 27.
Szölgyémy János tan. 1875—80. Szül. Esztergomban 1852. okt. 21.
Sztankovics Miklós tan. 1796—9., igazg. 1809—11. Szül. Pruszkán
(Trencsén vm.) 1765. febr. 23. Mgh. Bpestén 1840. márcz. 2.
Szunerics Béla tan. 1813—4. Szül. Dernyén (Varasd vm.) 1792. ápr.
20. Mgh. Szt.-Györgyön 1859. nov. 25.
Szücs József tan. 1826—9. Szül. S.-A.-Ujhelyen 1782. márcz. 22. Mgh.
Kecskeméten 1849. máj. 2.
- 360 *Szücs István* tan. 1791—7. Szül. Szekszárdon 1756. máj. 29. Mgh.
Bpestén 1821. ápr. 20.
Szvaratkó Kálmán tan. 1882—9. Szül. Gyöngyösen 1849. jan. 25.
Mgh. u. ott 1890. júl. 13.
Tamáty József tan. 1814—23. Szül. Homonnán (Zemplén vm.) 1780.
nov. 3. Mgh. Egerben 1858. máj. 13.
Tapolcsányi Gergely igazg. 1754—5. Szül. Tavarnakon (Nyitra vm.)
1713. jan. 15. Mgh. Szegeden 1773. okt. 8.
Tarnóczy Jeromos tan. 1729—30. és 1737—9. Szül. Lilócson (?) 1709.
- 365 *Tarnóczy Simon* tan. 1751—2. és 1754—6. Szül. Trencsénben 1720.
Mgh. Privigyén 1784. jan. 16.
Taschler János tan. 1840—42. Szül. Szombathelyen 1799. júl. 2. Mgh.
Bogdányban (Pest vm.) 1846. márcz. 11.
Tegő Alajos tan. 1830—45. és 1850—57. Szül. Gyöngyösön 1805.
decz. 18. Mgh. Debreczenben 1867. szept. 30.
Teleky Ádám tan. 1801—3. Szül. Suldon (Somogy vm.) 1780. decz.
28. Mgh. Szt.-Györgyön 1809. máj. 12.
Teremi (Trittremer) László tan. 1859—67. Szül. Tatában 1808. jan.
18. Mgh. Veszprémben 1879. máj. 19.
- 370 *Thoma Bálint* tan. 1747—8., 1762—3. és 1765—6. Szül. Vácson
1724. szept. 23. Mgh. Sittichben (Karinthia) 1797. aug. 1.
Thüringer Ambró tan. 1847—8. Szül. Budán 1817. decz. 26. (Kilépett.)
Tomeján Sándor tan. 1755—6. Szül. Temesvárott 1735. okt. 26. Mgh.
Tatában 1811. márcz. 18.
Toméczy Ferencz tan. 1770—71. Szül. Alsó-Szucsón (Trencsén vm.)
1743. decz. 15. (Kilépett 1814.)
Tordy Mihály tan. 1804—8. és 1817—22. Szül. Zsolnán (Trencsén vm.)
1775. jún. 23. Mgh. Szegeden 1822. febr. 7.
- 375 *Torma (Kren) Péter* tan. 1727—8. Szül. Magyar-Óváron 1707. nov. 7.
Mgh. Szt.-Györgyön 1781. márcz. 18.

- Tóth Albert* tan. 1796—9. és 1805—7. Szül. Pathán (Nyitra vm.) 1746. márcz. 16. Mgh. Szt.-Györgyön 1834. febr. 4.
- Tóth Antal* tan. 1864—9. és 1873—83. Szül. Szegeden 1843. jún. 7.
- Tóth Bertalan* tan. 1816—20. Szül. Felső-Iszkázon (Veszprém vm.) 1781. okt. 9. Mgh. Nagy-Kanizsán 1830. máj. 17.
- Tóth János* tan. 1829—52. Szül. Nyőgéren (Vas vm.) 1804. nov. 7. Mgh. Szegeden mint népisk. felügyelő 1887. aug. 6.
- 380 *Tóth Jenő* tan. 1869—70. és 1880—82. Született Érsekújváron 1844. szept. 2.
- Tóth Szilveszter* tan. 1813—4. Szül. Német-Gencsen (Vas vm.) 1790. okt. 20. (Kilépett)
- Tóttösy Elek* tan. 1828—34. Szül. Csanakon (Sopron vm.) 1797. okt. 1. Mgh. Veszprémben 1875. márcz. 30.
- Trantwein János* tan. 1852—3. Szül. Bpsten 1819. okt. 29. Mgh. ugyanott 1893. okt. 5.
- Turczér Simon* tan. 1730—31. Szül. Novákon (Nyitra vm.) 1709. május 20.
- 385 *Tuschleitner Kajetán* tan. 1750—51. és 1756—7. Szül. Magyar-Óváron 1729. Mgh. Vácson 1781. máj. 19.
- Ugróczy Ferencz* tan. 1810—14. Szül. Szekszárdon 1785. aug. 6. Mgh. Mernyén (Somogy vm.) 1836. jan. 25.
- Utlatsay László* tan. 1780—84. Szül. Czabajon (Nyitra vm. 1747. febr. 6. Mgh. Veszprémben 1801. márcz. 5.
- Vajda Márton* tan. 1770—72. Szül. Rendeken (Győr vm.) 1741. Mgh. Szegeden 1783. márcz. 7.
- Valentini János* tan. 1829—38. Szül. Léván 1800. febr. 14. Mgh. Nagy-Kanizsán 1857. jún. 6.
- 390 *Valla Jácint* tan. 1793—5. Szül. Korponán (Zólyom vm.) 1752. máj. 10. Mgh. Rózsahegyen 1814. jan. 9.
- Való József* tan. 1846—70. Szül. Tatában 1817. okt. 27. Mgh. Vácson 1879. nov. 19.
- Való Mihály* tan. 1867—78. és 1887—93. Szül. Tatában 1825. jún. 29.
- Varga József* tan. 1878—9. Szül. Egyházas-Kesziben (Vas vm.) 1856. július 18.
- Varjú János* tan. 1888—96. Szül. Balassa-Gyarmaton (Nógrád vm.) 1861. febr. 10.
- 395 *Vaschányi Sebestyén* tan. 1799—1801. Szül. Körmöczbányán 1772. febr. 16. Mgh. Debreczenben 1813. jan. 6.
- Vashegyi (Vindisch) Alajos* tan. 1843—6. Szül. Kertesén (Vas vm.) 1802. okt. 24. Mgh. Magyar-Óváron 1874. nov. 13.
- Vass József* tan. 1843—6. Szül. Zala-Egerszegen 1813. márcz. 19. Mgh. Budán 1873. jan. 13.

- Vavrik Ödön* tan. 1750—51. Szül. Galántán (Pozsony vm.) 1712. márcz. 10.
Mgh. Breznóbányán 1798. márcz. 9.
- Vámos (WeiszbARTH) Károly* tan. 1878—9. Szül. Vácson 1853. febr. 5.
- 400 *Váradi Károly* tan. 1884—96. Szül. Bpsten 1861. okt. 21.
- Várady Móricz* tan. 1846—9. Szül. Sziládon (Nyitra vm.) 1818. szept. 6.
Mgh. Rózsahegyen 1893. okt. 31.
- Várkonyi (Séner) Endre* tan. 1885—8. Szül. Szekszárdon 1857. szept. 20.
(Kilépett 1890.)
- Váry Gellért* tan. 1861—3. Szül. Csongrádon 1843. febr. 3.
- Verner Zsigmond* tan. 1773—5. Szül. Késmárkon (Szepes vm.) 1752.
febr. 14. Mgh. Podolinban 1811. jún. 10.
- 405 *Végh János* tan. 1842—54. Szül. Tatában 1814. máj. 15. Mgh. Szegeden
1856. ápr. 10.
- Vidos Incze* tan. 1820—26. Szül. Mura-Szombaton (Vas vm.) 1787.
máj. 9. Mgh. Beszterczen 1864. nov. 13.
- Vissy Mihály* tan. 1792—4.
- Vitzmann Bernandin* tan. 1729—30. Szül. Pozsonyban 1709. okt. 20.
- Volly István* tan. 1870—73. Szül. Szabadkán 1845. jún. 1. Mgh. u. ott
1873. szept. 6.
- 410 *Vylt Lénárt* tan. 1771—2. Szül. Szt.-Györgyön 1747. jan. 23. Mgh.
Pozsonyban 1826. jan. 30.
- Wagner Béla* tan. 1839—40. Szül. Győrben 1807. júl. 16.
- Zimandschek Jeromos* tan. 1802—4. és 1808—14. Szül. Iglón (Sze-
pes vm.) 1774. máj. 22. Mgh. Temesvárott 1821. jan. 17.
- Ziskay Pál* tan. 1848—50. Szül. Kuklón (Pozsony vm.) 1822. jan. 14.
Mgh. Bécsben 1878. máj. 12.
- Zlatnyánszky János* tan. 1834—6. Szül. Kis-Tapolcsányban (Bars vm.)
1810. máj. 29. Mgh. Veszprémben 1858. aug. 19.
- 415 *Zöld Antal* tan. 1806—11. Szül. Zala-Egerszegen 1787. július 12.
(Kilépett 1811.)
- Zsiga József* tan. 1836—7. Szül. Gyöngyösön 1807. máj. 21. Mgh.
Nagy-Károlyban 1872. aug. 29.
- Zsigmond Bertalan* tan. 1816—21. Szül. Pakódon (Zala vm.) 1781.
júl. 2. Mgh. Nagy-Károlyban 1839. aug. 7.
- Zsigmondovics Illés* tan. 1734—5. és 1742—4., igazg. 1764—5. Szül.
Budapesten 1715. márcz. 26.
- Zsigmondovics Lipót* tan. 1728—9. Szül. Budapesten 1707. febr. 20.
- 420 *Zsuffa Jeromos* tan. 1802—3. Szül. Nemes-Dedinán (Árva vm.) 1773.
máj. 15. Mgh. Kolozsvárott 1814. jan. 29.
- Zsuffa Pál* tan. 1875—7. Szül. Egerben 1851. jan. 3. Mgh. Nagy-
Károlyban 1884. ápr. 1.
- Zvér Endre* tan. 1888—96. Szül. Szegeden 1850. okt. 26.

X.

Intézeti szolgák.

1870-ben szervezte a város intézetünkben az iskola-szolgai állást. 1886-ig egy, ez évtől fogva pedig 2 rendes és egy kisegítő fűtő szolgálja van az intézetnek.

A tanév folytán előforduló kisebb javításokat (kőműves munkákat) a szolgák egyike végzi, ki ezért külön javadalmazásban részesül.

* * *

Czélunk volt e vázlatos történetben egyrészt megismertetni az ifjú nemzedéket azon tanintézet multjával, mely városunk és Délmagyarország művelődésére oly áldásos hatást gyakorolt, másrészt szolgálni kívántunk vele kulturtörténelmünknek is. Csekélység az igaz, mit e füzetke e czélból nyújthat, de megnyugtat bennünket az a tudat, hogy minden porszemnyi adat bir némi értékkel, melylyel multunk földerítéséhez járulunk.

Magyar Sátor.

